

german
cooperation

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

REPUBLIKA E KOSOVËS/REPUBLIKA KOSOVA/ REPUBLIC OF KOSOVA
QEVERIA E KOSOVËS / VLADA KOSOVA / GOVERNMENT OF KOSOVA
MINISTRIA E TREGTISË DHE INDUSTRIJË
MINISTARSTVO TRGOVINE I INDUSTRIJE
MINISTRY OF TRADE AND INDUSTRY

Vlerësimi i Shërbimeve të Auditimit dhe Kontabilitetit në Kosovë

Hartuar nga:

Luis Abugattas

Agon Nixha

Shqipe Jashari – Sekiraqa

Janar 2021

Prishtinë

Ky dokument është hartuar me mbështetje financiare të "Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH"
Këndvështrimet e paraqitura në këtë dokument janë të konsulentit dhe nuk paraqesin në asnjë mënyrë pozicionin zyrtar të GIZ.

Përmbajtja

Shkurtesat	4
1. Hyrje	5
1.1. Metodologjia e përgjithshme	9
2. Natyra dhe Shtrirja e Sektorit Të Kontabilitetit dhe Auditimit	11
3. Karakteristikat dhe Tendet Kryesore të Auditimit dhe Kontabilitetit në Tregun Global	17
4. Korniza Rregullative: Një Përspektivë Krahësuese mes BE-së dhe Kosovës	25
Rregullimi i Shërbimeve të	
4.1. Auditimit dhe Kontabilitetit në BE	26
Rregullimi i Shërbimeve	
4.2. të Auditimit në BE	27
Rregullimi i Shërbimeve	
4.3. të Kontabilitetit në BE	33
Korniza Ligjore dhe	
4.4. Akterët Relevant në Kosovë	38
Barrierat në Tregtinë me Shërbime	
4.5. dhe Zotimet Ndërkombëtare të Kosovës	51
5. Struktura, Performanca dhe Barrierat në ektorin e Kontabilitetit dhe Auditimit në Kosovë	56
5.1. Pasqyra e Mjedisit Afarist	57
5.2. Të Gjeturat Kryesore të Anketës	60
6. Konkluzionet	69
Anekset	73

Shkurtesat

ARBK	Agjencia për Regjistrim të Bizneseve e Kosovës
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
ATK	Administrata Tatimore e Kosovës
BE	Bashkimi Evropian
BQK	Banka Qendrore e Kosovës
BSNK/IASB	Bordi për Standarde Ndërkombëtare të Kontabilitetit
CEFTA	Marrëveshja e Evropës Qendrore për Tregti të Lirë
EVP	Edukimi i Vazhdueshëm Profesional
FEKA	Federata Evropiane e Kontabilistëve dhe Auditorëve
FMK	Federata Mesdhetare e Kontabilistëve
FNK/IFAC	Federata Ndërkombëtare e Kontabilistëve
GATS	Marrëveshja e Përgjithshme për Tregti në Shërbime
GJDBE	Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Evropian
GKERF	Grupi Këshillëdhënës Evropian për Raportim Financiar
IA	Inteligjenca Artificiale
IKAF	Instituti për Kontabilistët, Auditim dhe Financa
KISN	Klasifikimi Industrial Standard Ndërkombëtar
KKRF	Këshilli Kosovar për Raportim Financiar
KOEMA	Komiteti i Organeve Evropiane për Mbikëqyrjen e Auditimit
KQP	Klasifikimi Qendror i Produkteve
KSAEKE/NACE	Klasifikimi Statistikor i Aktiviteteve Ekonomike në Komunitetin Evropian
MB	Mbretëria e Bashkuar
MF	Ministria e Financave
MTSh	Marrëveshja për Tregtinë e Shërbimeve
OBEZh/OECD	Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim
OBt	Organizata Botërore e Tregtisë
OMP	Organi për Mbikëqyrje Publike
OPK	Organizatat Profesionale të Kontabilitetit
PPK	Parimet e Përgjithshme të Pajtuara për Kontabilitetin
SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikës
ShJA	Shërbimet Jo-Autidore
ShKCAK	Shoqata e Kontabilistëve të Certifikuar dhe Auditorëve të Kosovës
SIP	Subjektet e Interesit Publik
SNA	Standardet Ndërkombëtare të Auditimit
SNE	Standardet Ndërkombëtare të Edukimit
SNK	Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit
SNRF	Standardet Ndërkombëtare të Raportimit Financiar
TIK	Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit
ZEE	Zona e Ekonomike Evropiane

1.

Hyrje

Roli thelbësor i shërbimeve në zhvillimin ekonomik tanimë është i qartë dhe i pranuar në literaturën e sotme. Ofrimi i shërbimeve efikase, të integruara në mënyrë efektive në sektorët e tjerë produktiv të ekonomisë, pranohet gjerësisht si kusht i domosdoshëm për të arritur një rritje ekonomike të qëndrueshme, konkurrencë sistematike, integrim produktiv në ekonominë globale dhe përmirësim të përgjithshëm të mirëqenies së popullatës. Në kuadër të të ashtuquajturave shërbime afariste, shërbimet e auditimit dhe kontabilitetit ngërthejnë në vete funksione esenciale për funksionimin e përshtatshëm të ekonomisë së tregut. Këto shërbime përbëjnë një mjet integral të qeverisjes korporatave, pa të cilin, nuk do të ishte e mundur operimi efikas i një biznesi. Përveç kësaj, këto shërbime ruajnë sistemin fiskal të një vendi, duke ofruar informatat e nevojshme për një administrim efikas të vlerësimit dhe inkasimit tatimor. Dhe në fund, këto shërbime, posaçërisht auditimi, kontribuojnë në zhvillimin e besimit i cili është i nevojshëm për funksionimin adekuat të tregjeve kapitale.

Ky raport paraqet një vlerësim të shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit në Kosovë. Në kuadër të raportit analizohet korniza rregullative në kontekst të Acquis së BE-së dhe paraqet një përmbledhje të strukturës, performancës dhe barrierave në ofrimin e këtyre shërbimeve në vend. Konkluzioni i përgjithshëm është që korniza rregullative në Kosovë është kryesisht në përputhje me praktikën e BE-së. Dallimet në rregullimin e auditimit dhe kontabilitetit kryesisht dalin nga dallimet që kanë të bëjnë me natyrën dhe objektivat e këtyre dy shërbimeve. Përderisa rregullimi i auditimit merr parasysh çështjet sikurse “interesi publik”, gjendja sa i përket shërbimeve të kontabilitetit, që kryesisht përbehen nga aspekte të jashtme të firmës, është më ndryshe dhe prandaj kërkon një qasje komplet të ndryshme.

Raporti është i strukturuar si vijon. Pjesa 1.1. paraqet një pasqyrë të përgjithshme të metodologjisë së studimit, duke elaboruar kryesisht instrumentet e shfrytëzuara për mbledhjen e të dhënave. Pjesa 2.2. paraqet fushëveprimin e këtyre shërbimeve duke u bazuar në klasifikimet e pajtuara ndërkombëtare. Në këtë aspekt, është me rëndësi që të bëhet dallimi i qartë në mes të shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit në kuptimin e saktë të fjalës dhe shërbimeve që ofrohen në praktikë nga firmat e auditimit dhe kontabilitetit. Ky dallim ka implikime të rëndësishme në mbledhjen e të dhënave dhe për analizën e këtyre aktiviteteve në vend.

Pjesa 3 paraqet një përmbledhje të shkurtër të trendeve kryesore globale të cilat janë duke transformuar në mënyrë radikale ofrimin e këtyre shërbimeve në mbarë botën. Këto janë trende të cilat duhet të monitorohen nga afër nga industria dhe politikë bërësit, pasi që ato do të kenë implikime domethënëse në të ardhmen e profesionit dhe kontributin e këtyre shërbimeve në përpjekjet nacionale zhvillimore. Kjo analizë tregon që Kosova mbetet mbrapa në përqaftimin e trendeve globale, posaçërisht sa i përket adoptimit të teknologjive moderne, rritjes së tregtisë së shërbimeve në këta sektor dhe ndërkombëtarizimit të ofruesve të shërbimeve.

Pjesa 4 e raportit analizon kornizën rregullative të shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit në BE dhe në Kosovë, nga këndvështrimi krahasimor. Qasja e BE-së është specifike për secilën nga këto dy shërbime. Përderisa BE-ja ka krijuar një regjim të saj në rastin e auditimit, rregullimi i shërbimeve të kontabilitetit kryesisht ka mbetur në discrecion të Shteteve Anëtare. Prandaj, ekzistojnë praktika të ndryshme në ofrimin e shërbimeve të kontabilitetit në kuadër të Shteteve Anëtare të BE-së. Në disa shtete, kontabiliteti është një profesion i akredituar; ndërsa në disa të tjera secili individ apo secila firmë e interesuar të ofroj shërbime të kontabilitetit, mund ta bëjë këtë. Në anën tjetër, sa i përket auditimit, duhet të theksohet që edhe pse është një profesion i akredituar në të gjitha shtetet e BE-së, regjimi i BE-së ofron një shkallë fleksibiliteti përmes Opsioneve të Shteteve Anëtare. Për shkak të kësaj, ekzistojnë disa dallime në mes të shteteve të BE-së në këtë aspekt. Kosova ka transpozuar rregulloren e BE-së në rastin e shërbimeve të auditimit dhe analiza tregon që janë ndjekur në mënyrë strikte rregullat bazike, me shfrytëzim të kufizuar të opsionit të fleksibilitetit.

Në të njëjtën mënyrë, korniza rregullative për kontabilitetin në Kosovë është më kufizuese se në shumicën e shteteve të BE-së. Meqenëse kërkohet që deklaratat financiare të nënshkruhen nga një kontabilist i certifikuar, kontabiliteti praktikisht është kthyer në një profesion të akredituar. Kjo ka kontribuar në krijimin e mospërputhjes në mes të ofertës dhe kërkesës në vend.

Pjesa 5 paraqet strukturën dhe performancën e sektorit bazuar në burime zyrtare dhe administrative dhe shtjellon të gjeturat kryesore të nxjerra nga anketa e zhvilluar me një mostër prej 50 bizneseve në sektorin e auditimit dhe kontabilitetit. Kjo pjesë po ashtu paraqet edhe këndvështrimet relevante nga takimet me aktorët relevant. Të gjeturat tregojnë që sektori në masë të madhe përbëhet nga biznese/firma të vogla. Këto biznese e kanë të vështirë të jenë konkurruese në tregjet eksportuese për shkak të resurseve të kufizuara. Në anën tjetër, është shpresëdhënëse që ky sektor ka një trend rritjeje. Përkundër kësaj, perceptimi i shumicës së bizneseve është që niveli i konkurrencës së sektorit është më i dobët apo shumë më i dobët krahasuar me atë të BE-së. Disa nga dobësitë e përgjithshme, sipas bizneseve të anketuara, përfshijnë tarifat e larta të licencimit, çmime të ulëta të shërbimeve, cilësi e dobët e arsimit dhe mungesa e kontrollit të cilësisë. Përveç kësaj, të gjeturat tregojnë që një numër i bizneseve në këtë sektor eksportojnë shërbimet e tyre sikurse kontabiliteti, mbajtja e librave, deklarimi i tatimeve dhe këshilla tatimore kryesisht në Gjermani, SHBA dhe Zvicër. Barrierat kryesore për eksport për firmat mbeten pamundësia e lëvizjes së lire (qështja e vizave), dallimet në legjislacion, reputacioni i keq për vendin, vështirësitë në njohjen certifikatave, mungesa e shkathtësive të buta, vështirësitë në gjetjen e kontabilistëve të trajnuar mirë me njohje të mira të gjuhëve të huaja, mungesa e digjitalizimit dhe kostoja e lartë e zbulimit/promovimit. Po ashtu, bizneset e anketuara dhe aktorët e intervistuar, ndajnë këndvështrimin e njëjtë që ka mungesë të përkrahjes institucionale në adresimin e barrierave të përmendura më lartë dhe për të përmirësuar tregtinë e shërbimeve në këtë sektor. Pjesa 6 paraqet konkluzionet kryesore të studimit.

Në vijim janë paraqitur rekomandimet kryesore të raportit:

- Qeveria duhet të zhvillojë politika për këtë sektor që janë të orientuara drejt promovimit të shërbimeve më të avancuara dhe cilësore, pasi që detyrat rutinë janë duke u automatizuar vazhdimisht. Vëmendje e veçantë duhet t'ju kushtohet trendeve globale në rritje dhe zhvillimeve rregullative për të përkrahur adaptimin e ofruesve të shërbimeve në Kosovë.
- Qeveria duhet të punojë në përcaktimin e pozicionit të saj në negociatat e parapara me anëtarët e CEFTA-së sa i përket njohjes së kualifikimeve profesionale, temë e cila është shumë relevante për shërbimet e auditimit dhe kontabilitetit, pasi që qasja në treg në këtë sektor varet nga njohja e kualifikimeve profesionale e ofruesit individual apo dhënia e autorizimit për firmën profesionale.
- KKRF-ja duhet të definojë qartë kriteret aprovuese për aplikimin e Standardeve Ndërkombëtare për Raportim Financiar (SNRF). Një kriter që duhet të merret parasysh është që standardet të jenë në shërbim të të mirës publike. Për shembull, në BE, Shtetet Anëtare gëzojnë diskrecion në përcaktimin e tyre se deri në çfarë mase do të aplikojnë SNRF-të për Subjektet e Interesit Publik edhe kompanitë e pa listuara.
- Qeveria duhet të sigurojë që raportimi financiar është në përputhje me standardet ndërkombëtare të obligueshme për OJQ-të e mëdha.
- Duhet të merret parasysh kërkesa për rotacion të auditimit, që parasheh që auditorët ligjor apo firmat e auditimit nuk duhet të kalojnë kohëzgjatjen prej maksimum 10 vitesh të angazhimit të tyre me të njëjtën firmë. Së pari, duhet të kufizohet vetëm për auditimet e Subjekteve të Interesit Publik (EIP) sikurse në BE dhe jo për auditimet tjera që parashihen me ligjin aktual. Së dyti, Ligji duhet të parasheh vazhdimin e kohëzgjatjes në rrethana të caktuara, natyrisht me miratimin e KKRF-së.

- Për të qenë në përputhje me praktikat e reja të BE-së, KKRF-ja duhet të obligojë SIP-të me më shumë se 500 të punësuar që të raportojnë për qëndrueshmërinë, diversitetin, përgjegjësinë sociale, respektimin e të drejtave të njeriut dhe kundër korrupsionin. Këto çështje mund të jenë pjesë e raportit të menaxhimit apo të trajtohen në deklarata të ndara.
- Për të përmirësuar konkurrencën në shërbimet e kontabilitetit dhe për të evituar dominimin e kontabilistëve që të të certifikuar aktualisht, qeveria duhet të zhvilloj fushata që stimulojnë regjistrimin e të diplomuarve në programet certifikuese të ofruara nga Organizatat Profesionale të Kontabilitetit (OPK). Në të kundërtën, kërkesa për nënshkrimin e deklaratave financiare nga kontabilistë të certifikuar, në një kohë të shkurtër, mund të mos e përmirësoj cilësinë e shërbimeve në praktikë, por më tepër do të shërbej si mekanizëm për krijimin e rentës për kontabilistët e certifikuar.
- Duhet të harmonizohet sistemi aktual për dorëzimin e raporteve dhe i tërë sistemi duhet të digjitalizohet. Është me rëndësi shumë të madhe që raportimi në KKRF të bëhet përmes një platforme të posaçme digjitale në mënyrë që ky institucion dhe institucionet e tjera relevante të jenë në gjendje të përpunojnë deklaratat e dorëzuara financiare.
- Aplikimi i ndëshkimeve në rast të mos dorëzimit të dokumenteve të kontabilitetit duhet të rregullohet po ashtu edhe nga Ligji për Shoqëritë Tregtare. BE-ja e ka të rregulluar këtë me Direktivën (BE) 2017/1132 e cila rregullon aspektet e caktuara të të drejtës së kompanive.
- Duhet të fuqizohen kapacitetet e Sekretariatit të KKRF-së në mënyrë që ky organ të kryej më mirë detyrat dhe përgjegjësitë e punës të përcaktuara me ligjin në fuqi. Buxheti i ndarë për Sekretariatin duhet të jetë shumë i lartë po ashtu.
- Duhet të merret parasysh opsioni për ndarjen e Organit për Mbikëqyrje Publike nga KKRF-ja, pasi që vendosja nën një ombrellë të vetme të funksioneve të licencimit, përcaktimit të standardeve, mbikëqyrjes dhe sigurimit të cilësisë, mund të përbëjë konflikt interesi. Një Organ i pavarur Mbikëqyrës do të duhet të ishte organi kryesor për të gjitha aspektet e mbikëqyrjes dhe sigurimit të cilësisë dhe jo të kufizohet vetëm në mbikëqyrjen e auditorëve/firmave të auditimit. Edhe pse, Organi i Pavarur Mbikëqyrës në parim do të ishte më i besuar dhe efektiv, ky opsion ka nevojë të analizohet më tutje pasi që në këtë fazë vet financimi mund të jetë i vështirë duke pasur parasysh madhësinë e vogël të këtij profesioni në vend. Po ashtu edhe delegimi i disa funksioneve të caktuara të sigurimit të cilësisë të Organizatave Profesionale të Kontabilitetit mund të jetë si opsion. Kjo në fakt do të ishte në përputhje me fleksibilitetin e përcaktuar me *acquis* të BE-së.
- Duhet të emërohen inspektorë që do të kryenin inspektime në terren për sigurimin e cilësisë, të cilët e kanë përvojën dhe ekspertizën sipas kërkesave të drektivave të BE-se që e rregullojnë këtë çështje. Mungesa e kontrollimit të cilësisë rrezikon seriozisht profesionin e kontabilitetit dhe auditimit, duke ndikuar në besueshmërinë e raportimit financiar në Kosovë.
- KKRF-ja duhet të lansojë ueb faqen e vet gjithëpërfshirëse dhe lehtë të shfrytëzueshme. Tërë korniza ligjore, standardet e aplikuara dhe informatat e tjera relevante duhet të jenë të disponueshme në formate të përshtatshme.
- Nëse një auditor ligjor nga një shtet i huaj është i interesuar të licencohet për të pasur mundësi që të punoj si auditor në Kosovë, KKRF-ja, mes tjerash, duhet që të parasheh një periudhë adaptimi prej tri vitesh dhe një test vlerësues për tu siguruar që kandidatët kanë fituar njohuritë adekuate për çështjet relevante. Kjo do të ishte në përputhje me praktikat e BE-së.
- Duhet të zbutet për një periudhë të caktuar kufizimi për ofrimin e shumë shërbimeve jo auditore (p.sh. shërbimet tatimore, shërbimet e pagave, shërbime ligjore dhe të ngjashme), ndërsa të sigurohet pavarësia e auditorëve, pasi që është duke u krijuar kosto e papërbalueshme në aspekt të mundësive për shumë auditor/firma auditimi, duke pasur parasysh që tregu për shërbime jo audituese në vend duket të jetë shumë më i madh.
- Duhet të fuqizohet bashkëpunimi në mes të KKRF-së, OPK-ve dhe institucioneve të arsimit të lartë që ofrojnë edukim për kontabilitet apo në fusha të tjera relevante, në mënyrë që këto të fundit t'i harmonizojnë plan programet e tyre në masë të madhe.

- KKRF-ja duhet të aplikojë tarifa jo diskriminuuese për licencim të kandidatëve, pavarësisht origjinës së tyre. Aplikimi i tarifave më të larta për të huajt e shkelë parimin e trajtimit nacional të garantuar me Ligjin për Shërbime. Përveç kësaj, duhet të shqyrtohet obligimi për ripërtëritjen e licencës së auditimit ku kërkohet dorëzimi i të njëjtit dokumentacion që është dorëzuar herën e parë, pasi që sipas legjislacionit në fuqi, dhënia e autorizimeve për ofruesit e shërbimeve duhet të jetë për periudhë të pakufizuar. Një propozim është që vazhdimi i licencës të bëhet nëpërmjet sistemit të kontrollit të cilësisë, siç kërkohet me direktiva të BE-së. Në përgjithësi, legjislacioni që rregullon kontabilitetin dhe auditimin duhet të analizohet mirë për të siguruar që të gjitha dispozitat e kalojnë testin e mos diskriminimit, nevojës dhe proporcionalitetit, siç kërkohet me Ligjin për Shërbime. Duhet të adresohet sa më shpejtë transpozimi i Direktivës për Shërbime sa i përket parimit të proporcionalitetit.
- KKRF-ja duhet të bashkëpunoj me të gjithë homologët në shtetet fqinjë për të siguruar që ata ofrojnë trajtim ekuivalent për kontabilistët dhe auditorët e kualifikuar nga Kosova që janë të interesuar të ushtrojnë profesionin e tyre në rajon.
- Banka Qendrore e Kosovës (BQK) duhet të bëjë çfarëdo që është e nevojshme që të mundësojë prodhimin e të dhënave për tregtinë me shërbime në nivel më të disagreguar në mënyrë që politikë bërësit dhe hulumtuesit e tjerë të kenë mundësi të vlerësojnë performancën dhe trendet e shërbimeve specifike, sikurse është për shembull performanca dhe trendet në sektorin e auditimit dhe kontabilitetit.
- Qeveria gjithashtu duhet të zhvillojë një sërë intervenimesh që tu kundërvihet barrierave kryesore në këtë sektor, që të përmirësojë tregtinë dhe të kapitalizojë dallimet në paga në mes të Kosovës dhe shteteve të huaja. Disa nga intervenimet duhet të përfshijnë ndihmën në digjitalizim; ofrimin e programeve të trajnimit për shkathtësi të buta, gjuhë, dhe sistemet tatimore të shteteve të synuara; organizimin e takimeve me biznese (B2B); zhvillimi i skemave për financimin e eksportit; lansimi i kampanjave për promovimin e sektorit.

1.1 Metodologjia e përgjithshme

Instrumentet e shfrytëzuara për mbledhjen e të dhënave me qëllim të sigurimit të informatave të nevojshme dhe për të kuptuar më mirë këtë sektor, janë si vijon; (i) hulumtimi dhe analiza e materialeve (ii) intervistat e hapura me akterët relevant institucional; dhe (iii) anketimi online/me telefon gjysëm i strukturuar. Të gjitha këto burime të informatave të kombinuara kanë qenë të përshtatshme për të shtjelluar këtë analizë gjithëpërfshirëse të gjendjes në këtë sektor

Hulumtimi/analiza e materialeve

Si zakonisht, në fillim është bërë analiza dhe hulumtimi i materialeve relevante. Së pari, janë analizuar raportet dhe studimet e ndryshme me qëllim të përcaktimit të bazës konceptuale të sektorit, analizimit të trendeve dhe zhvillimeve aktuale institucionale, analizimit të trendeve të sektorit dhe performancës së përgjithshme dhe analizimit të vlerësimeve të kaluara që kanë të bëjnë me këtë sektor. Së dyti, është analizuar legjislacioni dhe korniza relevante e politikave në Kosovë dhe është krahasuar me acquis të BE-së për të indentifikuar nevojat për harmonizim në të ardhmen. Vëmendje e veçantë i është kushtuar po ashtu krahasimit të legjislacionit të Kosovës dhe zbatimit të tij dhe pjesëve të caktuara të Direktivës për Shërbime dhe Ligjit për Shërbime. Së treti, janë analizuar të gjitha dokumentet nën fushëveprimin e KKRF-së dhe institucioneve të tjera relevante për të përcaktuar akterët kryesor në këtë sektor. Informatat e mbledhura nga analiza e materialeve, janë analizuar, ruajtur dhe klasifikuar bazuar në burimin, relevancën dhe besueshmërinë e tyre. Ky proces ndër të tjera, ka shërbyer si bazë për hulumtimin primar dhe aktivitetet e mëvonshme të nevojshme për këtë analizë.

Intervistat e hapura me akterët relevant institucional

Janë organizuar intervista të hapura me akterët kryesor institucional. Ndër institucionet që janë intervistuar janë KKRF-ja, si organi më i rëndësishëm për këtë sektor, dhe Shoqatat Profesionale të Kontabilitetit dhe Auditimit, respektivisht ShKCAK dhe IKAF. Duke pasur parasysh rolin kryesor të KKRF-së për këtë sektor, janë hartuar paraprakisht një sërë pyetjesh preliminare (shih Aneksin A); ndërsa struktura e intervistës me institucionet e tjera është përcaktuar duke u bazuar në informatat e siguruar nga analizat paraprake dhe pas intervistës me KKRF-në. Në të gjitha këto intervista, vëmendje e veçantë i është kushtuar (a) përafrimit të legjislacionit specifik në këtë sektor me acquis të BE-së, Ligjin për Shërbime dhe me Direktivën e BE-së për Shërbime, dhe (b) barrierave kryesore tregtare.

Anketimi përmes internetit

Për të siguruar informata më të detajuara për sektorin dhe për të qenë në gjendje të nxjerrim rezultate indikative sasiore, është zhvilluar një anketë me 50 firma ekonomikisht aktive të shpërndara në rajone të ndryshme të Kosovës në bazë të klasifikimit NACE rev 2690, që përfshinë të gjitha firmat që ofrojnë shërbime të kontabilitetit dhe auditimit.

Mostra e firmave të anketuara është përcaktuar nga dy burime kryesore: (i) lista e 23 firmave ligjore të auditimit të ofruar nga KKRF-ja, dhe (ii) baza e të dhënave me të gjitha firmat e regjistruara të kontabilitetit dhe auditimit në Administratën Tatimore të Kosovës (TAK). Gjithashtu janë shfrytëzuar edhe burime të tjera për të gjetur kontaktet për firmat e përzgjedhura. Prioritet u është dhënë firmave ligjore të auditimit për shkak se në përgjithësi ato janë firma më të mëdha dhe me më shumë perspektivë për eksport. Në anën tjetër, pjesa tjetër e mostrës, përmban firma të kontabilitetit dhe auditimit të përzgjedhura në mënyrë të rastësishme nga baza e të dhënave të ATK-së.

Për qëllime të anketimit është zhvilluar edhe një pyetësor (shih Aneksin B). Ky pyetësor është strukturuar si vijon: Pjesa I përmban pyetje të përgjithshme sa i përket lokacionit, madhësisë, numrit të të punësuarve, aktiviteteve kryesore dhe pyetjeve të ngjashme; Pjesa II përmban pyetje rreth strukturës së përgjithshme dhe performancës së sektorit; Pjesa III përmban pyetje të lidhura me eksportin; dhe në fund, pjesa IV përmban disa pyetje lidhur me barrierat kryesore dhe intervenimet e mundshme në të ardhmen. Vlen të theksohet që së pari janë pilotuar disa intervista për të testuar përshtatshmërinë e pyetësorit si dhe procesit në përgjithësi. Aplikimi i pyetësorit është bërë në bashkëpunim me Departamentin e Tregtisë në kuadër të Ministrisë së Tregtisë (MTI). Pyetësori është shpërndarë online përmes një emaili zyrtar të bizneset që kanë qenë pjesë e mostrës, së bashku me udhëzimet e detajuara se si të plotësohet ai. Ato biznese që kanë pasur vështirësi në plotësimin e pyetësorit, u është ofruar ndihmë e mëtutjeshme përmes telefonit. Bizneset të cilat nuk janë përgjigjur janë zëvendësuar me biznese të ngjashme. Procesi i anketimit është monitoruar vazhdimisht për të verifikuar saktësinë e përgjigjeve në pyetësorët e plotësuar.

2.

Natyra dhe Shtrirja e Sektorit të Kontabilitetit dhe Auditimit

Me qëllim të vlerësimit të strukturës dhe performancës së shërbimeve të kontabilitetit dhe auditimit dhe rregullimit të tyre në Kosovë, është me rëndësi që së pari të përcaktohet qartë natyra e shërbimeve specifike të ofruara nga ofruesit e ndryshëm dhe në përgjithësi shtrirja e shërbimeve të kontabilitetit dhe auditimit në sektor. Kjo pjesë e raportit adreson këtë çështje. Ekzistojnë dy klasifikime ndërkombëtare që ofrojnë kritere të cilat ofrojnë informata për natyrën e shërbimeve specifike të klasifikuara në kuadër të kontabilitetit dhe auditimit dhe përkufizojnë fushëveprimin apo shtrirjen e kësaj industrie; Klasifikimi Qendror i Produktit (KQP/CPC)¹ dhe Klasifikimi Industrial Standard Ndërkombëtar i të gjitha Aktiviteteve Ekonomike (KISN /ISIC 4.0).²

KQP përbën një klasifikim gjithëpërfshirës të të gjitha të mirave dhe shërbimeve, i zhvilluar për gjenerimin dhe përpunimin e të gjitha llojeve të statistikave që kërkojnë detaje të produkteve dhe ofron detaje të nivelit më të disagreguar për shërbime se cilido klasifikim tjetër ndërkombëtar. Klasifikimi i produkteve është i bazuar në karakteristika thelbësore të të mirave apo natyrës së shërbimeve. Klasifikimi konsiston në seksione (të identifikuar me shifrën e parë), divizione (të identifikuar me shifrën e parë dhe të dytë), grupe (të identifikuar me tri shifrat e para), klasat (të identifikuar me katër shifrat e para) dhe nën-klasat (të identifikuar nga pesë shifrat së bashku). KQP është një sistem i kategorive të cilat janë gjithëpërfshirëse dhe reciprokisht ekskluzive. Kjo nënkupton që nëse një produkt apo shërbim nuk përputhet me një kategori të KQP-së, atëherë automatikisht përputhet me një kategori tjetër.

KISN shfrytëzohet për klasifikimin e njësive statistikore, sikurse janë ndërmarrjet, në përputhje me aktivitetin ekonomik që kryejnë ato. Është një klasifikim në bazë të llojit të aktivitetit prodhues dhe jo një klasifikim i të mirave dhe shërbimeve. Njësitë janë të klasifikuara sipas aktivitetit ekonomik kryesor në të cilin janë të angazhuara ato. Vetëm aktiviteti kryesor shfrytëzohet për klasifikimin e njësive. Aktiviteti kryesor i një njësie në përgjithësi përcaktohet nga të mirat që shet apo transporton ose shërbimet të cilat i ofron te njësitë apo konsumatorët e tjerë. Seti i njësive statistikore që janë të klasifikuara në kategorinë e njëjtë të KISN, shpeshherë referohen si një "industri", e cila është definuar si një set i të gjitha njësive prodhuese të angazhuara kryesisht në aktivitet të njëjtë apo të ngjashëm prodhues. KISN përfshinë seksione alfa-numerike dhe klasifikimi pastaj organizohet në kategori pasuese më të detajuara, të cilat janë të koduara numerikisht; divizione dy shifrore; grupe tre shifrore; dhe, niveli me shkallën më të lartë të detajeve, klasat katër shifrore.

Në BE shfrytëzohet "Klasifikimi statistikor i aktiviteteve ekonomike në Komunitetin Evropian", shkurtimisht NACE.³ Që nga viti 1970 janë zhvilluar disa versione të ndryshme të NACE-së; Aktualisht shfrytëzohet NACE Rev 2, një klasifikim i rishikuar i miratuar në fund të vitit 2006. NACE bazohet në klasifikimin e KISN (ISIC). Shërbimet e kontabilitetit dhe auditimit janë të klasifikuara në shërbime profesionale, shkencore dhe teknike (M), aktivitete ligjore dhe të kontabilitetit (69); kontabiliteti, mbajtja e librave dhe aktivitetet e auditimit, këshillime tatimore (69.2) dhe e njëjta në klasifikimin 69.20.

1. Kombet e Bashkuara (2015). Klasifikimi Qendror i Produkteve (CPC), Versioni 2.1. Departamenti Çështjeve Ekonomike dhe Sociale. Divizioni i Statistikave. Seria e Raporteve Statistikore M N. 77, Ver. 2.1. ST/ESA/STAT/SER.M/77/Ver.2.1

2. Kombet e Bashkuara (2008). Klasifikimi Standard Ndërkombëtar Industrial për të Gjitha Aktivitetet Ekonomike (ISIC 4.0). Departamenti për Çështje Ekonomike dhe Sociale, Divizioni i Statistikave. Seria e Raporteve Statistikore M Nr. 4/Rev. 4.

3. Termi NACE vije nga French Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne.

Kutia 1 paraqet një varg shërbimesh që zakonisht ofrohen nga “firmat profesionale shërbyese” të kontabilitetit dhe auditimit, bazuar në Klasifikimin 2.1 të KQP-së (CPC), që korrespondon me klasifikimin 4.0 të KISN (ISIC) të njësive që ofrojnë shërbimet përkatëse. Megjithatë, duhet të theksohet që në praktikë, ndodhë shpesh që një njësi statistikore, pavarësisht se sa ngushtësisht definohet ajo, mund të angazhohet në aktivitete të ndryshme për ofrimin e shërbimeve të ndryshme, të cilat mund të jenë të lidhura me njëra tjetrën apo plotësisht të pavarura. Në kuptimin e saktë sipas KQP (CPC) 2.1, shërbimet e kontabilitetit dhe auditimit janë ato shërbime që janë të përfshirja ekskluzivisht në Nën-klasat 82210, 82221, 82222 dhe 82223, ku bëhet ndarje e qartë në mes të auditimit dhe kontabilitetit dhe shërbimeve për mbajtjen e librave në nivelin e Klasës që ka të bëjë me natyrë tjetër të shërbimeve të ofruara. Ky dallim është shumë i rëndësishëm për të shpjeguar ndryshimet a rregullimit të auditimit në njërën anë dhe shërbimeve të kontabilitetit dhe mbajtjes së librave në anën tjetër.

Kutia 1

Klasifikimi i shërbimeve të ofruara nga firmat e kontabilitetit dhe auditimit sipas KQP (CPC) 2.1, Seksioni 8 për shërbimet afariste dhe prodhuese; Divizioni 82 “shërbimet ligjore dhe të kontabilitetit; dhe Divizioni 83 për shërbimet profesionale teknike dhe biznesore (përveç shërbimeve ligjore dhe të kontabilitetit për hulumtim dhe zhvillim).

Grupi	Klasa	Nën-klasa	Shtrirja e Nën-klasës	KISN (ISIC).4
822 Shërbimet e Kontabilitetit, Auditimit dhe Mbajtjes së Librave	8221 Shërbimet e Auditimit Financiar	82210 Shërbimet e Auditimit Financiar	Shërbimet ekzaminuese për të dhënat e kontabilitetit dhe evidencës tjetër mbështetëse të një organizate me qëllim të shprehjes së një opinionimi nëse deklaratat financiare të organizatës paraqesin pozitën e saj në mënyrë të drejtë dhe të saktë sikurse në datën e dhënë dhe rezultatet e operacioneve të saj për periudhën që përfundon në atë datë në përputhje me parimet e përgjithshme të kontabilitetit. Kjo nënklasë nuk përfshinë; - shërbimet e rishikimit të kontabilitetit, cf. 82221 - auditimi i menaxhimit, cf. 83111 8222	6920
	8222 Shërbimet e Kontabilitetit dhe Mbajtjes së Librave	82221 Shërbimet e Kontabilitetit	Rishikimi i deklaratave vjetore dhe gjysëm vjetore financiare dhe informatave të tjera të kontabilitetit. Shtrirja e rishikimit është më e ngushtë se sa ajo e auditimit dhe niveli i garancisë së ofruar është më i ulët. Përgatitja e deklaratave financiare nga informatat e ofruara nga klienti. Nuk ofrohet garanci në saktësinë e deklaratave rezultuese. - Përgatitja e kthimeve tatimore, kur ofrohen si pako me përgatitjen e deklaratave financiare për një tarifë të vetme, klasifikohet këtu. - përpilimi i deklaratave të të hyrave, bilancit, etj. - analiza e bilancit, etj. - shërbime të tjera sikurse vërtetimet, vlerësimet, përpilimi i deklaratave pro forma, etj. Kjo nënklasë	6920

			nuk përfshinë: - shërbimet e auditimit financiar, cf. 82210 - mbajtjen e librave, cf. 82222 - shërbimet për përgatitjen e tatimeve, duke përfshirë llogaritjen e pagave dhe librat e llogarive, cf. 82223	
		82222 Shërbimet për mbajtjen e librave	Klasifikimi dhe regjistrimi i transaksioneve biznesore në aspekt të parave ose ndonjë njësie matëse në librat e llogarive. Kjo nënklasë nuk përfshinë; - shërbimet për mbajtjen e librave të lidhura me kthimet tatimore, cf. 823 - shërbimet për listën e pagave, duke përfshirë llogaritjen e pagave dhe librave të llogarive cf. 82223	6920
		82223 Shërbimet për listën e pagave	Procesimi i pagave, duke përfshirë shërbimet përgatitore online - deponim direkt apo përmes çekut - shlyerja e tatimeve dhe zbritjet e tjera - përgatitja, shikimi dhe ruajtja e librave të listës së pagave, raporteve dhe dokumenteve të tjera. Kjo nënklasë nuk përfshinë: shërbimet e mbajtjes së librave, cf. 82222 - procesimi i pagave që ofrohet si pjesë e shërbimeve pako për menaxhimin, cf. 83117	6920
823 Shërbimet e Këshillimit Tatimor dhe përgatitjes	8231 Shërbimet e Këshillimi për Tatimin Korporativ dhe përgatitjen	82310 Shërbimet e Këshillimi për Tatimin Korporativ dhe përgatitjen	Ofrimi i këshillave dhe udhëzimeve sa i përket tatimit korporativ, si dhe përgatitja dhe dorëzimi i kthimit tatimor i të gjitha llojeve (p.sh. TVSH).	6920
	8232 Shërbimet për Tatimet Individuale dhe përgatitja	82320 Shërbimet për Tatimet Individuale dhe përgatitja	Përfshinë: - shërbimet për përgatitjen dhe planifikimin e tatimeve për: <ul style="list-style-type: none"> • Bizneset e pa inkuorpuara • Individët 	6920
824 Shërbimet e falimentimit dhe arkëtimit	8240 Shërbimet e falimentimit dhe arkëtimit	82400 Shërbimet e falimentimit dhe arkëtimit	Ofrimi i këshillave dhe ndihmës operative për menaxhmentin dhe/apo kreditorët e një biznesi falimentues dhe/ose të vepruarit si pranues apo administrues në procesin e falimentimit.	7020

831 Shërbimet e këshillave menaxheriale dhe shërbime e menaxhimit, shërbime të informacionit dhe teknologjisë	8311 Shërbimet e këshillave menaxheriale dhe shërbime të menaxhimit,	Mes tjerash:	Referoju CPC 2.1, pjesa katër, Shënimet shpjeguese	7020
		83111 Shërbimet këshilluese të menaxhimit strategjik		6202
		83112 Shërbime këshilluese të menaxhimit financiar		6201
		83115 Shërbime këshilluese të menaxhimit operativ		5820
		83117 Shërbime të menaxhimit të procesit afarist		6311
Burimi: Elaboruar nga autorët bazuar në Klasifikimin Qendror të Produkteve 2.1. UN (2015), Departamenti për Çështje Ekonomike dhe Sociale, Divizioni i Statistikave, Seria e Raporteve Statistikore M Nr. 77, Ver. 21.				

Në rastin e KISN (ISIC) 4.0, firmat që ofrojnë shërbime të auditimit, kontabilitetit dhe mbajtjes së librave janë të klasifikuara në Seksionin M "Aktivitetet Profesionale, Shkencore dhe Teknike"; Divizioni 69 "Shërbimet Ligjore dhe të Kontabilitetit"; dhe grupi 692 dhe Klasa 6920, ku që të dyja përfshijnë aktivitetet e kontabilitetit, mbajtjes së librave dhe auditimit, si dhe këshillimin tatimor.⁴ Në këtë rast, klasifikimi i njësive sipas aktivitetit është më i gjerë se sa përkufizimi i këtyre shërbimeve sipas KQP (CPC) 2.1, siç janë prezantuar në Kutinë 1.

Përveç kësaj, shumë firma shërbyese profesionale ofrojnë shërbime të tjera përveç shërbimeve të auditimit, kontabilitetit dhe mbajtjes së librave, duke përfshirë për shembull shërbimet e këshillimit menaxherial dhe të TIK-ut. Këto firma do të klasifikohen në klasa të tjera të KISN (ISIC), edhe pse një pjesë domethënëse e të hyrave të tyre mund të gjenerohen duke ofruar shërbime të kontabilitetit, mbajtjes së librave apo auditimit, mirëpo ato nuk përfaqësojnë aktivitetin kryesor në të cilin janë të angazhuar ato firma. Për shembull, një firmë konsulente e cila ofron edhe shërbime të kontabilitetit si pjesë e aktiviteteve të saj, do të bie në Klasën 7020 ose 6202, apo në ndonjë klasë tjetër, nëse konsulenca është aktiviteti i saj kryesor. Çështja është që në praktikë, firmat e auditimit dhe kontabilitetit, si dhe firmat e tjera konsulente, ofrojnë një mori shërbimesh për klientët e tyre, në mënyrë individuale apo si anëtarë të ndonjë rrjeti. Klasifikimi ka implikime të rëndësishme për mbledhjen e të dhënave sa i përket të hyrave dhe vlerës së shtuar në nivel të sektorit, sikurse edhe për matjen e vlerës reale të biznesit të shërbimeve të auditimit, kontabilitetit dhe mbajtjes së librave në një ekonomi të caktuar.

4. Sipas shënimeve interpretuese të KISN (ISIC), kjo klasë përfshinë: regjistrimin e transaksioneve komerciale nga bizneset apo të tjerët – përgatitjen ose auditimin e llogarive financiare – ekzaminimin e llogarive dhe vërtetimin e saktësisë së tyre – përgatitjen e kthimeve tatimore personale dhe të bizneseve – aktivitete këshilluese dhe përfaqësuese në emër të klientëve para autoriteteve tatimore. Kjo klasë përjashton; – përpunimin e të dhënave dhe aktivitetet tabelare, shih 6311 – aktivitetet e këshillimit menaxherial, sikurse dizajnimi i sistemeve të kontabilitetit, programet për llogaritjen e kostos, procedurat për kontrollin e buxhetit, shih 7020 – mbledhja e faturave, shih 8291

Secila nënklasë në Grupin 822 përfshinë shërbime që mund të dallohen qartë në aspekt të detyrave të përfshira dhe në aspekt të produktit final. Ekzistojnë po ashtu dallime në aspekt të shtrirjes së specializimit në kuadër të nënklasës dhe sa i përket prirjes për fragmentim të shërbimit në detyra të ndryshme. Në rastin e auditimit, ekziston shtrirje e kufizuar e specializimit dhe fragmentimit të detyrave. Në anën tjetër, sa i përket shërbimeve të kontabilitetit, ekziston specializim domethënës në mesin e ofruesve të ndryshëm, dhe ka më shumë hapësirë për kontraktimin e detyrave të caktuara ose përmes firmave të kontabilitetit apo përmes firmave në cilindo sektor të aktivitetit ekonomik që kërkon një lloj shërbimi specifik.⁵ Në rastin e mbajtjes së librave, listës së pagave dhe shërbimeve tatimore ekziston një mundësi domethënëse e fragmentimit të shërbimeve në detyra të ndryshme dhe t'iu ofrojnë ato klientëve në treg. Në fakt, ekziston një trend për firmat e vogla të auditimit që të specializojnë në detyra të caktuara dhe të ofrojnë shërbimet e tyre në treg për klient të ndryshëm.⁶

5. Specializimi i firmave në treg mund të gjenden mes tjerash në mesin e kategorive si në vijim; Kontabilist të Kostos; Kontabilist Financiar; Kontabilist Forenzik; Auditor të Brendshëm; Kontabilist Menaxherial; Kontabilist Projekti; Kontabilist Publik; dhe, Kontabilist Tatimor.

6. Detyrat e mbajtjes së librave, listës së pagave dhe administrimit tatimor ndër të tjera përfshijnë; futjen e të dhënave, llogaritë e pagueshme, llogaritë pranuese, menaxhimi i kartës së kreditit, bashkërendimi bankar, tatimi në shitje, përgatitja e tatimit në të ardhura, planifikimi tatimor, parashikimi i fluksit të parave, buxheti dhe raportimi aktual, menaxhimi i koston së punës, planifikimi dhe reduktimi i borxhit, raportimi variabili vs. raportimi fiks i shpenzimeve. Këto shërbime specifike të ofruara nga firmat e kontabilitetit janë nxjerr nga analiza e ueb faqeve të firmave të kontabilitetit ku ato reklamojnë shërbimet specifike që i ofrojnë për klient.

3.

Karakteristikat dhe Tendet Kryesore të Auditimit dhe Kontabilitetit në Tregun Global

Sektori i auditimit dhe kontabilitetit është duke kaluar një transformim domethënës në mbarë botën, përmes reformave rregullative, globalizmit në rritje dhe nga ndikimi i zhvillimit të teknologjisë.⁷ Ky sektor në Kosovë nuk mund të mbetet i pandikuar nga këto zhvillime dhe do të duhet që të adaptohet ndaj trendeve të reja që përcaktojnë furnizimin me këto shërbime.

Rritja e Kocentrimit të Industrisë

Në tërë botën, shërbimet e auditimit dhe kontabilitetit ofrohen nga një numër i konsiderueshëm i firmave, ose përmes praktikës individuale profesionale ose përmes formave korporative. Për shembull, në BE (28) ekzistojnë më shumë se 1.2 milion firma të regjistruara në kategorinë NACE 69.20, ku një pjesë e konsiderueshme e tyre ofrojnë shërbime të auditimit dhe kontabilitetit.⁸ Megjithatë, një nga karakteristikat përcaktuese të këtij sektori, si në nivel global si në nivel të shteteve individuale, është koncentrimi i lartë në një numër të vogël të firmave që e dominojnë tregun.⁹ Si rezultat i konsolidimit dhe ngjarjeve tjera, numri i firmave të mëdha globale të auditimit ka rënë nga tetë në "Katër Firma të Mëdha" të cilat përbëjnë pjesën më të madhe të afarizimit në fushën e auditimit dhe kontabilitetit (Deloitte Touche, Ernst & Young, KPMG, PriceWaterhouseCoopers). Këto firma kanë rreth një milion të punësuar në tërë botën dhe qarkullimi vjetor i tyre ka arritur në US \$ 154.7 miliardë në vitin 2019. 10 firmat kryesore në të njëjtin vit kanë arritur qarkullim të përbashkët në US \$ 190 miliardë në vitin 2019 dhe punësimin e 1.37 milion të punësuarve.¹⁰

Në përgjithësi, ekziston koncentrim më i lartë në shërbimet e auditimit se sa në shërbimet e kontabilitetit. Në disa shtete, tregu i shërbimeve të auditimit është aq i koncentruar sa që vetëm disa firma të mëdha kryejnë auditime. Rritja e ndarjes së tregut të firmave të mëdha mund t'i atribuohet kryesisht rritjes së dominimit të Katër Firmave të Mëdha të cilat e kontrollojnë rreth 50 përqind të tregut. Nëse i përfshijmë 10 firmat tjera më të mëdha, ato së bashku përbëjnë rreth 66 përqind të tregut global.¹¹ Në BE (28), Katër Firmat më të Mëdha kryejnë gati 70 përqind që auditimeve ligjore të subjekteve të interesit publik dhe në SHBA këto firma së bashku auditojnë afërsisht 97 përqind të totalit të tregut.¹² Në shumicën e shteteve në mbarë botën, ofruesit e mëdhenj të shërbimeve përbëjnë rreth 75 përqind të totalit të tregut të shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit. Shumica e firmave të vogla dhe të mesme të auditimit dhe kontabilitetit ofrojnë shërbime kryesisht për kompanitë e vogla jo të listuara me mungesë të interesit publik.

7. Për një diskutim interesant të çështjeve të ndryshme, përfshirë zhvillimet rregullatore, në lidhje me auditimin dhe shërbimet e kontabilitetit referojuni: OBT (2010). Shërbimet e Kontabilitetit. Shënim historik nga Sekretariati. S / C / W / 316, 7 qershor. Në dispozicion në faqen e internetit të OBT-së.

8. EUROSTAT. Nuk kemi gjetur të dhëna më të disagreguara në mes të shërbimeve ligjore, të kontabilitetit dhe auditimit. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Professional,_scientific_and_technical_activity_statistics_-_NACE_Rev._2

9. Parlamenti i BE (2019) Ndikimi i Reformës së Auditimit Ligjor të BE-së në kostot, përqendrimin dhe konkurrencën. Departamenti i Politikave për Politikat Ekonomike, Shkencore dhe të Cilësisë së Jetës, Drejtoria e Përgjithshme për Politikat e Brendshme Prill 2019.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU\(2019\)631057_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631057/IPOL_STU(2019)631057_EN.pdf) Referojuni gjithashtu: Institutit të Autorizuar për Kontabilistët e Menaxhimit (2020): përqendrimi i tregut dhe roli i tyre. Përgjigja e CIMA.

<https://www.cimaglobal.com/Documents/Insightdocs/HoL%20Auditor%20report%20September%202010.pdf>

10. Referojuni: <https://big4accountingfirms.com/top-10-accounting-firms/>

11. Të dhënat për 20 firmat në mbarë botën mund të gjenen në: 20 Firmat e Kontabilitetit në Botë.

<https://big4accountingfirms.org/the-top-accounting-firms-in-the-world/>

12. Analiza të Auditimit (2020) Kush i auditon kompanitë publike – 2020 Edition.:

<https://blog.auditanalytics.com/who-audits-public-companies-2020-edition/>

Ndërkombëtarizimi i shpejtë

Aktualisht shërbimet e auditimit dhe kontabilitetit janë ndër shërbimet më të ndërkombëtarizuara dhe ky trend është duke u rritur me shpejtësi. Tregu global për këto shërbime është shfaqur në masë të madhe si rezultat i shtrirjes së madhe gjeografike të aktiviteteve të firmave të mëdha profesionale, të cilat janë shtyrë në masë të madhe nga kërkimi i tregjeve dhe duke përcjell klientët e tyre ndërkombëtar në shtetet e tjera, që kërkojnë shërbime të krahasueshme për filialet dhe degët e tyre. Këto firma ofrojnë shërbime globale ose përmes themelimit jashtë vendit ose përmes formimit të rrjeteve të firmave nacionale të kontabilitetit ligjërishit dhe ekonomikisht autonome, me marrëdhënie të bazuara në parime të partneritetit përmes lidhësive strategjike të firmës udhëheqëse. Themelimi i kompanisë jashtë vendit është bërë kryesisht në tregjet e shteteve të mëdha industriale, ndërsa opsioni i krijimit të rrjeteve përbën pjesën më të madhe të zgjerimit gjeografik në pjesët tjera të botës. Për shembull, secila nga Katër Kompanitë e Mëdha, i ka të regjistruara aktivitetet e saj në më shumë se 150 vende. Firmat e mëdha të kontabilitetit nuk janë të organizuara si korporata transnacionale qendrore me filiale dhe degë të huaja. Ndonëse ato operojnë në nivel global me një emër të vetëm, ato janë të organizuara si rrjete të lira partneritetesh bashkëpunuese me vendndodhje në shtete të ndryshme në tërë botën. Zyrat qendrore të firmave të mëdha kryesisht gjenden në Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe në Evropë, dhe filialet e tyre në tërë botën janë entitete juridike të veçanta dhe të pavarura, praktikantët e të cilave, edhe pse i zbatojnë standardet e përcaktuara nga firma kryesore, janë subjekt i ligjeve dhe obligimeve profesionale të shteteve ku ato operojnë.

Eksternalizimi dhe kontraktimi i shërbimeve jashtë shtetit

Kontraktimi i jashtëm i funksioneve të kontabilitetit nga firmat në të gjithë sektorët e veprimtarisë ekonomike është një proces që është duke ndodhur tash e sa kohë dhe ky lloj kontraktimi i këtyre funksioneve është duke shënuar rritje çdo ditë e më shumë.¹³ Kontraktimi i jashtëm ndodhë atëherë kur një kompani i delegon përgjegjësinë për kryerjen e një funksioni ose një sërë detyrash të një kompani tjetër. Ky proces, i cili gjithashtu është quajtur "eksternalizim", tregon një trend rritjeje në aspekt të ndarjes së punëve në ekonomi. Duke pasur parasysh zhvillimet teknologjike dhe zvogëlimin drastik të kostove të komunikimit, kontraktimi i jashtëm i një numri të gjerë të funksioneve të biznesit gjithnjë e më shumë po bëhet në vendet jashtë shtetit, në atë që është quajtur "offshoring".¹⁴ Ky proces është veçanërisht i rëndësishëm për rastin e kontabilitetit, mbajtjes së librave, listës së pagave dhe shërbimeve tatimore. Për shkak të natyrës së shërbimeve të auditimit, hapësira për kontraktim jashtë shtetit (offshoring) është dukshëm më e kufizuar. Në vitet e fundit, kontraktimi jashtë shtetit është zhvendosur nga të qenit një strategji biznesore në një strategji dominuese e përdorur nga një numër në rritje i firmave në të gjithë botën.

13. Instituti për Kontabilistët e Menaxhimit (2008) Seria e Kontraktimit jashtë shtetit të Shërbimeve Financiare dhe Kontabilitetit Nr. 8:

[https://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_Leadership_docs/MigratedDocsMarch2010/Resources%20\(pdf\)s/Topic%20gateways/Finance%20and%20accounting%20outsourcing.pdf](https://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_Leadership_docs/MigratedDocsMarch2010/Resources%20(pdf)s/Topic%20gateways/Finance%20and%20accounting%20outsourcing.pdf)

14. Abugattas-Majluf L.A. (2007) "Kontraktimi Shërbimeve Jashtë Shtetit për Shtetet në". Në: Paus E. (eds) Global Capitalism Unbound. Palgrave Macmillan, New York. https://doi.org/10.1057/9780230608849_9

Ekzistojnë dy shtytës kryesorë teknologjik që kanë nxitur kontraktimin e këtyre shërbimeve jashtë shtetit (offshoring): automatizimi i detyrave të kontabilitetit dhe përhapja e tregtisë elektronike, të cilat po transformojnë me shpejtësi mënyrën e kryerjes së funksioneve të kontabilitetit dhe auditimit, duke paraqitur sfida të reja për profesionin e kontabilitetit, përfshirë rrezikun e humbjes së një numri të konsiderueshëm të vendeve të punës dhe ulja progresive e nevojës për shumë vendeve tjera të punës.¹⁵ Automatizimi me anë të përdorimit të programeve kompjuterike të specializuara, ka shndërruar shumë funksione në "produkte shërbimesh" që mund të ofrohen nga distanca në mënyrë shumë efikase dhe me një kosto konkurruese. Në fakt, është aspekti i pagave që kryesisht ka përsheptuar kontraktimin e shumë prej këtyre shërbimeve jashtë vendit. Nga ana tjetër, shtrirja e qasjes së lehtë në internet, cilësia e tij në rritje në të gjithë botën dhe kostot në rënie, kanë lehtësuar jashtëzakonisht kontraktimin jashtë vendit të një numri në rritje të funksioneve të kontabilitetit, duke përfshirë çdo ditë funksione edhe më komplekse. Nga proceset e transaksioneve, ndër të tjera, të tilla si llogaria e pagueshme, llogaritë e arkëtueshme, faturimi dhe menaxhimi i parave të gatshme, të cilat dikur kontrakttoheshin më së shumti, gjithnjë e më shumë për shkak të përmirësimeve në aftësitë e ofruesve, ekziston një tendencë në rritje drejt kontraktimit të shërbimeve më të avancuara dhe më me vlerë të tilla si kontabiliteti ligjor/rregullator, raportimi financiar dhe tatimet. Edhe proceset më strategjike si kontabiliteti i menaxhimit, buxhetimi dhe parashikimi e analiza financiare, po bëhen çdo ditë e më shumë të prirura që të kontraktohen jashtë shtetit.¹⁶

Tregtia në rritje

Si pasojë e zhvillimeve të diskutuara më sipër, tregtia me shërbimet e kontabilitetit dhe auditimit është bërë gjithnjë e më e mundshme. Tregtia me këto shërbime po merr një rëndësi në rritje në të gjithë botën dhe vlerësohet se ofron mundësi interesante për vendet në zhvillim.¹⁷ Sipas të dhënave mbi Bilancin e Pagesave (EBOP5) të regjistruar në bazën e të dhënave të OECD, vlera e tregtisë së eksporteve totale në mbarë botën në kontabilitet, auditim, mbajtjen e librave dhe këshillime tatimore në vitin 2019 arriti në 70.9 miliardë dollarë, nga 43.6 miliardë dollarë të regjistruar në 2007. Në rastin e BE (28), kishte një deficit vitin 2019 me eksporte në vlerë prej 9.7 miliardë dollarë dhe importe në vlerë prej 17.4 miliardë dollarë, që tregon shkallën e kontraktimit jashtë shtetit të këtyre shërbimeve.¹⁸ Duhet të theksohet se kontraktimi jashtë shtetit bëhet nga firmat në të gjithë sektorët e veprimtarisë ekonomike, dhe gjithashtu nga firmat e mëdha të auditimit dhe kontabilitetit që nënkontraktojnë disa detyra më rutinore te ofruesit nga jashtë.

Kontraktimi i shërbimeve jashtë shtetit reflektohet në tregtinë ndërkufitare të shërbimeve, e cila është Mënyra 1 e ofrimit të shërbimeve sipas përcaktimit të Marrëveshjes së Përgjithshme të Organizatës Botërore të Tregtisë (OBT) për Tregtinë e Shërbimeve (GATS), e cila është e vetmja e regjistruar në Bilancin e Pagesave. Tregtia sipas kësaj mënyre është më e rëndësishmja nga pikëpamja e vlerës, pasi për shkak të organizimit të industrisë përmes rrjeteve në të gjithë botën, shërbimet e kryera nga ofruesit vendorë të auditimit dhe kontabilitetit ndaj kompanive vendase nuk kualifikohen si tregti në shërbime.

15. Standing Guy (2018). "Detyrat në Precariat: Përballja e një Distopie në Zhvillim". Në Paus E (Ed) Përballja e Distopisë: Revolucioni i Ri Teknologjik dhe e Ardhmja e Punës. Shtypi i Universitetit Cornell. Faqe 115–134.

16. Krell, E. (2007). Kontraktimi i funksioneve të financës dhe kontabilitetit. Udhëzimi i Kontabilitetit të Menaxhimit, CIMA, AICPA dhe CMA Kanada.

17. Olivier Cattaneo and Peter Walkenhorst (2010) "Shërbimet e Kontabilitetit: Sigurimi i Qeverisjes së Mirë, Stabilitetit Financiar dhe Rritjes Ekonomike përmes Tregtisë". Në Cattaneo. Et al (Eds) Tregtia Ndërkombëtare e Shërbimeve: Trendet dhe mundësitë e reja për vendet në zhvillim. Banka Botërore. Në dispozicion në: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/2476/555440PUB0Int01EPI1972196101PUBLIC1.pdf?sequence=1>

18. EUROSTAT. : <https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=74689#>

Sidoqoftë, në ato raste kur është themeluar një firmë e huaj auditimi dhe kontabiliteti në një vend që ofron shërbime për firmat vendase, ekziston tregtia sipas Mënyrës 3, "themelimi", e cili është e regjistruar në të dhënat e Tregtisë në Shërbime të Filialeve të Huaja (FATS). Tregtia përmes lëvizjes së personave fizik që ofrojnë shërbime, e cila është Mënyra 4 e GATS, është gjithashtu e rëndësishme për rastin e shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit, pasi në shumë raste ofrimi i shërbimit kërkon praninë e personelit të aftë në terren. Përveç të dhënave për Bilancin e Pagesave për disa vende në një nivel të disagreguar, nuk ka të dhëna lehtësisht të disponueshme për tregtinë e këtyre shërbimeve nën Mënyrën 3 ose 4.

Tregtia në rritje e shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit është gjithashtu një rezultat i liberalizimit të konsiderueshëm të tregtisë në shërbime si rezultat i masave të njëanshme të miratuara nga shumë vende në kontekstin e programeve të reformës ekonomike dhe e angazhimeve për liberalizimin e sektorit të auditimit dhe kontabilitetit të miratuara nga shumë vende ose në nivelin shumëpalësh në kuadrin e GATS, ose në marrëveshjet dypalëshe dhe shumëpalëshe të tregtisë preferenciale që mbulojnë tregtinë e shërbimeve në të cilat ata marrin pjesë. Përmes këtyre formave, vendet kanë garantuar në mënyrë progresive të drejtën e themelimit dhe trajtimit kombëtar për ofruesit e shërbimeve të huaja, dhe janë zotuar të liberalizojnë ofrimin ndërkufitar të këtyre shërbimeve.¹⁹ Liberalizimi shumëpalësh i tregtisë së shërbimeve, përfshirë shërbimet e auditimit dhe të kontabilitetit, mund të zgjerohet më tej si rezultat i negociatave të vazhdueshme midis 23 anëtarëve të OBT-së të Marrëveshjes së Tregtisë në Shërbime (TISA), e cila synon të shtyjë liberalizimin përtej asaj që është arritur me GATS.

Liberalizimi i ofrimit të shërbimeve përmes lëvizjes së personave fizikë (Mënyra GATS 4) është shumë më i vogël, e që është mjaft i rëndësishëm për këto shërbime, si rezultat i progresit të kufizuar në njohjen e kualifikimeve profesionale të ofruesve të huaj të shërbimeve. Sidoqoftë, në shumë vende kjo nuk është një pengesë e rëndësishme pasi ekzistojnë procedurat për njohjen e tyre, dhe gjithashtu një numër vendesh kanë lidhur marrëveshje të njohjes reciproke që mbulojnë profesionistët e auditimit dhe kontabilitetit. Sidoqoftë, kjo është një fushë në të cilën duhet të bëhet shumë më tepër, pasi do të ofronte një potencial të konsiderueshëm për rritjen e eksporteve të shërbimeve për shumë vende.

Inkorporimi i Teknologjisë së Fundit

Në përgjithësi, zhvillimet teknologjike janë duke pasur ndikim thelbësor në vetë natyrën e shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit dhe në mënyrën se si këto shërbime u ofrohen klientëve. Firmat po zhvillojnë dhe përdorin mjete të reja teknologjike me një ritëm të shpejtë. Ndikimi i përgjithshëm i zhvillimeve teknologjike në industri buron nga kombinimi i ritmit të përshpejtuar të përhapjes së teknologjisë, konvergjencës së teknologjive të shumta dhe shfaqjes së platformave dixhitale. Pas shërbimeve të TIK-ut, industria e auditimit dhe e kontabilitetit është aktiviteti më i dixhitalizuar në kuadër të sektorit të shërbimeve profesionale, shkencore dhe teknike.²⁰

19. Për një diskutim të zotimeve në GATS për auditimin dhe shërbimet e kontabilitetit referojuni OBT (2010) Op.cit.

20. DMCC (2020) E Ardhmja e Tregtisë: Një perspektivë e dekadës së ardhshme. Rezultati i Indeksit të Dixhitalizimit të Industrisë DCC (IDI). Figura 2, Faqja 77. Në dispozicion:

https://landing.futureoftrade.com/?utm_campaign=Future%20of%20Trade%202020&utm_source=ppc&utm_content=Europe&utm_feeditemid=&utm_device=c&utm_term=international%20trade&utm_campaign={utmcampaign}&utm_source=google&utm_medium=ppc&utm_term=kwd-10874030&utm_campaign=110168037054&utm_term=g&utm_term=a&utm_term=dwords&utm_term=mt=b&utm_term=ver=3&utm_term=ad=472755731924&utm_term=acc=1396121783&utm_term=kw=international%20trade&utm_term=cam=11361467687&utm_term=gclid=CjwKCAiA4o79BRBvEiwAjteoYNESjbHmtw-AwbuzPeRFCx8BhYr2tp4AHS0zXJTU4pl-LrBchwY2CRoCbDAQAvD-BwE

Auditimi dhe kontabiliteti po bëhen çdo ditë e më shumë shërbime të ofruara në mënyrë dixhitale. Programet e automatizuara kompjuterike të kontabilitetit janë duke u përdorur gjerësisht në të gjithë industrinë, me implikime të rëndësishme në lidhje me detyrat specifike që duhet të kryejnë kontabilistët dhe auditorët, pasi detyrat rutinë janë duke u automatizuar gjithnjë e më shumë. Për më tepër, firmat në mënyrë progresive janë duke përfshirë në praktikën e tyre inteligjencën artificiale (AI), analizat e të dhënave, shërbimet "cloud" (online) dhe teknologjinë "blockchain", duke transformuar kështu aktivitetet e tyre dhe mënyrën e ofrimit të shërbimeve për klientët e tyre.²¹ Diskutimi i mëtejshëm i ndikimit të zhvillimeve teknologjike në industrinë e auditimit dhe kontabilitetit është përtej qëllimit të kësaj pjese të shkurtër të këtij raporti. Sidoqoftë, kjo është një çështje që kërkon analizë të thellë nga politikë bërësit dhe rregullatorët, pasi që është duke dhënë efekte të thella në natyrën e shërbimeve, mënyrën e ofrimit të tyre për klientët dhe në përcaktimin e konkurrencës së përgjithshme ndërkombëtare të sektorit.

Diversifikimi i Ofertës së Shërbimeve

Një trend tjetër i rëndësishëm në sektorin e auditimit dhe kontabilitetit është që kufijtë me sektorët e tjerë të shërbimeve po zhduken gjithnjë e më shumë, pasi "firmat e shërbimeve profesionale" janë çdo ditë më të angazhuara në ofrimin e një larmie në rritje të shërbimeve për klientët e tyre. Për shembull, në rastin e Katër Kompanive të Mëdha, të ardhurat nga këshillimi janë duke tejkaluar të ardhurat e auditimit. Firmat e specializuara të auditimit e kanë zgjeruar aktivitetin e tyre duke ofruar shërbime të ndryshme financiare jo-audituese (ShJA). Në ditët e sotme, firmat e kontabilitetit dhe auditimit piren ta quajnë veten firma të shërbimeve profesionale, pasi ato ofrojnë shërbime në një gamë të gjerë fushash. Disa nga shërbimet, përveç kontabilitetit dhe auditimit, përfshijnë këshilla menaxheriale, shërbime juridike, burime njerëzore, vlerësim social dhe mjedisor, marrëdhënie me publikun, studime të fizibilitetit të tregut dhe një larmi të gjerë të zgjidhjeve të TIK-ut.²² Zgjerimi i ofertës së shërbimeve është e nxitur nga konkurrenca dhe kërkimi i ekonomive të shkallës. Ky transformim i sektorit ka pasur implikime të rëndësishme në rregullimin e shërbimeve të auditimit në të gjithë botën. Për më tepër, ajo e ka bërë më komplekse mbledhjen dhe përpunimin e të dhënave për qarkullimin, vlerën e shtuar dhe punësimin për auditimin, kontabilitetin, mbajtjen e librave dhe industrinë e këshillimit tatimor.

21. Accounting Weekly. "Kontabiliteti pëson një ndryshim". By Hima Bindu Kota. E martë, 27 gusht 2020.

<https://www.dailypioneer.com/2020/columnists/accounting-gets-a-makeover.html> Po ashtu referojuni: Shoqatës së Kontabilistëve të Certifikuar (2016). Kontabilistët Profesional – e ardhmja: Shtytësit e ndryshimit dhe shkathtësitë e të ardhmes. Qershor. Mu ta gjeni në

<https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready-professionals/discussion/future-accounting-profession-three-major-changes-and-implications-teaching-and-research>

22. Për shembull, një firmë ofron shërbimet e mëposhtme përmes faqes së saj në internet: Mbajtje të librave, Shërbime të financave të korporatave, Vëzhgim i duhur (p.sh. blerje), Projektimi dhe implementimi i sistemeve të informacionit financiar (IT) Raporti dhe rishikimi i kontabilistit mbi parashikimin e fitimit për Ofertat Publike Fillestare (IPO), burimet njerëzore / shërbimet e personelit, shërbimet e auditimit të brendshëm, shërbimet ligjore, funksione të menaxhimit, shërbime të trajnimit në menaxhim, shërbimet e sekretarisë, qarkoret e bursës, shërbimet e planifikimit dhe pajtueshmërisë së tatimeve, shërbimet e menaxhimit të thesarit, vlerësimet e aseteve ose shërbimet e vlerësimi.

Korniza rregulative

Profesionet e auditimit dhe të kontabilitetit janë profesione të rregulluara pothuajse në të gjitha vendet e botës. Posaçërisht në rastin e këtyre shërbimeve, rregullimi ligjor është veçanërisht i rëndësishëm për shkak të prezencës së eksternaliteteve të rrjeteve, asimetrive të informacionit dhe faktit që shumë shërbime janë mallra të besimit. Rregulloret kombëtare synojnë objektiva legjitime, duke përfshirë mbrojtjen e konsumatorëve, përfshirë përdoruesit e shërbimeve dhe publikun në përgjithësi; cilësinë e shërbimit; kompetencën profesionale; dhe integritetin e profesionit. Rregullimi i shërbimeve përfshinë tri fusha të veçanta: hyrja në treg, operacionet dhe vendosja e standardeve të shërbimeve. Lidhur me hyrjen në treg, rregullimi ligjor përcakton se kush lejohet të ofroj shërbime dhe me çfarë kushtesh. Në rastin e "profesioneve të akredituara", shërbimet mund të ofrohen vetëm nga ata që janë të licencuar për një qëllim të tillë, ku këto kushte mund të zgjerohen edhe për format e organizimit korporativ, siç është rasti, për shembull, me kufizimet e pronësisë ose të drejtat e votës së firmave të shërbimeve vetëm për individët e akredituar. Rregulloret operacionale përcaktojnë se si duhet të ofrohet shërbimi. Ato ndër të tjera përfshijnë, për shembull, kufizime në përdorimin e emrit të markës ndërkombëtare, duke rregulluar shumëllojshmërinë e shërbimeve që mund të ofrohen nga një firmë, kufizime sasiore, kufizime reklamimi, rregullimin e çmimit dhe rregulla për bashkëpunimin ndër-profesional dhe strukturën e biznesit e sjelljen etike të ofruesve të shërbimeve. Ndikimi në çmim dhe kosto i rregullimit ligjor për qasje në treg dhe për operim varion në masë të madhe në rastin e këtyre shërbimeve, pasi rregullimi i qasjes në treg mund të gjenerojë rentë, ndërsa rregullimi i operimit kryesisht ndikon në kosto. Dhe në fund, standardet e shërbimeve zbatohen për produktin përfundimtar, duke vendosur kështu kërkesa për vet produktin e shërbimit.

Në lidhje me rregullimin vendor të shërbimeve duhet të theksohen disa çështje pasi ato janë të rëndësishme për rastin e sektorit të auditimit dhe kontabilitetit. Megjithëse shumë shpesh rregulloret janë të nevojshme për të siguruar cilësinë e shërbimeve dhe pavarësinë e ofruesve të shërbimeve, ato gjithashtu mund të kenë efekte të padëshiruara të kufizimit të konkurrencës ekonomike dhe kufizimit të transparencës. Rregulloret që ndikojnë në funksionimin e sektorëve të shërbimeve janë specifike për sektorin dhe janë horizontale, duke ndikuar në të gjitha aktivitetet e prodhimit të shërbimeve. Kjo e fundit mund të ketë pasoja të padëshiruara në funksionimin e një industrie specifike të shërbimeve. Rregullimi imponon kosto për shoqërinë dhe për ofruesit e shërbimeve. Rregullimi vendor imponon dy lloje të kostove, përkatësisht: kostot e administrimit dhe kostot e pajtueshmërisë. E para i referohet kostove të administrimit të rregullimit që bartet drejtpërdrejt nga shteti ose agjencia rregullatore dhe financohet ose përmes tarifave të vendosura për industrinë e rregulluar ose përmes financimit të përgjithshëm buxhetor. Kostot e pajtueshmërisë i referohen kostove të përgjithshme të transaksionit të vendosura për agjentët e rregulluar nga rregullimi vendor pa u kufizuar në kostot e drejtpërdrejta monetare. Dhe në fund, rregulloret formohen në një moment të caktuar kohor për të adresuar çështje të një tregu të caktuar, apo të një konteksti të caktuar teknologjik dhe shoqëror. Rregullimi juridik duhet të përshtatet vazhdimisht me ndryshimin e rrethanave, veçanërisht me zhvillimet e shpejta teknologjike. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për sektorin e auditimit dhe të kontabilitetit, i cili mund të pengohet me aplikimin e rregullimit juridik jo fleksibil. Gjithashtu, rregullimi duhet të përshtatet me ndërrimet e preferencave në shoqëri dhe gjithashtu kur adreson situata të reja që përfaqësojnë, ose perceptohen, si kërcënime të reja për shoqërinë. Një shembull i qartë i çështjes së fundit është tërmeti rregullator në sektorin e kontabilitetit dhe auditimit nga seria e skandaleve të korporatave që tronditën bazat e kornizave ekzistuese rregullatore dhe të industrisë, duke shaktuar efekte në të gjithë botën.

Edhe pse shërbimet e auditimit dhe të kontabilitetit janë subjekt i rregullimit në të gjithë botën, ekzistojnë dallime të konsiderueshme rregullative midis këtyre dy segmenteve të industrisë. Në rastin e auditimit, rregullimi është përgjithësisht shumë më i rreptë, duke kërkuar në pothuajse çdo vend në botë që shërbimi mund të ofrohet vetëm nga profesionistë të licencuar, auditorë ligjorë dhe ofruesit e shërbimeve u nënshtrohen një numri të konsiderueshëm kufizimesh në funksionimin e tyre. Në rastin e shërbimeve të kontabilitetit, ekziston një larmi qasjesh që janë ndjekur nga vende të ndryshme. Në disa raste, shërbimi është i akredituar, ndërsa në të tjera ofrimi i shërbimeve është gjerësisht i hapur, edhe në atë masë që nuk kërkojnë kualifikime specifike profesionale për të ofruar shërbimin. Seksioni 4 i këtij raporti shqyrton rregullimin shërbimeve të auditimit dhe shërbimeve të kontabilitetit në Bashkimin Evropian dhe e krahason atë me atë të Kosovës.

Një zhvillim i rëndësishëm në lidhje me rregullimin e sektorit të auditimit dhe kontabilitetit në të gjithë botën janë marrëveshjet që janë arritur në nivel shumëpalësh, në OBT, që synojnë krijimin e standardeve minimale për rregullimin global të industrisë. Negociatat për rregullimin e brendshëm të shërbimeve filluan në OBT në vitin 1995, në bazë të Vendimit Ministror të Marrakech mbi Shërbimet Profesionale të 15 Prillit 1994. Pas hyrjes në fuqi të Marrëveshjes së OBT-së, Këshilli për Tregtinë e Shërbimeve (KTS) themeloi Grupin Punues për Shërbimet Profesionale (WPPS)²³ dhe i besoi atij mandatin që buron nga Neni VI.4 i GATS në fushën e shërbimeve profesionale, duke kërkuar që grupi punues së pari të zhvillojë rregullat në sektorin e kontabilitetit.²⁴ Si rezultat i negociatave, u arritën dy marrëveshje të rëndësishme; përkatësisht për udhëzimet lidhur me marrëveshjet apo aranzhimet për njohjen reciproke në sektorin e kontabilitetit²⁵ dhe për rregullat që përcaktojnë rregullimin e brendshëm në sektorin e kontabilitetit.²⁶ Këto Vendime nuk janë ende detyruese pasi hyrja e tyre në fuqi ishte subjekt i kulminacionit të Raundit të Doha-s të Negociatave Tregtare Multilaterale, e cila nuk ka ndodhur akoma. KTS nuk sqaroi se çfarë duhet kuptuar me "integrimi zyrtar në GATS" pas Raundit të Doha-së. Sidoqoftë, u ra dakord që deri sa të ndodhë kjo, Anëtarët duhet që "në përputhje me legjislacionin ekzistues, të mos marrin masa që do të ishin në kundërshtim me këto rregulla". Prandaj, Vendimi i KTS-së ka paraqitur një lloj obligimi ende jo të fuqizuar që detyron të gjithë Anëtarët e OBT-së, megjithëse me një status të paqartë ligjor. Një efekt i këtyre marrëveshjeve të arritura në OBT është se rregullat e dakorduara, edhe pse ende nuk janë detyruese, kanë pasur një ndikim të caktuar në përfshirjen e disa dispozitave mbi rregullimin e brendshëm në marrëveshjet dypalëshe dhe shumëpalëshe të tregtisë që mbulojnë liberalizimin e tregtisë së shërbimeve.²⁷

23. Me Vendimin për Rregullimin e Brendshëm, miratuar nga Këshilli për Tregtinë e Shërbimeve më 26 Prill 1999, S / L / 70, 28 Prill 1999, CTS shfuqizoi WPPS dhe themeloi Grupin e Punës për Rregullimin e Brendshëm (WPDR) në Prill 1999, me mandatin për të zhvilluar rregulla të nevojshme për të siguruar që masat në lidhje me kërkesat dhe procedurat e licencimit, standardet teknike dhe kërkesat e kualifikimit nuk përbëjnë pengesa të panevojshme për tregtinë e shërbimeve. WPDR gjithashtu iu besua të vazhdojë me punën e WPPS, duke përfshirë zhvillimin e rregullave për shërbimet profesionale. Sipas mandatit të tij, WPDR në përmbushjen e detyrave të tij do të zhvillojë rregulla përgjithësisht të zbatueshme dhe gjithashtu mund të zhvillojë, sipas rastit, rregulla për sektorë individualë ose grupe sektorësh.

24. Vendimi për Shërbimet Profesionale, 1 Mars, 1995. S/L/3

25. Udhëzimet për Marrëveshjet dhe Aranzhimet për Njohjen Reciproke në Sektorin e Kontabilitetit, S/L/38, 27 maj 1997

26. Vendimi për Rregullat Lidhur me Sektorin e Kontabilitetit, Miratuar nga Këshilli për Shërbime Tregtare i 14 dhjetorit 1998, S/L.63m 15 dhjetor 1998.

27. Për analizë të kësaj çështje referojuni: Aaditya Mattoo and Pierre Sauvé (2010). Liberalizimi Preferencial i Tregtisë së Shërbimeve. Dokumenti i Punës Nr. 2010/13 | maj. Rregullorja e Tregtisë së NCCR. Qendra Zvicerane për Pajtueshmëri dhe Kërkim

https://www.wti.org/media/filer_public/4a/6d/4a6d556e-0f1b-400f-9669-77ba479f5680/sauvencr_working_paper_2010_13.pdf .

Lidhur me standardet e shërbimeve, një tipar i rëndësishëm i sektorit të auditimit dhe kontabilitetit, i cili ndoshta e dallon atë nga çdo aktivitetet tjetër i shërbimeve, është shkalla e harmonizimit të standardeve për ofrimin e shërbimeve në të gjithë botën. Standardet përkatëse ndërkombëtare janë zhvilluar nga Federata Ndërkombëtare e Kontabilistëve (FNK/IFAC), Bordi i Standardeve Ndërkombëtare të Kontabilitetit (BSNK/IASB) dhe Organizata Ndërkombëtare e Komisioneve të Letrave me Vlerë (IOSCO). Aktualisht, shumica dërrmuese e vendeve ose kanë kërkuar ose lejojnë përdorimin e Standardeve Ndërkombëtare të Raportimit Financiar (SNRF) në juridiksionet e tyre të përpunuara nga BSNK (IASB), duke treguar konvergjencën globale të standardeve kombëtare të kontabilitetit dhe standardeve të vendosura ndërkombëtarisht. SNRF-të përcaktojnë rregulla të përbashkëta në mënyrë që pasqyrat financiare të jenë të qëndrueshme, transparente dhe të krahasueshme në të gjithë botën. Që nga viti 2018, 87 përçin e të gjitha juridiksioneve kërkojnë SNRF-të për shumicën e kompanive me përgjegjësi të brendshme; 144 juridiksione e kanë këtë kërkesë pothuajse për të gjitha kompanitë, dhe 12 juridiksione lejojnë të gjitha ose shumicën e kompanive të përdorin SNRF-të.²⁸ Ekzistojnë 17 standarde të SNRF-ve dhe 41 Standarde Ndërkombëtare të Kontabilitetit (SNK) dhe një SNRF për standardin e NVM-ve, i cili është përshtatur për nevojat dhe aftësitë e ndërmarrjeve të vogla. 86 nga 166 juridiksione kërkojnë ose lejojnë Standardet SNRF për NVM-të, dhe aktualisht është duke u shqyrtuar në juridiksione të tjera. Që nga viti 2005, është e detyrueshme për kompanitë në BE me aksione të tregtuara në një treg të rregulluar, të paraqesin pasqyra të konsoliduara të llogarive në përputhje me SNRF-të. SNRF-të nuk transpozohen drejtpërdrejt, vetëm ato që janë të miratuara nga BE-ja kërkojnë për të gjitha firmat me përgjegjësi.²⁹ Nuk kanë munguar polemikat në miratimin e SNRF-ve.³⁰

Një efekt i rëndësishëm i shpërndarjes së SNRF-ve në të gjithë botën është se ato ka vendosur standarde minimale të cilësisë për shërbimet e kontabilitetit, kanë rritur besueshmërinë dhe pavarësinë e auditimeve ligjore dhe kanë lehtësuar ndërkombëtarizimin e industrisë pasi kanë minimizuar koston e informacionit dhe transaksioneve të gjeneruara nga rregullore të ndryshme kombëtare.³¹

28. IFRS Foundation (2019). Shfrytëzimi SNRF në botë.

<https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/around-the-world/adoption/use-of-ifrs-around-the-world-overview-sept-2018.pdf?la=en>

29. IFRS Foundation (2018). Profili i aplikimit të SNRF në Juridiksionet në Botë: Bashkimi Evropian. Përditësuar më 25 janar 2018.

<https://www.ifrs.org/-/media/feature/around-the-world/jurisdiction-profiles/european-union-ifrs-profile.pdf>

Referoju: Rregullorja e Komisionit (BE) 2019/2104 e 29 Nëntorit 2019 për ndryshimin e Rregullores (KE) Nr 1126/2008 që miraton disa standarde ndërkombëtare të kontabilitetit në përputhje me Rregulloren (KE) Nr 1606/2002 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit në lidhje me Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit 1 dhe 8. Zhvillimet vjetore mbi zbatimin e SNRF-ve në BE mund të gjenden:

<https://www.iasplus.com/en/resources/ifrs-topics/europe/europe-2020>

30. Crawford, Louise; Ferguson, John; Power, David; Helliar, Christine. (2014) Kontrolli mbi standardet e kontabilitetit brenda Bashkimit Evropian: polemikat politike rreth miratimit të SNRF 8. Në : Përspektiva Kritike e Kontabilitetit, Vol. 25, Nr. 4-5, 07.2014, f. 304-318. Në dispozicion në :

[https://risweb.st-andrews.ac.uk/portal/en/researchoutput/control-over-accounting-standards-within-the-european-union\(cd1bdb23-2419-44f8-bbd3-c9df778a454b\)/export.html](https://risweb.st-andrews.ac.uk/portal/en/researchoutput/control-over-accounting-standards-within-the-european-union(cd1bdb23-2419-44f8-bbd3-c9df778a454b)/export.html)

31. Boolaky, P. and Omoteso, K. (2016), " Standardet ndërkombëtare të auditimit në qendrat ndërkombëtare të shërbimeve financiare: Çfarë rëndësie ka?" Managerial Auditing Journal, Vol. 31 No. 6/7, pp. 727-747.

<https://doi.org/10.1108/MAJ-09-2015-1243>. Në dispozicion në:

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/MAJ-09-2015-1243/full/html> Gjithashtu referoju to WTO (2010) Op.cit.

4.

Korniza Rregullative: Një Përspektivë Krahasuese mes BE-së dhe Kosovës

Ekzistojnë dallime thelbësore në natyrën dhe qëllimin e shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit të ofruara për klientët, siç është paraqitur në Pjesën e 2-të të këtij raporti. Si përmbledhje, gjersa shërbimet e kontabilitetit përfshijnë mbajtjen e librave dhe përpunimin e pasqyrave financiare dhe shërbimeve të lidhura me to, shërbimet e auditimit në thelb kryejnë një funksion rishikimi përmes një ekzaminimi të pavarur të pasqyrave financiare të një firme dhe dokumenteve mbështetëse, me qëllim që të garantojë besueshmërinë e informacionit të saj financiar, prandaj rregullimi është i nevojshëm për të mbrojtur 'interesin publik'. Shërbimet e kontabilitetit janë kryesisht për përdorim të brendshëm nga firmat, pasi që prokurimi i shërbimeve në thelb përfshinë kontraktimin e jashtëm të funksioneve të brendshme, ndërsa shërbimet e auditimit janë kryesisht për konsum të jashtëm. Duke pasur parasysh këto dallime, rregullimi i këtyre shërbimeve ndryshon dukshëm në të gjithë botën. Në këtë pjesë të raportit, ne shqyrtojmë rregullimin e këtyre shërbimeve në BE dhe në Kosovë, duke vlerësuar nivelin e transpozimit të acquis-së së BE-së në Kosovë, siç kërkohet nga zotimet e miratuara në kornizën e MSA-së, dhe shqyrtojmë cilat masa duhet të ndërmerren, nëse është e nevojshme, për të vendosur një sistem në përputhje të plotë me BE-në.

4.1 Rregullimi i Shërbimeve të Auditimit dhe Kontabilitetit në BE

Në BE ekziston një regjim i përbashkët që rregullon ofrimin e shërbimeve të auditimit, i cili mbron titullin "auditor", përcakton se si të kualifikohen ata dhe si të vazhtojnë mbeten të kualifikuar, përcakton aktivitetet që mund të kryhen vetëm nga auditorët dhe rregullon aspekte të ndryshme të operimit të tyre. Nga ana tjetër, në rastin e shërbimeve të kontabilitetit, i cili kryesisht është i rregulluar në nivel kombëtar, rregullimi ligjor ndryshon shumë midis shteteve anëtare të BE-së, duke sinjalizuar kështu një larmi qasjesh për zbatimin e rregullave të ndryshme të BE-së, duke pasqyruar traditat kombëtare dhe evolucionet e ndryshme historike. Në rastin e kontabilitetit, ka ndryshime të mëdha brenda Evropës për mënyrën se si adresohen fusha të ndryshme, për shembull: mbrojtja e titujve, regjistrimi, anëtarësia e organeve profesionale dhe mbikëqyrja publike. Sidoqoftë, duhet të theksohet se në të dy rastet, për shumë çështje të shërbimeve të auditimit dhe të kontabilitetit, rregulloret e BE-së ofrojnë një masë të konsiderueshme fleksibiliteti për shtetet anëtare në zbatimin konkret të rregullave të BE-së. Për shkak të këtij fleksibiliteti, në praktikë ne mund të gjejmë një larmi qasjesh në lidhje me rregullimin e këtyre shërbimeve në BE.

Një çështje e rëndësishme në lidhje me rregullimin e këtyre shërbimeve në BE është që përveç rregulloreve specifike, shërbimet e kontabilitetit rregullohen edhe me Direktivën e BE-së për Shërbime (Direktiva 2006/123 / EC), ndërsa shërbimet e auditimit nuk mbulohen nga kjo Direktivë. Sidoqoftë, duhet të theksohet se megjithëse ekziston një fleksibilitet i konsiderueshëm për zbatimin e rregullave në BE, potenciali për qasje të ndryshme kombëtare që ndikon seriozisht në liberalizimin e qasjes në treg të këtyre shërbimeve në të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së minimizohet nga fakti që Anëtarët e BE-së janë të obliguara gjithashtu nga një gamë e gjerë detyrimesh të përgjithshme dhe domethënëse, nga monitorimi i vazhdueshëm i zbatimit të rregullave të BE-së nga Komisioni Evropian, dhe nga mundësia e sfidimit para Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimi Evropian (GjDBE), të cilës do politikë specifike që mund të jetë në kundërshtim me rregullat themelore të Tregut të Përbashkët të BE-së.

4.2 Rregullimi i Shërbimeve të Auditimit në BE

Kjo pjesë e raportit paraqet shkurtimisht disa nga tiparet themelore të rregullimit të shërbimeve të auditimit në BE. Kjo pjesë nuk synon të ofrojë një shtjellim gjithëpërfshirës të kësaj çështjeje, meqenëse tejkalon qëllimin e këtij raporti. Sidoqoftë, kjo pjesë nënvizon disa aspekte të rregullimit ligjor që janë të rëndësishme për krahasimin me rregullimin aktual të këtyre shërbimeve në Kosovë. Në BE, ekziston një regjim i përbashkët i modernizuar së fundmi që rregullon shërbimet e auditimit, i cili në thelb krijohet përmes Direktivës 2014/56 / BE³² dhe Rregullores Nr. 537/2014.³³ E para përcakton kornizën për të gjitha auditimet ligjore, duke forcuar mbikëqyrjen publike të profesionit të auditimit dhe duke përmirësuar bashkëpunimin midis autoriteteve kompetente në BE. Kjo Direktivë është paraparë të transpozohet në të gjitha Shtetet Anëtare deri në vitin 2016. Kjo e fundit specifikon kërkesat për auditimet ligjore të Subjekteve me Interes Publik (SIP). Siç parashikohet me këtë Direktivë, Shtetet Anëtare duhet të kenë një autoritet të vetëm që ka mandat dhe përgjegjësi për sistemin e mbikëqyrjes publike të auditorëve, përfshirë të drejtat hetimore si dhe autorizimet sanksionuese. Kjo mbikëqyrje kryhet në nivelin e Shtetit Anëtar.³⁴ Në vitin 2016, u krijua Komiteti i Organeve të Mbikëqyrjes Evropiane të Auditimit (KOEMA), duke nxitur bashkëpunimin midis autoriteteve kombëtare të auditimit dhe për të kontribuar në zbatimin e duhur të regjimit të auditimit përmes lehtësimit të konvergjencës mbikëqyrëse.

Auditimi është një "profesion i akredituar" në BE dhe standardet e hyrjes në treg, funksionimit dhe shërbimeve rregullohen në nivel të BE-së. Auditimet ligjore mund të kryhen vetëm nga një auditor i aprovuar apo licencuar, ose nga një firmë e regjistruar e auditimit e aprovuar nga autoriteti kompetent në Shtetin Anëtar. Që një auditor dhe një firmë auditimi të marrë një autorizim nga autoriteti kompetent, duhet të përmbushen disa kushte. Kërkesat e përcaktuara në Direktivën e Auditimit lidhen, ndër të tjera, me kualifikimet arsimore dhe përvojën praktike dhe/ose trajnimin e auditorëve. Në rastin e firmave, përveç kësaj, Direktiva përcakton disa kërkesa organizative në lidhje me të drejtat e votimit dhe kualifikimet e anëtarëve të organit administrativ apo menaxherial.³⁵ Autorizimi nuk është i kufizuar në kohë, por, sipas Nenit 5 të Direktivës së Auditimit, do të tërhiqet nëse nuk vazhdojnë të plotësohen

32. Direktiva 2014/56 / BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 16 Prillit 2014 që ndryshon Direktivën 2006/43 / KE për auditimet ligjore dhe llogaritë vjetore dhe llogaritë e konsoliduara..

33. Rregullorja (BE) Nr. 537/2014 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 16 Prillit 2014 mbi kërkesat specifike në lidhje me kontrollin ligjor të subjekteve me interes publik dhe shfuqizimin e Vendimit të Komisionit 2005/909 / EC.

34. Rregullorja Nr. 537/2014 kërkon autoritetet kombëtare përgjegjëse për mbikëqyrjen e auditimit dhe Rrjeti Evropian i Konkurrencës për të hartuar raporte mbi zhvillimet në tregjet kombëtare për shërbimet e auditimit ligjor për subjektet me interes publik (SIP).

35. Sipas Direktivës, miratimi mund t'u jepet vetëm personave fizikë ose firmave me reputacion të mirë (neni 4). – Kualifikime të mjaftueshme arsimore ose kualifikime alternative përmes përvojës praktike afatgjatë (nenet 6, 11 dhe 12). Kualifikimi arsimor do të përfshijë një test që përfshin në veçanti lëndët e renditura në Nenin 8, d.m.th., ndër të tjera, teoria dhe parimet e përgjithshme të kontabilitetit; standardet ndërkombëtare të kontabilitetit; analiza financiare; etika profesionale dhe pavarësia, etj. – Minimum tre vjet trajnim praktik (neni 10). – Sa i përket firmave të auditimit; një shumicë e të drejtave të votimit në njësinë ekonomike duhet të mbahet nga firmat e auditimit të miratuara në çdo Shtet Anëtar ose nga një person fizik që plotëson të paktën kushtet e vendosura nga nenet 4 dhe 6 deri në 12. Për më tepër, një shumicë – deri në një maksimum prej 75% – të anëtarëve të organit administrativ ose të administrimit të njësisë ekonomike duhet të jenë firma auditimi të cilat janë aprovuar në çdo Shtet Anëtar ose persona fizikë që plotësojnë të paktën kushtet e vendosura nga nenet 4 dhe 6 deri në 12 (neni 3 (4) pikat (b) dhe (c)).

kërkesat themelore. Firmat e auditimit mund të zgjedhin çdo formë ligjore të paraparë me ligjin vendor, me kusht që firma të jetë në përputhje me kërkesat rregullative të secilit vend në të cilin është e organizuar. Ekziston një rregullim shumë i kufizuar në nivel të BE-së sa i përket procedurës për dhënien e autorizimit dhe për këtë arsye kryesisht i lihet gjykimin të Shtetit Anëtar. Operimi ndër të tjera rregullohet përmes përcaktimit të kufizimeve për ofrimin e shërbimeve jo-audituese (ShJA) për klientët e tyre të auditimit. Për më tepër, auditorëve u kërkohet të kryejnë auditime ligjore në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit (SNA, ISQC1 dhe standarde të tjera të ndërlidhura të lëshuara nga Federata Ndërkombëtare e Kontabilistëve, edhe pse në kushte të caktuara mund të përdoren standardet kombëtare).

Ekziston një masë fleksibiliteti për Shtetet Anëtare në disa aspekte të zbatimit të dispozitave specifike të përfshira si në Direktivë ashtu edhe në Rregullore, të cilat referohen si opsione të Shteteve Anëtare.³⁶ Direktiva dhe Rregullorja përmbajnë më shumë se 50 opsione të Shteteve Anëtare në shumë prej dispozitave kryesore.³⁷ Shtetet Anëtare duhet të miratojnë legjislacionin specifik kombëtar për të përdorur këto opsione, përveç nëse ato kanë një legjislacion të tillë. Nuk ka asnjë afat kohor në Rregullore në lidhje me opsionet. Ligji i Kosovës Nr. 06 / L-032 për Kontabilitetin, Raportimin Financiar dhe Auditimin e Marsit 2018 ka transpozuar Direktivën 2014/56 / BE. Një çështje e rëndësishme për tu vlerësuar, e cila diskutohet në Pjesën 2 të këtij raporti, është shkalla në të cilën Kosova ka vendosur që të shfrytëzoj fleksibilitetin në dispozicion. Kutia 2 paraqet një përmbledhje të opsioneve të ndryshme të Shteteve Anëtare të parashikuara në regjimin e BE-së dhe një diskutim të shkurtër të aplikimit të tij nga Shtetet Anëtare të BE-së.

36. Për një analizë të zbatimit të Direktivës, referojuni: Accountancy Europe (2020) Zbatimi i Direktivës dhe Rregullores së Auditimit të BE 2014 në 30 vende Evropiane që nga Korriku 2020. : https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Audit-policy-implementation-state-of-play_July-2020.pdf

37. Deloitte (2015) Legjislacioni i Auditimit të BE, nëntor. : <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Audit/gx-deloitte-eu-audit-legislation-overview.pdf> Për një analizë të hollësishme të rregullores së auditimit të BE referojuni gjithashtu: KPMG (2019). Legjislacioni Evropian i Auditimit: Pyetje të shpeshta: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/07/shedding-light-on-eu-audit-legislation.pdf>

Kutia 2

Opsionet e Shteteve Anëtare në kuadër të Direktivës për Auditimin

Mbulimi i tarifave të jo-auditimit dhe ndalimi i shërbimeve jo-audituese [Nenet 4 dhe 5 të Rregullores 537/2014]

Shtetet Anëtare mund të zbatojnë një kufi më të rreptë sesa rregulli 70% dhe mund të ndalojnë shërbime shtesë jo-audituese sesa ato të renditura në Rregullores³⁸ ose të lejojnë shërbimet e përmendura në Nenin 5.1 të Rregullores.

Të gjitha shtetet e BE-së zgjedhën kufirin e NAS prej 70% sipas rregullores. Interpretimi i asaj se çka duhet të përfshihet si shërbime të auditimit ligjor dhe asaj çka duhet të konsiderohet si shërbim jo-auditues mund të ndryshojë në të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së

Shumica e vendeve të BE-së i përmbahen listës së shërbimeve të ndaluara të përfshira në rregullore.

Shumica e vendeve të BE-së vendosën që të përjashtojnë ndalimin e disa shërbimeve tatimore dhe vlerësuese nën kushte të caktuara të parashikuara nga Rregullorja

Vendet e BE-së mund të ndryshojnë angazhimin fillestar për një periudhë prej më shumë se një viti. Për sa i përket periudhës së rotacionit (e cila përcaktohet nga BE në maksimum prej 10 vjetësh), Shtetet Anëtare lejohen të vendosin një periudhë rotacioni prej më pak se 10 vjet. Përfundimisht, Shtetet Anëtare kanë fleksibilitetin për të zgjatur kohëzgjatjen totale në 20 vjet në rastin e një tenderi publik dhe 24 vjet në rastin e një auditimi të përbashkët.

Kohëzgjatja e angazhimit të auditimit për SIP-të [Neni 17 i Rregullores 537/2014]

Autoriteti Kompetent i Shteteve Anëtare (p.sh., autoriteti i mbikëqyrjes së auditimit dhe / ose rregullatori i letrave me vlerë) mund të zgjasë emërimin e auditorit për një mandat tjetër dy-vjeçar në raste të veçanta. Kërkohej periudha katër-vjeçare e ftohjes. Kërkesa për 'partnerët kryesorë të auditimit' të ketë një rotacion pas një maksimumi prej shtatë vjetësh, e ndjekur nga një periudhë tre-vjeçare e ftohjes; megjithatë, Shtetet Anëtare kanë një mundësi për të zgjedhur periudha më të shkurtra të rotacionit të partnerit.

Ekzistojnë dallime të mëdha ndërmjet Shteteve Anëtare në lidhje me opsionet që lejojnë një zgjatje të angazhimit të auditimit.

38. Ndalimet absolute të NAS janë: Shërbimet që përfshijnë luajtjen e ndonjë roli në menaxhimin ose vendimmarrjen e subjektit të audituar (neni 5.1 (b)); - Kontabiliteti dhe përgatitja e regjistrave të kontabilitetit dhe pasqyrave financiare (neni 5.1 (c)); dhe - Projektimi dhe implementimi i kontrolleve të brendshme ose procedurave të menaxhimit të rrezikut në lidhje me përgatitjen dhe / ose kontrollin e informacionit financiar ose dizajnimin dhe implementimin e sistemeve të teknologjisë së informacionit financiar (neni 5.1 (e)). 'Projektimi dhe zbatimi i kontrolleve të brendshme ose procedurave të menaxhimit të rrezikut në lidhje me përgatitjen dhe / ose kontrollin e informacionit financiar ose dizajnimin dhe zbatimin e sistemeve të teknologjisë së informacionit financiar.' (Neni 5.1 (E) është i vetmi NAS i ndaluar që nuk mund të sigurohet nga një auditor vit para periudhës së parë si auditor ligjor ('periudha e ftohjes').

Ekziston mundësia për të modifikuar përkufizimin e një SIP. Ky opsion është i rëndësishëm sepse përcakton se cilat kompani do t'i nënshtrohen Rregullores 537/2014 dhe kështu MFR dhe ndalimit të NAS. Vetëm 12 nga 28 Shtete Anëtare miratojnë përkufizimin e SIP sipas ligjit të BE-së.

Përkufizimi i
Subjektit me
Interes Publik (SIP)

SIP-të në Rregullore janë kompanitë e listuara, institucionet financiare dhe firmat e sigurimeve. Vendet kanë përfshirë kategori të tjera si: fondet e pensionit, kompanitë e investimeve, përdorin kriterin e madhësisë, qeverinë, kompanitë e administrimit të aseteve, institucionet e parave elektronike dhe të tjera.³⁹

"Ndërmarrjeve të vogla" nuk u kërkohet shprehimisht të kryejnë një auditim. Pavarësisht, Shtetet Anëtare mund të imponojnë një auditim mbi ndërmarrjet e vogla, megjithëse auditimi duhet të jetë i përshtatshëm për kushtet dhe nevojat e këtyre kompanive dhe përdoruesve të llogarive të tyre.

Auditimi i
Ndërmarrjeve të
Vogla

Ka qasje të ndryshme për këtë çështje në BE dhe pragjet për të përcaktuar ndërmarrjet e vogla ndryshojnë.⁴⁰

Për NVM-të e klasifikuara si SIP (dhe për këtë arsye i nënshtrohen Rregullores 537/2014), Shteti Anëtar mund të lehtësojë kërkesat strikte në lidhje me komitetet e auditimit dhe sigurimin e cilësisë (shih Art. 26 të Rregullores 537/2014) dhe emërimin e auditorëve (shih Art. 16 i Rregullores 537/2014).

Mbikëqyrja publike

Ekziston fleksibilitet në lidhje me delegimin e funksioneve të mbikëqyrjes. Vendet e BE-së mbështeten në një shkallë të caktuar të delegimit të detyrave tek organet profesionale të kontabilitetit në lidhje me SIP-të dhe jo-SIP-të dhe sigurimin e cilësisë, në lidhje me jo-SIP, është deleguar nga shumica e vendeve. Miratimi / regjistrimi i auditorëve dhe standardeve, në lidhje me SIP dhe jo-SIP, janë deleguar nga afërsisht gjysma e vendeve.⁴¹

Standardet e
Auditimit

Shtetet Anëtare mund të zbatojnë standardet, procedurat ose kërkesat kombëtare të auditimit për sa kohë që Komisioni nuk ka miratuar një standard ndërkombëtar të auditimit që mbulon të njëjtën çështje. Shtetet Anëtare mund të vendosin procedura dhe kërkesa përveç standardeve ndërkombëtare të miratuara nga Komisioni, por vetëm nëse ato kërkesa shtesë janë të nevojshme për t'u dhënë efekt kërkesave ligjore kombëtare ose për të rritur besueshmërinë ose cilësinë e pasqyrave financiare (neni 26 (1) deri (4)).

39. Referojuni Accountancy Europe (2019). Definition of Public Interest Entities in Europe: State of play after the implementation of the 2014 Audit Reform. Survey, March 2019. Available at:

<https://www.accountancyeurope.eu/publications/definition-public-interest-entities-europe/>

40. Accountancy Europe (2020). Organisation of the public oversight of the audit profession in 30 European countries Survey results. July. Available at

<https://www.accountancyeurope.eu/publications/organisation-of-the-public-oversight-of-the-audit-profession-in-30-european-countries/>

41. Accountancy Europe (2020). Organisation of the public oversight of the audit profession in 30 European countries Survey results. July. Available at

<https://www.accountancyeurope.eu/publications/organisation-of-the-public-oversight-of-the-audit-profession-in-30-european-countries/>

Procedura e
Autorizimit dhe
mbikëqyrja

Dispozitat për miratimin dhe njohjen e ndërsjellë të firmave të auditimit përcaktohen në Kapitullin II (Miratimi, arsimimi i vazhdueshëm dhe njohja reciproke) të Direktivës së Auditimit. Procedura e autorizimit si e tillë megjithatë nuk i nënshtrohet ndonjë rregullimi thelbësor dhe për këtë arsye kryesisht i lihet gjykimit të Shteteve Anëtare. Rrjedhimisht, ka vetëm disa rregulla në lidhje me procedurën në Direktivën e Auditimit, për shembull neni 3 i cili parashikon që secili Shtet Anëtar do të caktojë autoritetin kompetent si përgjegjës për miratimin e auditorëve dhe firmave ligjore të auditimit.

Anëtarësia në
Shoqatat
Profesionale

Disa Shtete Anëtare duhet t'i mandatojnë auditorët që të mund të bëhen anëtarë të një organi profesional për të qenë në gjendje të shfrytëzojnë kualifikimin dhe të kryejnë aktivitetet e rezervuara. Në shtetet tjera kjo është vullnetare.

Burimi: Përpilim i autorit bazuar në Direktivën dhe Rregulloren e diskutuar.

Në vitin 2014, BE-ja paraqiti një kërkesë të re të auditimit përmes Direktivës 2014/95/BE⁴² me një periudhë transpozimi deri në vitin 2016, duke kërkuar që disa kompani të caktuara evropiane të përfshijnë pasqyra vjetore jo financiare mbi qëndrueshmërinë dhe diversitetin ose si pjesë të raportit të tyre të menaxhimit ose si një dokument të veçantë. Ky detyrim hyri në fuqi për raportet vjetore të vitit 2018. Direktiva vlen për SIP-të me më shumë se 500 të punësuar. Siç u diskutua, SIP-të, në përgjithësi, përfshijnë kompani të listuara, banka, kompani sigurimesh dhe kompani të tjera që përcaktohen nga autoritetet kompetente. Subjektet që nuk konsiderohen të mëdha përjashtohen nëse nuk plotësojnë disa kriteret minimale të aktivitetit, pasivitetit ose të ardhurave. Direktiva kërkon që kompanitë e mbuluara të raportojnë mbi politikën, rreziqet dhe rezultatet e programeve në lidhje me mbrojtjen e mjedisit, përgjegjësinë sociale dhe trajtimin e punonjësve; respektimin e të drejtave të njeriut; çështjen e antikorrupsionit dhe ryshfetit; dhe larminë në bordet e ndërmarrjeve në lidhje me moshën, gjininë, arsimimin dhe formimin profesional. Kompanitë duhet të përfshijnë pasqyra jo financiare si pjesë e pasqyrave të tyre vjetore financiare dhe raportit të menaxhimit.⁴³

42. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. Available at:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>

43. Referojuni, Enterprise 2020 CSR Europe, GRI, dhe Accountancy Europe (2020). Zbatimi i Shtetit Anëtar të Direktivës 2014/95 / BE: Një Pasqyrë Gjithëpërfshirëse e Mënyrës se si Shtetet Anëtare po Zbatojnë Direktivën e BE-së mbi Informacionin Jo Financiar dhe Diversitetin: <http://bit.ly/2K8muhC>. Studimi përmbledhë statusin e zbatimit për 28 Shtetet Anëtare dhe 2 shtete të Zonës Ekonomike Evropiane, Islandës dhe Norvegjisë, prill 2018. Sipas këtij studimi, ekzistojnë dallime në implementim në vende të ndryshme.

Në fund, një çështje tjetër me rëndësi të lartë për ofrimin ndërkufitar të shërbimeve të auditimit ka të bëjë me njohjen e kualifikimeve profesionale. Meqenëse auditimi është një profesion i akredituar në BE, në mënyrë që një profesionist të licencohet, duhet të jetë në përputhje me një seri kërkesash në vendin pritës ku ai/ajo do të ofroj shërbime të auditimit ligjor. Direktiva 2005/36/KE mbi Njohjen e Kualifikimeve Profesionale, ndryshuar me Direktivën 2013/55/BE, e cila siguron mënyra të ndryshme për njohjen e kualifikimeve profesionale,⁴⁴ nuk zbatohet për profesionin e auditorit ligjor. Njohja e kualifikimeve profesionale të auditorëve rregullohet me një instrument të veçantë, Direktivën 2006/43/KE.⁴⁵ Sipas kësaj Direktive, auditorëve nga vendet e tjera të BE-së mund t'u duhet të përfundojnë një periudhë adaptimi (jo më shumë se maksimum 3 vjet) dhe/ose të testohen, për të siguruar që profesionisti të ketë njohuri të përshtatshme për të gjitha çështjet përkatëse. Pasi të aprovohen, ata duhet të regjistrohen në regjistrin publik. Për më tepër, ashtu si për profesionistët vendas, nga auditorët e huaj ligjorë kërkohet të marrin pjesë në arsimimin e vazhdueshëm për të ruajtur dhe azhurnuar njohuritë, aftësitë dhe vlerat e tyre. Lidhur me firmat e auditimit të BE-së, një firmë që dëshiron të kryejë auditime ligjore në një vend të BE-së, duhet të regjistrohet në autoritetin kompetent në vendin pritës. Në këto raste, autoriteti kompetent në vendin pritës duhet të regjistrojë firmën e auditimit nëse është regjistruar në autoritetin kompetent në vendin e tij të origjinës.

Duhet të theksohet që dispozitat e diskutuara më sipër zbatohen vetëm për shtetasit e BE-së dhe firmat e BE-së. Profesionistët dhe firmat nga vendet e treta i nënshtrohen trajtimit të ndryshëm në lidhje me hyrjen e tyre në tregun e auditimit dhe që të jenë në gjendje të ofrojnë shërbime. Kjo trajtohet përmes marrëveshjeve të njohjes reciproke me vendet e treta ose me shtetas të huaj dhe firma që përmbushin të gjitha kërkesat e kërkuara nga vendi pritës.⁴⁶ Lidhur me ofruesit e shërbimeve të vendit të tretë, sipas Rregulloreve Kalimtare, autoriteti kompetent në një Shtet Anëtar të BE-së do të bëjë publike në këto raste emrat dhe adresat e auditorëve dhe njësive të auditimit të vendit të tretë; dhe tërheq vëmendjen për faktin se vendet e treta në fjalë nuk janë njohura ende si ekuivalente, për sa i përket kërkesave të neneve 45, sipas Direktivës 2006/43/KE, të ndryshuar me Direktivën 2014/56/BE dhe Rregulloren (BE) Nr 537/2014.

44. Direktiva rregullon njohjen automatike bazuar në standardet e përbashkëta të arsimit dhe aftësimin për 7 profesione dhe vendos një sistem të përgjithshëm të njohjes së kualifikimeve profesionale bazuar në krahasimin e përmbajtjes së arsimit dhe aftësimin që çon në kualifikime si dhe krahasimin e fushës së kualifikimit dhe krahasimi i nivelit të kualifikimit të dhënë midis dy sistemeve kombëtare të kualifikimeve.

45. Direktiva 2006/43/EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 17 maj 2006 mbi auditimet ligjore të llogarive vjetore dhe llogarive të konsoliduara, duke ndryshuar Direktivat e Këshillit 78/660 / KEE dhe 83/349/KEE dhe duke shfuqizuar Direktivën e Këshillit 84/253 / KEE (OJ L 157, 9.6.2006, f. 87-107). Direktiva 2005/36/KE hyri e cila kishte hyrë në fuqi më 20 tetor 2005 dhe duhej të transpozohet deri më 20 tetor 2007. Ndryshimet e fundit të paraqitura nga Direktiva 2013/55/BE që ka hyrë në fuqi më 17 janar 2014, me afat të transpozimit deri më 18 janar 2016. Direktiva 2013/55/BE paraqiti një numër ndryshimesh në Direktivën 2005/36/EC: tani ekzistojnë procedurat e përshpejtuara për disa profesionistë përmes Kartës Evropiane të Profesionit, është paraqitur një mekanizëm alarmi, kërkesat për testet e gjuhës janë specifikuar, tani legjislacioni i BE-së parashihet shtrirjen e njohjes automatike përmes parimeve të përbashkëta të trajnimit dhe parimit të qasjes së pjesshme

46. E ka miratuar disa vendime të ekuivalencës duke njohur që mbikëqyrja publike e auditorëve në disa vende jo-anëtare të BE-së plotëson të njëjtat kërkesa që janë në fuqi në BE përmes direktivës së auditimit. BE-ja ka miratuar gjithashtu disa vendime duke njohur që autoriteti i mbikëqyrjes së auditimit të disa vendeve jo-anëtare të BE-së është adekuat për të shkëmbyer dokumente pune të auditimit me autoritetet përkatëse në vendet e BE-së

4.3 Rregullimi i Shërbimeve të Kontabilitetit në BE

Sistemi kombëtar i kontabilitetit përcaktohet nga korniza e kontabilitetit, shoqatat profesionale dhe nga niveli i zbatimit të SNRF-ve dhe/ose standardeve kombëtare të kontabilitetit. Sistemi i BE-së përcakton rregullat kryesore të mbajtjes së regjistrave të kontabilitetit, përcaktimin e skemave të llogarive, përgatitjen e llogarive vjetore dhe zbatimin e standardeve kombëtare dhe ndërkombëtare të kontabilitetit. Ndryshe nga rasti i auditimit ku edhe përkundër ekzistimit të një numri të gjerë të opsioneve të Shteteve Anëtare, prap mund të identifikojmë një regjim të BE-së, në rastin e shërbimeve të kontabilitetit nuk është i njëjti rast ku kemi një regjim të përbashkët në BE. Në fushën e shërbimeve të kontabilitetit nuk ka acquis të BE-së që duhet të transpozohet drejtpërdrejt në Kosovë.

Në BE, Shtetet Anëtare mund të zgjedhin nëse dhe si të rregullojnë ofrimin e shërbimeve të kontabilitetit dhe shërbimeve të ndërlidhura me to. Ky është sektor me nivelin më të lartë të heterogjenitetit të rregulloreve kombëtare në vende të ndryshme të BE-së. Nuk është qëllimi ynë të paraqesim një analizë të hollësishme të ndryshimeve midis anëtarëve të BE-së por vetëm të nxjerrim në pah disa ndryshime të rëndësishme.⁴⁷ Qasja e përgjithshme ndaj rregullimit të kontabiliteti dhe mbajtjes së librave ndryshon nga shteti në shtet, ku në disa shtete të BE-së kjo fushë është e rregulluar ndërsa në disa shtete të tjera jo. Njëmbëdhjetë shtete të BE-së e kanë të rregulluar profesionin e kontabilitetit, ku shërbimet duhet të ofrohen nga një kontabilist i certifikuar dhe mbrojnë titujt "kontabilist" dhe "këshilltar tatimor".⁴⁸ Në vendet e tjera, shërbimi mund të ofrohet nga çdo individ apo firmë e kualifikuar ose e pakualifikuar, dhe në disa raste, si në Greqi për shembull, nuk kërkohen madje as kualifikime akademike, ose në Mbretërinë e Bashkuar të gjithë mund ta quanin veten 'kontabilist' dhe të ofrojnë shërbime të kontabilitetit. Ndryshe nga rasti i auditorëve, nuk ka kërkesa ligjore të BE-së për regjistrim, anëtarësim në organe profesionale ose mbikëqyrje për individë ose firma që ofrojnë këto shërbime. Në disa shtete ka mbikëqyrje kurse në shtetet tjera jo.

47. Për një analizë të hollësishme të ndryshimeve midis Shteteve Anëtare të BE-së referojuni: Komisioni Evropian (2017). Formalitetet administrative dhe kostot e përfshira në hyrjen në tregjet ndërkufitare për ofrimin e shërbimeve të kontabilitetit, inxhinierisë dhe arkitekturës. Raporti Përfundimtar. Drejtoria e Përgjithshme e Tregut të Brendshëm, Industrisë, Sipërmarrjes dhe NVM-ve. Drejtoria E - Modernizimi i Tregut të Përbashkët. Njësia E1 - Politika e Shërbimit për Konsumatorët. Shkruar nga Ecorys Netherlands B.V. maj.: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5c8a6c62-44e3-11e7-aea8-01aa75ed71a1/language-en>

48. Republika Çeke, Malta, Norvegjia, Belgjika, Greqia, Hungaria, Italia, Austria, Luksemburgu, Franca dhe Rumania rregullojnë profesionin e kontabilitetit. Për më tepër ka edhe ndryshime të tjera, si Franca dhe Portugalia, për shembull, që kanë kërkesa kufizuese në lidhje me licencimin e menaxherëve të firmave të kontabilitetit, dhe Austria, Belgjika, Greqia, Luksemburgu dhe Norvegjia kërkojnë që menaxherët të jenë kontabilist të licencuar në vendin e tyre, ndërsa Belgjika, Franca dhe Gjermania kufizojnë ushtrimin e përbashkët të aktiviteteve të kontabilistëve dhe profesioneve të tjera.

Gjithashtu ekzistojnë ndryshime të konsiderueshme midis vendeve të BE-së në lidhje me formën ligjore, kontrollin dhe të drejtat e votës në firmat e kontabilitetit dhe ndërhyrjen në çmimin e shërbimeve.⁴⁹ Ekzistojnë gjithashtu ndryshime në zbatimin e SNRF-ve, pasi përveç firmave me përgjegjësi që duhet të përdorin SNRF-të në të gjitha vendet e BE-së, secili shtet anëtar mund të vendosë vet rregullat detyruese në lidhje me zbatimin e standardeve të raportimit financiar për ndërmarrjet e tjera. Për më tepër, ndër të tjera, ka ndryshime të rëndësishme në Parimet e Përgjithshme dhe të Pranuara të Kontabilitetit (GAAP), dhe në proceset për vendosjen e standardeve.⁵⁰ Gjithashtu, është e rëndësishme të theksohet se arsimimi i kontabilistëve dhe këshilltarëve nuk është i harmonizuar në BE. Sidoqoftë, rregullatorët ose institutet profesionale u referohen kryesisht standardeve ndërkombëtare të edukimit (SNE), në rastin e rregullimit të profesionit. Sidoqoftë, ekzistojnë dallime në ekuilibrin midis trajnimit akademik dhe përvojës së kërkuar midis vendeve të BE-së.

Edhe pse ofrimi i shërbimeve të kontabilitetit nuk është i rregulluar në nivel të BE-së, legjislacioni i BE-së përmban disa kërkesa që janë me rëndësi për profesionin e kontabilitetit të parapara në Direktivat e mëposhtme: Direktiva 2013/34/KE;⁵¹ Direktiva 2006/123/KE;⁵² dhe, Direktiva 2013/55/KE.⁵³ E para nga këto Direktiva përfshinë drejtpërdrejt disa dispozita të përgjithshme që rregullojnë disa aspekte të shërbimeve të kontabilitetit, duke vendosur kryesisht kritere mbi rezultatin e shërbimeve të kontabilitetit, ndërsa dy të tjerat janë të një natyre të përgjithshme, njëra që rregullon ofrimin e shërbimeve në Tregun e Përbashkët dhe tjera njohjen e kualifikimeve profesionale. Dy direktivat e fundit janë instrumente plotësuese, që trajtojnë çështje të ndryshme, ndërsa Direktiva e Shërbimeve përjashton çështjet e mbuluara nga Direktiva e Kualifikimeve Profesionale. Në vijim do të paraqesim një shtjellim të shkurtër të këtyre direktivave.

49. Komisioni i BE-së (2013). Dokumenti i Punës së Stafit të Komisionit për rezultatin e vlerësimit mbi formën ligjore, kërkesat e aksioneve dhe tarifat sipas Direktivës së Shërbimeve. Komunikata e Komisionit për Parlamentin Evropian, Këshillin dhe Komitetin Evropian Ekonomik dhe Social për Vlerësimin e rregulloreve kombëtare për qasjen në profesione. Bruksel, 2.10.2013. SWD (2013) 402 finale

50. Ivana Mamić Sačer (2015). Korniza rregullatore për kontabilitetin dhe organet e përcaktimit të standardeve të kontabilitetit në Shtetet Anëtare të Bashkimit Evropian.

http://fintp.ijf.hr/upload/files/ftp/2015/4/mamic_sacer.pdf

51. Direktiva 2013/34/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 26 qershor 2013 mbi pasqyrat financiare vjetore, pasqyrat e konsoliduara financiare dhe raportet përkatëse të llojeve të caktuara të ndërmarrjeve, duke ndryshuar Direktivën 2006/43 / EC të Parlamentit Evropian dhe të Këshilli dhe shfuqizimin e Direktivave të Këshillit 78/660 / KEE dhe 83/349 / KEE

52. Direktiva 2006/123/KE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 12 dhjetorit 2006 mbi shërbimet në tregun e brendshëm

53. Direktiva 2013/55/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 20 nëntorit 2013 që ndryshon Direktivën 2005/36/KE mbi njohjen e kualifikimeve profesionale; dhe Rregullorja (BE) Nr. 1024/2012 për bashkëpunimin administrativ përmes Sistemit të Informacionit të Tregut të Brendshëm ('Rregullorja e IMI').

Direktiva 2013/34/KE harmonizon disa pjesë të kontabilitetit dhe raportimit financiar, të tilla si parimet themelore të kontabilitetit, metodat e vlerësimit dhe format e pasqyrave financiare. Ai zbatohet vetëm për llojet e ndërmarrjeve me përgjegjësi të kufizuara dhe përcakton dhe bën dallimin midis kompanive mikro, të vogla, të mesme dhe të mëdha, në bazë të bilancit të tyre, qarkullimit neto dhe numrit mesatar të të punësuarve gjatë një viti financiar.⁵⁴ Këto pragje azhurnohen në mënyrë periodike për të përcjell trendin e inflacionit. Detyrimet mund të jenë të ndryshme në varësi të madhësisë së një kompanie, dhe direktiva lejon përjashtime ose thjeshtime në shumë fusha për mikro-ndërmarrjet dhe NVM-të; dhe secili shtet anëtar është i lirë të vendosë për shkallën e këtyre përjashtimeve dhe thjeshtimeve, gjë që ka gjeneruar qasje të ndryshme midis anëtarëve të BE-së. Ai lejon një regjim të thjeshtuar të raportimit për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe një regjim shumë të lehtë për mikro-kompanitë (ato me më pak se 10 të punësuar). Regjimi super i thjeshtuar në parim është i zbatueshëm vetëm për mikro shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar. Shtetet Anëtare lejohen të vendosin për kriteret e madhësisë, por këto nuk mund të tejkalojnë kriteret e madhësisë të parapara me Direktivë. Kërkesat e thjeshtuara të kontabilitetit për kompanitë e vogla të parapara me Direktivë janë bërë mbi bazën e 'harmonizimit maksimal' në lidhje me prezantimin dhe publikimin. Kjo do të thotë se nuk ka hapësirë për Shtetet Anëtare për të shtuar kërkesa shtesë për paraqitjen dhe publikimin e informacionit për llogaritë e ndërmarrjeve të vogla ose në legjislacion ose në standardet e kontabilitetit.

Direktiva e Kontabilitetit kërkon që së paku pasqyrat vjetore financiare të përmbajnë bilancin e gjendjes, llogarinë e fitimit dhe humbjes dhe shënimet në pasqyrat financiare si dhe publikimin e tyre në regjistrin përkatës kombëtar të biznesit; përtej këtij minimumi, vendet mund të kërkojnë raporte shtesë për firmat e mesme dhe të mëdha. Direktiva përcakton më tej parimet e përgjithshme të raportimit financiar, të tilla si zbatimi i qëndrueshëm i politikave të kontabilitetit dhe bazën e matjes nga një vit në tjetrin, dhe siguron rregulla të hollësishme që mbulojnë paraqitjen e balanceve, llogarive të fitimit dhe humbjes dhe shënimet në pasqyrat financiare, si dhe raportet e menaxhimit, informacionit jo-financiar, qeverisjes korporative dhe pasqyrave të konsoliduara.⁵⁵ Edhe pse Direktiva ka promovuar një farë harmonizimi midis vendeve të BE-së, ajo ende u ka lënë diskrecion të mjaftueshëm autoriteteve lokale për të zbatuar qasje të ndryshme.

Për më tepër, në lidhje me standardet, Rregullorja (KE) Nr. 1606/2002, parashikon që të gjitha kompanitë e listuara në BE dhe SIP-të tjera, duhet të përdorin SNRF-të për pasqyrat e tyre të konsoliduara financiare siç janë miratuar nga BE-ja, por përfshinë një dispozitë diskrecionale përmes së cilës vendet e BE-së mund të vendosin vet për zbatimin e SNRF-ve në pasqyrat financiare vjetore dhe kompanitë e pa-listuara dhe jo-SIP-të.

54. Për secilën kategori, ajo përcakton 3 kufij, 2 prej të cilëve nuk duhet të tejkalohen: ndërmarrjet mikro: bilanci (350,000 €), qarkullimi neto (700,000 €), punonjësit (10); ndërmarrjet e vogla: bilanci i gjendjes (4 milion €), qarkullimi neto (8 milion €), të punësuarit (50); ndërmarrjet e mesme: bilanci i gjendjes (20 milion €), qarkullimi neto (40 milion €), të punësuarit (250); ndërmarrjet e mëdha: bilanci i gjendjes (20 milion €), qarkullimi neto (40 milion €), të punësuarit (250).

55. Sipas Direktivës, ndërmarrjet e mëdha të përfshira në minierat e mineraleve, naftës, gazit natyror ose materialeve të tjera ose të përfshira në prerjet në pyjet primare duhet të publikojnë detajet e pagesave mbi 100,000 € në total që u bëjnë qeverive në çdo vit.

Kjo hap mundësinë e qasjeve të ndryshme që mund të ndërmerren nga vendet e BE-së. SNRF-të nuk transpozohen drejtpërdrejt në BE. Kur një standard i ri lëshohet nga IASB, BE-ja duhet ta miratojë atë përpara se të hyjë në fuqi. Rregullorja (KE) Nr. 1606/2002 përcakton një proces specifik të miratimit nën përgjegjësinë e Komisionit Evropian, së bashku me Grupin Këshilldhënës Evropian të Raportimit Financiar (GKERF), një organizatë e pavarur që ofron këshilla të ekspertëve për Komisionin dhe Komitetin Rregullativ të Kontabilitetit (KRrK), i përbërë nga përfaqësues të vendeve të BE-së dhe i kryesuar nga Komisioni Evropian.⁵⁷

Direktiva e Shërbimeve është me rëndësi të veçantë për ofrimin e shërbimeve në Tregun e Përbashkët. Ndryshe nga rasti i auditimit, shërbimet e kontabilitetit janë të mbuluara me dispozitat e kësaj Direktive, e cila zbatohet për të gjithë sektorët që nuk përjashtohen në mënyrë të qartë dhe garanton të drejtën e themelimit dhe ofrimin e shërbimeve për individët dhe firmat në tregun e BE-së. Duhet të theksohet se Kosova ka transpozuar vetëm pjesërisht këtë Direktivë në kornizën ligjore vendore përmes Ligjit për Shërbime (Ligji Nr. 05 / L-130), mars 2017.⁵⁸ Direktiva e Shërbimeve zbatohet si për bizneset e përhershme të themeluara, kur një operator shërbyes dëshiron të krijojë një seli të përhershme (një kompani ose degë) në një vend tjetër të BE-së dhe gjithashtu të ofrojë shërbime ndërkufitare, posaçërisht kur një ndërmarrje tashmë e themeluar në një vend të BE-së dëshiron të ofrojë shërbime në një vend tjetër të BE-së, pa krijuar një seli të përhershme, ose kur një konsumator rezident në një vend të BE-së dëshiron të pranojë shërbime nga një furnizues i një vendi tjetër të BE-së.⁵⁹

Direktiva përcakton rregullat që rregullojnë shërbimet e mbuluara në Tregun e Përbashkët. Sipas kësaj Direktive, Shtetet Anëtare mund të vazhdojnë të përcaktojnë kërkesat e tyre ligjore dhe administrative mbi ofruesit e shërbimeve të kontabilitetit; megjithatë, ajo përmban disa detyrime se si mund të vendosen ato kërkesa. Rregullimi i shërbimeve mund të bëhet vetëm për atë që nuk është diskriminues, justifikohet nga një arsye mbizotëruese në lidhje me interesin publik dhe nëse është proporcionale, d.m.th. nuk mund të shfrytëzohet asnjë masë më shumë kufizuese për të arritur objektivin e propozuar. Kërkesa e proporcionalitetit është sqaruar dhe fuqizuar nga Direktiva 2018/958/BE e qershorit 2018.⁶⁰

56. Si pasojë, mundësohen qasje të ndryshme në BE. Zbatimi i SNRF-ve për të gjitha subjektet, – përjashtimi i zbatimit të plotë të SNRF-ve ose standardeve kombëtare të kontabilitetit për qëllimet e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM), – zbatimi i drejtpërdrejtë i disa SNRF-ve ose standardeve kombëtare të kontabilitetit për entitete të vogla dhe të mesme – zbatimi ekskluziv i standardeve kombëtare të kontabilitetit për të gjitha subjektet ose vetëm për NVM-të, – zbatimi i drejtpërdrejtë i SNRF-ve për NVM-të për entitetet e vogla dhe të mesme, dhe – zbatimi i parimeve kombëtare të pranura të kontabilitetit përgjithësisht për të gjitha ose disa entitete.

57. Rregullorja (KE) Nr 1126/2008 kodifikon SNRF-të siç janë miratuar nga BE. Sa herë që një standard i ri miratohet në nivelin e BE-së, Komisioni publikon një rregullore ndryshuese e cila është drejtpërdrejt e zbatueshme në të gjitha vendet e BE-së. Komisioni harton në baza periodike një version të konsoliduar jo-detyrues të Rregullores (KE) Nr 1126/2008 që përfshin të gjitha SNRF-të e miratuara.

58. Ligji për Shërbime parashikon vetëm të drejtën e themelimit dhe nuk e ka transpozuar të drejtën për të ofruar shërbime, diçka që do të behej vetëm pas pranimit në BE..

59. Për një shpjegim të hollësishëm të Direktivës së Shërbimeve referojuni: Komisioni Evropian (2007). Manual mbi Zbatimin e Direktivës së Shërbimeve. Ky dokument është në dispozicion në:

http://ec.europa.eu/internal_market/services/services-dir/index_en.htm

60. Direktiva 2018/958/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e 28 qershorit 2018 mbi një test proporcionaliteti përpara miratimit të rregullores së re të profesioneve. Sipas kësaj Direktive, Shtetet Anëtare duhet të sigurojnë që dispozitat legjislative, rregullatore ose administrative që kufizojnë hyrjen ose synimin për ushtrimin e profesioneve të rregulluara që ata prezantojnë, dhe se ndryshimet që ato bëjnë në dispozitat ekzistuese janë të përshtatshme për të siguruar arritjen e objektivit të synuar dhe nuk shkon përtej asaj që është e nevojshme për të arritur atë objektiv.

Sipas Direktivës së Shërbimeve, zbatimi i kërkesave kombëtare mund të justifikohet vetëm nëse është e nevojshme për mbrojtjen e politikës publike, sigurisë publike, shëndetit publik ose mjedisit. Kjo përjashton mundësinë që Shtetet Anëtare të përcaktojnë objektiva të tjerë me interes publik. Për më tepër, Direktiva e Shërbimeve detyron Shtetet Anëtare të thjeshtojnë procedurat dhe formalitetet në lidhje me themelimin dhe ofrimin e shërbimeve ndërkufitare përmes themelimit të "pikave të vetme të kontaktit" – one stop shope – përmes të cilave ofruesit e shërbimeve mund të marrin të gjitha informacionet përkatëse dhe duke mundësuar që të gjitha procedurat dhe formalitetet të kompletohen në distancë dhe me mjete elektronike dhe duke lëshuar autorizime që, në parim, jepen për një periudhë të pacaktuar dhe të vlefshme në të gjithë territorin kombëtar. Edhe pse ekziston një heterogjenitet i konsiderueshëm në BE se si rregullohen shërbimet e kontabilitetit, e tërë rregullativa kombëtare duhet të jetë në përputhje me detyrimet që burojnë nga Direktiva e Shërbimeve.

Në fund, Direktiva 2013/55/BE për njohjen e kualifikimeve profesionale është me rëndësi të veçantë për rastet në të cilat vendet e BE-së e kanë të rregulluar kontabilitetin si një "profesion të akredituar", që do të thotë se nevojitet licencimi ose autorizimi për të ofruar shërbime. Kjo Direktivë zbatohet për të gjithë shtetasit e BE-së dhe jashtë saj, vendet e ZEE-s dhe Zvicrës që dëshirojnë të ushtrojnë një profesion të rregulluar, qoftë i vetëpunësuar ose i punësuar, në një vend tjetër nga ai ku kanë fituar kualifikimet e tyre profesionale. Sipas kësaj Direktive, kualifikimet që mundësojnë të drejtën e ushtrimit të një profesioni në një Shtet Anëtar duhet të pranohen për ushtrimin e këtij profesioni në një Shtet tjetër Anëtar dhe u kërkon Shteteve Anëtare të lejojnë një profesionist të kualifikuar nga një Shtet tjetër Anëtar për të ushtruar atë profesion në të njëjtat kushte që zbatohen për shtetasit e tij. Të gjithë njerëzit që dëshirojnë të ushtrojnë një profesion të rregulluar në një Shtet Anëtar të BE-së përveç atij në të cilin kanë fituar kualifikimet e tyre profesionale mund të kërkojnë njohjen e atyre kualifikimeve.

Direktiva siguron tri sisteme për njohjen e kualifikimeve. Profesionistët e kontabilitetit janë në kuadër të sistemit të përgjithshëm me anë të të cilit individët që kërkojnë njohjen e kualifikimeve duhet të aplikojnë për njohje, që pastaj merret parasysh nga autoriteti kompetent në Shtetin Anëtar pritës. Kur një profesion nuk është i rregulluar në shtetin nga vjen aplikanti, siç është rasti i kontabilitetit në disa vende të BE-së, qasja në ushtrimin e profesionit në një shtet anëtar pritës ku është i rregulluar ky profesion, përveç kualifikimit përkatës, kërkohet edhe dëshmi e përvojës së punës dy vjeçare me orar të plotë në këtë profesion gjatë dhjetë viteve të fundit. Shteti anëtar pritës mund të kërkojë nga aplikanti të plotësojë një 'masë kompensimi' (të tilla si një test aftësisht ose periudhë përshtatjeje deri në tre vjet) nëse trajnimi i aplikantit ka përfshirë çështje thelbësisht të ndryshme nga ato të mbuluara nga trajnimi zyrtar i kërkuar në shtetin pritës. Nëse profesionistët dëshirojnë të ofrojnë përkohësisht shërbimet e tyre në një vend tjetër të BE-së, në parim ata mund ta bëjnë këtë në bazë të së drejtës që ata gëzojnë për ushtrimin e profesionit në vendin e tyre. Vendi i destinacionit mund të kërkojë prej tyre një deklaratë paraprake, por ata nuk është e nevojshme të kalojnë nëpër procedurat e njohjes.

4.4 Korniza Ligjore dhe Akterët Relevant në Kosovë

Kjo pjesë shtjellon kornizën ligjore që rregullon sektorin e kontabilitetit dhe auditimit në Kosovë. Përqendrohet në dispozitat kryesore rregullatore dhe kur është e mundur vlerëson shkallën e zbatimit dhe implikimet praktike të dispozitave të shtjelluara duke u mbështetur në kontributet e marra nga intervistat me palët e interesit. Gjithashtu, bën disa krahasime me praktikën e BE-së. Më tej, kjo pjesë ofron një pasqyrë të aktorëve kryesorë në sektor, duke analizuar rolet dhe përgjegjësitë e tyre dhe duke identifikuar fushat e ndjeshme që lidhen me to. Kjo pjesë gjithashtu përshkruan se si janë të pozicionuar këta aktorë në raport me njëri-tjetrin.

Ligji 06 / L-032 për Kontabilitet, Raportim Financiar dhe Auditim, i miratuar më 30 mars 2018 dhe që ka hyrë fuqi më 1 janar 2019, është akti kryesor legjislativ që rregullon sektorin e kontabilitetit dhe auditimit në Kosovë. Ky ligj zëvendëson ligjin e mëparshmin, i cili ka qenë në fuqi për rreth nëntë vjet. Në përgjithësi, ligji i ri rregullon kontabilitetin dhe raportimin financiar për ndërmarrjet afariste; përcakton rolet dhe përgjegjësitë kryesore të Këshillit Kosovar për Raportim Financiar (KKRF); përcakton kërkesat e auditimit për ndërmarrjet më të mëdha; rregullon licencimin e auditorëve ligjorë dhe firmave të auditimit dhe kualifikimet për kontabilistët profesionistë; dhe përcakton fushë veprimtarinë dhe përgjegjësitë e Organizatave Profesionale të Kontabilitetit (OPK). Ligji synon të përafrojë legjislacionin kombëtar me direktivat përkatëse të BE-së për auditimet ligjore të llogarive vjetore dhe llogarive të konsoliduara, përkatësisht Direktivën 2006/43/KE, Direktivën 2008/30/KE dhe Direktivën 2014/56/BE, si dhe Direktivën 2013/34 / BE mbi pasqyrat financiare vjetore, pasqyrat financiare të konsoliduara dhe raportet përkatëse të llojeve të caktuara të ndërmarrjeve. Dispozitat e këtij ligji janë detyruese për të gjitha shoqëritë e regjistruara tregtare në Kosovë përveç Bankës Qendrore të Kosovës (BQK) dhe organizatave të licencuara nga ky institucion.

Klasifikimi i Ndërmarrjeve

Për qëllimet e këtij ligji, shoqëritë tregtare individuale klasifikohen si ndërmarrje mikro, ndërmarrje të vogla, ndërmarrje të mesme dhe ndërmarrje të mëdha në bazë të deklaratës së pozicionit financiar (asetet totale), qarkullimit neto dhe numrit mesatar të të punësuarve. Tabela 1 tregon kufijtë që përcaktojnë klasifikimet. Përveç klasifikimit të ndërmarrjeve individuale të biznesit, ligji i ri specifikon gjithashtu kriteret për klasifikimin e grupeve të ndërmarrjeve, duke i ndarë ato në grupe të vogla, grupe të mesme dhe grupe të mëdha. Kriteret për klasifikimin e grupeve janë të njëjta me ato për organizimin individual të biznesit dhe bazohen në vlera të konsoliduara. Klasifikimi i ndërmarrjeve individuale dhe grupeve është i rëndësishëm, sepse kërkesat për kontabilitet, raportim financiar dhe auditim ndryshojnë sipas madhësisë.

Ligji gjithashtu përcakton Subjektet me Interes Publik (SIP). Këto, sipas ligjit, përfaqësojnë një kategori të veçantë të përbërë nga institucione financiare që janë subjekt i licencimit nga BQK-ja; ndërmarrjet publike dhe shoqërore dhe organizatat e biznesit që me ligj klasifikohen si ndërmarrje të mëdha; dhe entitetet ekonomike, letrat me vlerë të të cilave pranohen për tregti në një treg të rregulluar në Kosovë. Një ndryshim kryesor i këtij përkufizimi dhe atij të BE-së i përfshirë në Direktivën 2013/34/BE dhe Direktivën 2004/56/BE është se në këtë të fundit nuk ka asnjë kriter madhësie për ndërmarrjet me interes të konsiderueshëm publik, që do të thotë se edhe subjektet e vogla mund të kualifikohen si SIP për sa kohë që ato përfaqësojnë interes të rëndësishëm publik. Disa shtete anëtare të BE-së zgjerojnë përkufizimin duke përfshirë në mënyrë eksplicite fondet pensionale, kompanitë e investimeve, kompanitë e menaxhimit të pasurive dhe të ngjashme.

Tabela 1: Klasifikimi i ndërmarrjeve me ligjin e ri

Klasifikimi i ndërmarrjeve	Deklarata e pozicionit financiar (EUR)	Qarkullimi neto (EUR)	Numri mesatar i të punësuarve
Ndërmarrjet mikro	< 350 mijë	< 700 mijë	< 10
Ndërmarrjet/grupet e vogla	350 mijë – 4 milion	700 mijë – 8 milion	10 – 50
Ndërmarrjet/grupet e mesme	4 milion – 20 milion	8 milion – 40 milion EUR	50 – 250
Ndërmarrjet/grupet e mëdha	20 milion <	40 milion <	250 <
Subjektet e Interesit Publik (SIP-të)	<ul style="list-style-type: none"> • Institucione financiare subjekt i licencimit nga BQK • Ndërmarrjet publike dhe shoqërore dhe shoqëritë tregtare që klasifikohen me ligj si ndërmarrje të mëdha • Entitetet, letrat me vlerë të cilave pranohen të tregtohen në një treg të rregulluar në Kosovë. 		

Burimi: Ligji për Kontabilitet, Raportim Financiar dhe Auditim

Aplikimi i Standardeve të Kontabilitetit dhe Raportimit Financiar

Ligji i ri rregullon zbatimin e standardeve për përgatitjen e pasqyrave financiare. Sipas ligjit, ndërmarrjet dhe grupet e mëdha janë të detyruara të zbatojnë Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit (SNK) dhe Standardet Ndërkombëtare të Raportimit Financiar (SNRF), si dhe interpretimet, rekomandimet dhe udhëzimet e nevojshme të lëshuara nga Bordi i Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit dhe Sigurisë (BSNAS/IAASB) i aprovuar nga KKRF-ja. Procedura e miratimit nga KKRF-ja nuk është sqaruar më tej në ligj. Nëse me aprovim nënkuptohet që KKRF-ja ka mundësinë e pranimit ose refuzimit të kornizës së SNRF-ve dhe ndryshimeve të vazhdueshme të standardeve si në shumë vende të tjera, atëherë duhet të ketë disa kritere të qarta të miratimit. Një kriter, për shembull, mund të jetë që standardet të jenë të favorshme për të mirën e publikut kosovar. Në BE, Shtetet Anëtare gëzojnë një nivel diskrecioni për të vendosur mbi zbatimin e SNRF-ve për kompanitë që nuk janë SIP dhe kompanitë e pa listuara.

Intervistat me palët e interesit tregojnë që KKRF-ja nuk arrin të ndërmarrë asnjë lloj procesi për aprovimin e standardeve të reja; as nuk njofton SIP-të për ndryshimet në vazhdim të SNRF-ve. Një përmirësim i dukshëm në ligjin e ri është se ndërmarrjet e mesme, grupet e mesme, ndërmarrjet e vogla dhe grupet e vogla nuk janë më të detyruara të respektojnë të gjithë kornizën e SNRF-ve, por SNRF-të për NVM-të. Kjo, në parim, do të lehtësonte një pjesë të barrës rregullatore për këto ndërmarrje. Sidoqoftë, vlen të përmendet se atyre u lejohet të zbatojnë vullnetarisht SNRF-të e plota duke i dhënë një njoftim paraprak me shkrim KKRF-së. UA Nr. 07/2019 ofron një model ilustrues se si duhet të duken pasqyrat financiare. Ndryshe nga shoqëritë tregtare, OJQ-të përjashtohen nga detyrimet e raportimit financiar, pavarësisht nga qarkullimi vjetor neto.

Kërkesat e Auditimit

Ligji kërkon që të gjitha ndërmarrjet dhe grupet e mëdha duhet t'i nënshtrohen auditimit ligjor. Kjo kërkesë zbatohet gjithashtu për ndërmarrjet e vogla, grupet e vogla, ndërmarrjet e mesme dhe grupet e mesme që tejkalojnë qarkullimin vjetor neto prej 4 milion EUR. Këto ndërmarrje / grupe duhet të caktojnë një auditor ose firmë auditimi jo më vonë se brenda tre muajve të fundit para përfundimit të periudhës raportuese për të cilën kërkohet auditimi ligjor. Auditimi do të kryhet në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Auditimit (SNA), dhe interpretimet, udhëzimet dhe deklaratat shoqëruese të IAASB. Kjo rregull është më e rreptë krahasuar me atë të BE-së, ku Shtetet Anëtare kanë një farë fleksibiliteti për të zbatuar disa standarde të caktuara të auditimit. Subjektet me Interes Publik (SIP), sipas ligjit, do të krijojnë një komitet auditimi me anëtarësi të pavarur të drejtorëve jo ekzekutivë, ku njëri nga anëtarët e komitetit të auditimit duhet të ketë përvojë pune në kontabilitet dhe financa. Për më tepër, SIP-së duhet të kenë një auditor të brendshëm. Nga ana tjetër, ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe grupet e vogla dhe të mesme me qarkullim vjetor neto prej më pak ose të barabartë me 4 milion EUR duhet t'i nënshtrohen një rishikimi ligjor. Për më shumë informacion, referojuni Tabelës 2.

Një element i ri i ligjit të ri është kërkesa për rotacionin e auditimit. Sipas ligjit, një auditor ligjor ose firmë auditimi nuk duhet të kalojë kohëzgjatjen maksimale të 10 viteve të angazhimit me të njëjtën firmë. Pas skadimit të kohëzgjatjes maksimale, duhet të ketë një periudhë ftohje katër-vjeçare. Ndryshe nga BE ku kjo vlen vetëm për auditimet e SIP-ve, në Kosovë kjo është një kërkesë që vlen për të gjitha auditimet. Për më tepër, ligji i ri në Kosovë nuk lejon ndonjë vazhdim të kohëzgjatjes në rrethana të caktuara siç lejon Rregullorja (BE) Nr. 537/2014. Siç u përmend më parë, rregullorja e BE-së përcakton që Shtetet Anëtare mund të zgjasin kohëzgjatjen maksimale 10-vjeçare deri në 20 vjet, kur ka një proces tenderimi publik për auditimin ligjor pas skadimit të kohëzgjatjes maksimale; deri në 25 vjet në rastin e auditimit të përbashkët; dhe deri në dy vjet në rrethana të jashtëzakonshme me pëlqimin e autoritetit kompetent.

Një tjetër element i ri në ligj është detyrimi që raporti i auditimit të nënshkruhet nga një auditor ligjor kur një kompani auditimi kryen auditimin. Kjo është në përputhje me praktikat më të mira dhe do të kontribuojë në përmirësimin e cilësisë së raporteve të auditimit.

Tabela 2: Përmbledhje e kërkesave të kontabilitetit, raportimit financiar dhe auditimit

Klasifikimi i ndërmarrjeve	Kërkesat e përgjithshme	Kërkesat specifike
Ndërmarrjet e mëdha	<ul style="list-style-type: none"> • Aplikimi i SNA /SNRF-ve • Aplikimi i rekomandimeve të IAASB dhe të aprovuara nga KKRF • SNA 	<ul style="list-style-type: none"> • Opinioni i auditimit mbi pasqyrat financiare nga një kompani auditimi e certifikuar nga KKRF-ja dhe e regjistruar në Kosovë • Deklarata e Përputhshmërisë e nënshkruar nga DE dhe ZKF • Raporti i menaxhmentit për performancën dhe zhvillimin (në të ardhmen) • Deklarata e qeverisjes së korporatave • Pasqyrat financiare të nënshkruara nga DE dhe ZKF ose nga një kontabilist i certifikuar
Ndërmarrjet me Interes Publik	<ul style="list-style-type: none"> • N/A 	<ul style="list-style-type: none"> • Krijimi i një komiteti të auditimit ligjor me anëtarësi të pavarur për të mbikëqyrur punën e auditimit të brendshëm dhe të jashtëm • Emërimi i një auditori të brendshëm brenda strukturave të korporatave me tre vjet përvojë pune në kontabilitet dhe auditim.
Ndërmarrjet e Vogla dhe të Mesme	<ul style="list-style-type: none"> • Përgatitja në përputhje me SNRF-të për NVM-të • Ata që kanë nevojë për auditim: SNA 	<p>Ata që kanë qarkullim vjetor neto prej mbi 4 milion euro:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opinioni i auditimit për pasqyrat financiare të ofruara nga një kompani auditimi e regjistruar në Kosovë; • Deklarata e pajtueshmërisë e nënshkruar nga DE dhe ZKF • Pasqyrat financiare të nënshkruara nga DE dhe ZKF ose nga një kontabilist i certifikuar <p>Ata që kanë qarkullim vjetor neto më të vogël ose të barabartë me 4 milion EUR:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raporti i rishikimit të pavarur në përputhje me ISRE • Pasqyrat financiare të nënshkruara nga DE dhe ZKF ose nga një kontabilist i certifikuar
Ndërmarrjet mikro	<ul style="list-style-type: none"> • Klasa III: SNRF-të për NVM-të 	<p>Klasa I: Ndërmarrjet me qarkullim vjetor neto që nuk e kalon 50 mijë EUR:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasqyra e të ardhurave e përgatitur në bazë të parave të gatshme ose mbi bazën e përlllogaritjes së kontabilitetit e nënshkruar nga DE ose Pronari <p>Klasa II: Ndërmarrjet me një qarkullim vjetor neto që nuk e kalon 300 mijë EUR të cilat nuk i përkasin Klasës I:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasqyra e të ardhurave të pozicionit financiar e përgatitur në bazë të përlllogaritjes së kontabilitetit të nënshkruar nga DE dhe Menaxheri Financiar ose Kontabilisti i certifikuar

- Deklarata e pajtueshmërisë e nënshkruar nga DE ose pronari dhe ZKF ose personi përgjegjës për çështjet financiare
- Klasa III: Ndërmarrjet me një qarkullim vjetor neto mbi 300 mijë EUR të cilat nuk i përkasin Klasës I dhe Klasës II:
- Pasqyrat vjetore financiare në përputhje me SNRF-të për NVM-të të nënshkruara nga DE dhe Drejtori Financiar ose Kontabilisti i certifikuar
 - Deklarata e pajtueshmërisë e nënshkruar nga DE ose pronari dhe ZKF ose personi përgjegjës për çështjet financiare

Burimi: Ligji 06/L-032 për Kontabilitet, Raportim Financiar dhe Auditim

Kërkesat Shtesë

Ndërmarrjet dhe grupet e mëdha duhet të bashkëngjisin një deklaratë të pajtueshmërisë, një raport menaxhimi dhe një deklaratë të qeverisjes korporative për pasqyrat e tyre financiare. Ndërmarrjet e vogla, grupet e vogla, ndërmarrjet e mesme, grupet e mesme që tejkalojnë qarkullimin vjetor neto prej 4 milion EUR duhet të bashkëngjisin vetëm deklaratën e pajtueshmërisë në pasqyrat e tyre financiare, ndërsa ato me qarkullim vjetor neto më të vogël ose të barabartë me 4 milion EUR nuk kanë asnjë detyrim për të bashkëngjitur ndonjë dokument tjetër. Një detyrim që zbatohet për të gjitha ndërmarrjet e rreguluara me këtë ligj është që pasqyrat financiare duhet të nënshkruhen nga Drejtori i Përgjithshëm ose DE dhe nga Drejtori i Financave ose ZKF dhe/ose kontabilisti i certifikuar.

Ndryshe nga BE-ja, në Kosovë SIP-ve me më shumë se 500 punonjës nuk u kërkohet nga legjislacioni në fuqi të raportojnë mbi qëndrueshmërinë, diversitetin, përgjegjësinë sociale, trajtimin e punonjësve, respektimin e të drejtave të njeriut dhe anti korrupsionin. Në BE, çështje të tilla janë ose pjesë e raportit të menaxhimit ose trajtohen në deklarata të veçanta.

Raportimi i Mikro Ndërmarrjeve

Raportimi i mikro-ndërmarrjeve rregullohet me Udhëzimin Administrativ Nr. 01/2020 të lëshuar nga KKFR-ja. Për qëllime të raportimit financiar, ky UA bën nën-kategorizimin e mikro ndërmarrjeve në tre klasa si në vijim:

- Klasa I: ndërmarrje mikro me një qarkullim vjetor neto që nuk e kalon 50,000 EUR
- Klasa II: ndërmarrje mikro me një qarkullim vjetor neto që nuk e kalon 300,000 EURO, të cilat nuk i përkasin Klasës I, dhe
- Klasa III: ndërmarrje mikro me një qarkullim vjetor neto mbi 300,000 EURO, të cilat nuk i përkasin Klasës I dhe Klasës II.

Çdo klasë e ndërmarrjeve mikro ka kërkesat e saj të veçanta për raportim. Mikro ndërmarrjet që i përkasin Klasës I kërkohet të përgatisin vetëm një pasqyrë të të ardhurave të nënshkruar nga DE ose pronari. Ndërmarrjeve të Klasës II u kërkohet të përgatisin një pasqyrë të pozicionit financiar dhe një pasqyrë të të ardhurave mbi bazën e përlllogaritjes së kontabilitetit së bashku me një deklaratë të pajtueshmërisë. Mikro ndërmarrjeve të Klasës III u kërkohet të përgatisin pasqyra të plota financiare në përputhje me SNRF-të për NVM-të së bashku me një deklaratë të pajtueshmërisë nga Drejtori Ekzekutiv ose Pronari dhe Zyrtari Financiar ose personi i ngarkuar për çështje financiare. Zyrtari financiar ose kontabilisti që nënshkruan pasqyrat financiare të mikro ndërmarrjeve që i përkasin Klasës II dhe Klasës III duhet të jenë të certifikuar. Me futjen e kësaj kërkesë në ligjin e ri, synohej të sigurohej një cilësi më e mirë e pasqyrave financiare dhe të rritej transparencja mbi raportimin financiar. Sidoqoftë, disa palë të interesuara besojnë se kjo nuk do të përmirësojë cilësinë, por përkundrazi do të shërbejë si mekanizëm i krijimit të rentës për kontabilistët e certifikuar.

Numri aktual i kontabilistëve të certifikuar është praktikisht i pamjaftueshëm për të përmbushur në mënyrë thelbësore nevojat e mbi 20,000 ndërmarrjeve që, sipas ligjit të ri, duhet të kenë pasqyra financiare të certifikuara. Kjo, në planin afatshkurtër, mund të përfundojë duke qenë një barrë e financiare për ndërmarrjet mikro, të cilat gjithsesi përballen me shumë probleme të tjera si rrjedhojë e madhësisë së tyre.

Dorëzimi i raporteve në KKRF

Ligji përcakton që të gjitha ndërmarrjet duhet të dorëzojnë në KKRF pasqyrat e tyre financiare së bashku me dokumentet e tjera shoqëruese të kërkuara me ligji, deri më 30 prill të vitit aktual për vitin raportues paraprak, si në kopje fizike ashtu edhe në atë elektronike. Afati i fundit për grupet e ndërmarrjeve për të dorëzuar pasqyrat e tyre financiare të konsoliduara (së bashku me dokumentet shoqëruese) është dy muaj më vonë. Ligji kërkon që edhe ndërmarrjet që nuk kryejnë ndonjë aktivitet biznesi të paraqesin një deklaratë të pasivitetit në KKRF. Për më tepër, ligji përcakton që të gjitha ndërmarrjet, pa përjashtim, duhet të paraqesin deklaratën e pozitës financiare, llogaritë e fitimit dhe humbjeve dhe informacione shtesë tek Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK) për qëllime statistikore. Një kopje e pasqyrave financiare duhet t'i dorëzohet gjithashtu Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë (MTI). Kërkesa për të dorëzuar pasqyrat financiare në ASK dhe MTI nuk po respektohet nga ndërmarrjet. Për më tepër, nuk ka bashkëpunim ndërmjet KKRF-së, Agjencisë Kosovare të Regjistrimit të Biznesit (ARBK) dhe ASK-së.

Përfaqësuesit e Organizatave Profesionale të Kontabilitetit (OPK) kanë disa ankesa në lidhje me kërkesën për dorëzimin e raporteve financiare. Së pari, ata besojnë se kërkesa për të dorëzuar ato në kopje fizike është e panevojshme duke pasur parasysh natyrën e dixhitalizuar të sektorit. Ata shpjegojnë se edhe kopjet elektronike janë vetëm versione të skanuara të pasqyrave financiare. Në formate të tilla, OPK-të konsiderojnë se është praktikisht e pamundur që KKRF-ja të përpunojë të gjitha dokumentet në kohën e duhur. Së dyti, ata ankohen për obligimin që të njëjtat dokumente të dorëzohen në shumë institucione. Detyrimi për të dërguar kopje në institucione tjera përveç KKRF-së është injoruar gjerësisht dhe nuk zbatohet në mënyrë efektive. Së treti, ata theksojnë se ekziston një mospërputhje midis ligjit dhe UA Nr. 01/2020 në lidhje me dorëzimin e raporteve financiare. Sipas UA-së, ndërmarrjeve mikro të Klasit I nuk u kërkohet të përgatisin një pasqyrë të pozicionit financiar, ndërsa ligji kërkon që një deklaratë e tillë të paraqitet në ASK.

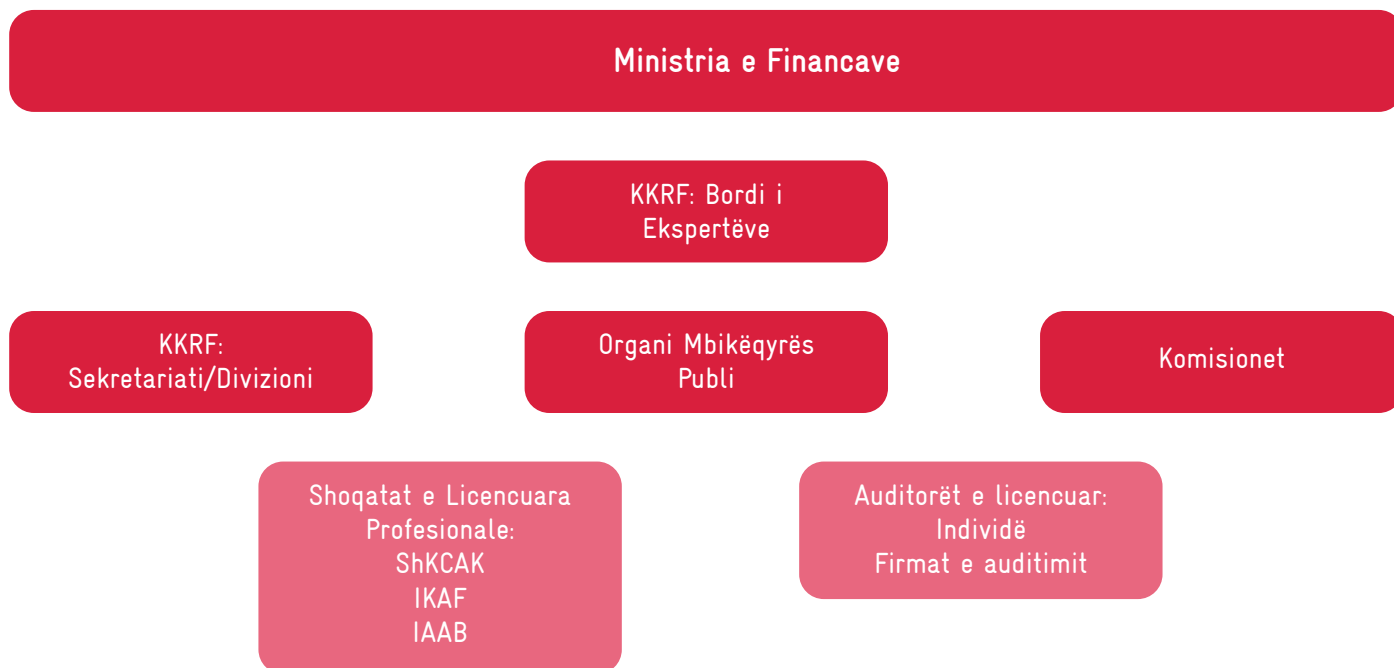
Shënim: GIZ aktualisht po punon me Administratën Tatimore të Kosovës (ATK) në avancimin e platformës aktuale ("EDI") dhe ndërtimin e infrastrukturës së nevojshme për ta harmonizuar të gjithë procesin me SNRF-të. Kjo platformë do të përdoret nga KKRF për të gjeneruar tregues të ndryshëm të nevojshëm për raportin vjetor, si dhe nga institucionet e tjera të tilla si BQK-ja dhe MTI-ja. Kjo do të përmirësonte procesin e raportimit, pasi kompanitë nuk kanë pse të raportojnë financat e tyre në institucione të ndryshme siç bëjnë aktualisht.

Masat Ndëshkuese

Në rast të shkeljes së dispozitave të ligjit të ri, ndërmarrjet dhe grupet e biznesit, OPK-të, personi përgjegjës i ndërmarrjeve/grupeve të biznesit dhe OPK-ve, firmat e auditimit ligjor dhe auditorët ligjorë, të gjithë u nënshtrohen masave ndëshkuese që variojnë nga 500 deri në EUR 30,000, në varësi të natyrës së shkeljes. Nëse pagesa e dënimit bëhet brenda tre ditësh nga data shqiptimit të tij, zbatohet një ulje prej 50 përcën. Ekziston mundësia e ankesës në KKRF brenda 30 ditësh nga shqiptimi i dënimit. Asnjë dënim nuk është shqiptuar ende. Fakti që nuk ka inspektorë dhe duke pasur parasysh mekanizmat e përgjithshëm të kufizuar të kontrollit të cilësisë e ndërlikon zbatimin e masave ndëshkuese.

Në BE, shqiptimi i dënimeve në rast të mos publikimit/dorëzimit të dokumenteve të kontabilitetit rregullohet gjithashtu me Direktivën (BE) 2017/1132 në lidhje me aspekte të caktuara të së drejtës së shoqërive tregtare. Ligji përkatës në Kosovë, përkatësisht Ligji për Shoqëritë Tregtare, nuk përmban dispozita të tilla.

Figura 1: Skica e Aktorëve Kryesor

Këshilli Kosovar për Raportim Financiar (KKRF)

KKRF-ja është një organ i pavarur profesional që vepron në kuadër të Ministrisë së Financave (MF) me mandat për të rregulluar profesionin e kontabilitetit dhe auditimit në vend. Funksionet dhe përgjegjësitë kryesore të KKRF-së përfshijnë: (i) mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit për Kontabilitetin, Raportimin Financiar dhe Auditimin; (ii) miratimin e standardeve të SNRF-ve dhe SNA-ve (iii) miratimin, mbikëqyrjen dhe zbatimin e standardeve të auditimit në përputhje me SNA-të; (iv) licencimin, mbajtjen dhe publikimin e regjistrit të auditorëve, firmave të auditimit dhe shoqatave; (v) miratimin e standardeve të etikës profesionale; dhe (vi) vërtetimin e certifikatave ndërkombëtare të auditorëve dhe kontabilistëve. KKRF-ja financohet kryesisht nga buxheti i Kosovës; një pjesë e vogël e të ardhurave të saj sigurohen përmes projekteve të donatorëve.

Në thelb, KKRF-ja përbëhet nga:

Bordi i Ekspertëve i kryesuar nga Kryetari. Ky bord përbëhet nga shtatë anëtarë: një anëtar nga BQK-ja, një anëtar nga një universitet që ofron arsim të lartë në kontabilitet dhe auditim, një anëtar nga MF-ja, një anëtar nga organizatat profesionale të kontabilitetit dhe tre anëtarë nga komuniteti i biznesit. Këta anëtarë të bordit emërohen nga Qeveria pas nominimit të tyre nga institucionet që ata përfaqësojnë. Bordi ka, ndër të tjera, mandatin për të nxjerrë dhe miratuar akte nënligjore (d.m.th. urdhëresa administrative) në fushën e kontabilitetit dhe auditimit.

Sekretariati Administrativ. Ky është një Divizion që funksionon në kuadër të MF-së i përbërë nga katër anëtarë. Ky mekanizëm është i mandatuar me ligji për të ndihmuar KKRF-në në kryerjen e funksioneve dhe përgjegjësi të tij të përditshme. Mendimi i përgjithshëm i palëve të interesit të intervistuar është se sekretariati ka kufizime në aspekt të madhësisë dhe nuk ka kapacitete profesionale për të ndihmuar KKRF-në në punët e kërkuara. Ligji i ri, nga ana tjetër, shprehimisht nënvizon që KKRF-ja do të mbështetet nga një numër i mjaftueshëm i personelit në kryerjen e detyrave të tij. Pamundësia e KKRF-së për të rekrutuar dhe mbajtur staf të kualifikuar si rezultat i nivelit të pagave të qeverisë, e cila është nën normat e tregut, e kufizon rëndë mundësinë e tij për të rritur kapacitetet e nevojshme njerëzore.

Organi Mbikëqyrës Publik (OMP)

Siç e kërkohej me ligjin i ri, KKRF-ja së fundmi ka krijuar një Bord të Mbikëqyrjes Publike (BMP). Përgjegjësitë kryesore të këtij mekanizmi janë përcaktimi i metodologjive të inspektimit, përgatitja e planit të inspektimit dhe mbikëqyrja e punës së auditorëve ligjorë dhe firmave të auditimit. Ky bord përbëhet nga pesë anëtarë: dy nga KKRF-ja që nuk janë përfaqësues të shoqatave profesionale dhe BQK-së; dy anëtarë të OPK-ve që nuk janë anëtarë të KKRF-së, dhe një përfaqësues nga BQK-ja. Kryetari i bordit do të emërohet nga KKRF-ja. Në përgjithësi, BMP-ja ka për qëllim të funksionojë si një degë ekzekutive e KKRF-së. Që nga themelimi i tij, BMP nuk ka qenë në gjendje të ushtrojë me efikasitet funksionet e parashikuara me ligj, pasi nuk ka fonde dhe burime të nevojshme. Deri më tani, nuk ka inspektorë të emëruar. Duke mos pasur inspektorë, ky mekanizëm nuk ka qenë në gjendje të kryejë ndonjë inspektim në terren me qëllim të sigurimit të cilësisë. Mungesa e kontrollit të cilësisë vë në rrezik të konsiderueshëm profesionin e kontabilitetit dhe auditimit, duke ndikuar në besueshmërinë e raportimit financiar në Kosovë.

OPK-të e intervistuar besojnë se BMP duhet të jetë një institucion i pavarur, sepse mund të ketë ndonjë konflikt interesi që i njëjti të ketë nën ombrellën e vet funksionin e licencimit, vendosjes së standardeve, mbikëqyrjen dhe kontrollin e cilësisë, siç është në këtë rast KKRF. Për më tepër, ata shtojnë se një BMP i pavarur do të duhet të jetë autoriteti kryesor kompetent për të gjitha aspektet e mbikëqyrjes dhe sigurimit të cilësisë dhe jo vetëm të merret me mbikëqyrjen e auditorëve/ firmave të auditimit. Edhe pse një BMP i pavarur do të rriste kredibilitetin e këtij organi, kjo ide duhet të analizohet më tej pasi në këtë fazë do të ishte e vështirë të vetëfinancohej duke pasur parasysh madhësinë e vogël të këtij profesioni në vend. Delegimi i funksioneve të caktuara të sigurimit të cilësisë për auditimet e SIP-ve tek OPK-të do të ishte një alternativë për tu konsideruar gjithashtu. Kjo do të ishte në përputhje me legjislacionin e BE-së, duke qenë se lejohet fleksibilitet në këtë drejtim. Shumë Shtete Anëtare të BE-së tashmë kanë vendosur ose janë në proces të vendosjes për të deleguar funksionet e mbikëqyrjes tek OPK-të.

Komisionet e KKRF-së

Për të mbikëqyrur zbatimin e dispozitave të Ligjit të Kontabilitetit, Raportimit Financiar dhe Auditimit, KKRF-ja ka emëruar tri komisione; Komisionin për standardet e kontabilitetit dhe auditimit; Komisionin për licencimin e auditorëve, firmave të auditimit dhe shoqatave; dhe Komisionin për hetime dhe disiplinë. Sipas ligjit, anëtarët e këtyre komisioneve duhet të përbëhen nga individë të kualifikuar me përvojë profesionale në fushën që lidhet me mandatin e komisioneve që ata përfaqësojnë. Në intervistat me OPK-të, u tha se komisioni i vetëm aktiv është ai që merret me licencim.

Më poshtë janë përshkruar disa vëzhgime të mëtejshme rreth KKRF-së:

Përveç përgjegjësi të tjera, ligji i ri e mandaton KKRF-në që të mbajë një regjistër të pasqyrave financiare vjetore në formë elektronike dhe ta bëjë atë të mundshme përmes një ueb faqeje. Ligji nuk vendos asnjë prag për këtë, që do të thotë se ky duhet të jetë i zbatueshëm për të gjitha shoqëritë tregtare.

Çdo vit deri në qershor KKRF-ja pritet të pranoj më shumë se 50,000 pasqyra financiare nga ndërmarrjet që veprojnë në Kosovë. Divizioni Administrativ, me një numër të kufizuar të stafit, nuk është në gjendje të përpunojë të gjitha këto dokumente. Ligji duhet të ndryshohet për të adresuar këtë çështje. Përndryshe, KKRF-ja nuk ka kapacitete për të prodhuar një regjistër të tillë.

Ligji i ri e obligon KKRF-në të bashkëpunojë me institucionet arsimore në fushën e kontabilitetit dhe auditimit. Nga intervista me këtë institucion, u kuptua se ky detyrim u është deleguar OPK-ve ekzistuese. Kryetari i KKRF-së shprehet se programi mësimor i institucioneve arsimore në fushën e kontabilitetit, në një masë të madhe, është i harmonizuar me ato që kanë OPK-të.

KKRF-ja nuk ka ueb faqe të vet. Ekziston një lidhje në faqen e internetit të MF-së. Kur përfaqësuesit nga KKRF-ja dëshirojnë të ngarkojnë diçka, ata duhet të kërkojnë nga personeli i IT-së së MF-së. Publikimet, udhëzimet administrative dhe informacionet e tjera nuk janë të organizuara mirë; transparenca duket se është një sfidë e vërtetë.

Organizatat Profesionale të Kontabilitetit (OPK)

Sipas ligjit të ri, OPK-të janë organizata jo fitimprurëse të licencuara nga KKRF-ja për të promovuar dhe avancuar pozicionin dhe dobinë e profesionit të kontabilitetit publik si interes i përbashkët. Këto shoqata janë përgjegjëse për certifikimin e kontabilistëve dhe auditorëve. Sipas ligjit të ri, një auditor ligjor duhet të jetë anëtar në një nga OPK-të e licencuara.

Nga ana tjetër, anëtarësia në OPK nuk është një detyrim për kontabilistët e certifikuar; megjithatë shumë kontabilist zgjedhin të bëhen anëtarë. Ligji kërkon që OPK-të, brenda një periudhe tre vjeçare nga hyrja në fuqi e ligjit, të bëhen anëtarë monitorues të IFAC, dhe brenda pesë viteve anëtarë të plotë. Megjithëse kjo përmirëson cilësinë e profesionit të kontabilitetit dhe auditimit, nga disa palë të interesuara, kjo konsiderohet si një proces shumë i kushtueshëm që është vështirë të përmbushet brenda kohës së kërkuar nga ligji.

Kandidatët që kanë tituj dhe kualifikime të tjera gëzojnë të drejtën e njohjes së këtyre titujve dhe kualifikimeve në Kosovë. Çdo OPK e licencuar nga KKRF-ja duhet të ketë një skemë të aprovuar nga ky i fundit për njohjen e kualifikimeve dhe titujve përveç atyre të ofruar nga OPK-të. Nga intervistat u kuptua se të gjitha OPK-të e licencuara kanë skemat e tyre të aprovuara nga KKRF-ja dhe njohja është një proces mjaft efektiv.

OPK-të aktuale janë përqendruar kryesisht në programet e certifikimit dhe në përkthimin e materialeve arsimore përmes marrëveshjeve me ofruesit kryesorë të materialeve të kontabilitetit dhe auditimit në Evropë. Ata organizojnë trajnime për anëtarët e tyre për të përmbushur kriteret për arsimimin e vazhdueshëm.

Aktualisht në Kosovë, ekzistojnë tri OPK të licencuara: Shoqata e Kontabilistëve dhe Auditorëve të Çertifikuar të Kosovës (SHKÇAK), Instituti për Kontabilitet, Auditim dhe Financa (IKAF) dhe Instituti AAB për Kontabilistë dhe Auditorë të Çertifikuar.

ShKÇAK

ShKÇAK është OPK e parë në Kosovë që ofron arsimim për kontabilitet dhe auditim dhe OPK-ja e parë e licencuar nga Këshilli Kosovar për Raportim Financiar (KKRF).

ShKÇAK u themelua në vitin 2001 si një shoqatë profesionale e pavarur, e vetë-rregulluar e auditorëve, kontabilistëve, teknikëve të kontabilitetit të certifikuar dhe studentëve. Ajo u bë OPK-ja e parë e licencuar në Kosovë për të ofruar arsimim për kontabilitet dhe auditim. Deri në vitin 2013, ShKÇAK ishte i vetmi organ i licencuar profesional i kontabilitetit dhe auditimit në Kosovë. Përveç certifikimit të kontabilistëve, auditorëve dhe teknikëve të kontabilitetit, ShKÇAK gjithashtu certifikon kontabilistë të sektorit publik, specialistë të falimentimit dhe auditorë të brendshëm.

Që nga viti 2009, ShKÇAK është një anëtar me të drejta të plota i Federatës Ndërkombëtare të Kontabilistëve, e cila është një organizatë globale e kontabilitetit dhe auditimit që përfaqëson më shumë se 175 organizata anëtare në 130 vende të botës. ShKÇAK është gjithashtu anëtare e Federatës Evropiane të Kontabilistëve dhe Auditorëve për NVM-të (EFAA) dhe Federatës Mesdhetare të Kontabilistëve (FMK), si dhe mban bashkëpunim të rregullt me shumë organizata profesionale, rregullatorë, institucione supreme të auditimit, universitete në të gjithë botën.

SHKÇAK inicioi hapjen e departamentit të kontabilitetit brenda Universitetit të Prishtinës (UP). Departamenti i kontabilitetit në UP është themeluar në vitin 2009. Çdo vit departamenti pranon rreth 150 studentë. Deri më tani, janë diplomuar 800-1000 studentë. Plan programi për kontabilitetin në UP është në harmoni me standardet ndërkombëtare të arsimit. Të gjithë ata që kanë një diplomë të kontabilitetit nga UP-ja nuk kanë pse të kalojnë provimet për teknik të kontabilitetit në ShKÇAK. ShKÇAK bashkëpunon edhe me universitete të tjera në Kosovë.

IKAF

Instituti për Kontabilitet, Auditim dhe Financa (IKAF) është një organizatë jofitimprurëse e themeluar në vitin 2005. Për shkak të disa pengesave ligjore, funksionimi i tij u pezullua për një kohë dhe gjatë fillimeve të tij u përqendrua në ofrimin e trajnimeve për profesionistët e kontabilitetit dhe tatimeve. Në vitin 2013, IKAF u njoh nga KKRF-ja si një OPK e licencuar për të ofruar trajnime mbi kontabilitetin dhe auditimin. Deri më tani, rreth 2000 individë janë regjistruar në IKAF.

Certifikatat e tij njihen nga shumë organizata ndërkombëtare (IFA, AAT, NASBA dhe të ngjashme). Anëtarët e IKAF-it mund të fitojnë anëtarësim në të gjitha këto organizata ndërkombëtare thjesht duke treguar një provë që ata janë të certifikuar nga IKAF.

Instituti IAAB

Instituti IAAB për Kontabilistë dhe Auditorë të Certifikuar (IAAB) u njoh nga KKRF-ja në fund të vitit 2016. IAAB filloi me trajnimet e tij të para në kuadër të programit të certifikimit gjatë Marsit 2017 dhe është ende në fazat e para të zhvillimit të tij.

Auditorët Ligjor dhe Kontabilistët e Certifikuar

Siç është theksuar më lartë, sipas ligjit të ri, licencimi i auditorëve ligjorë bëhet nga KKRF-ja. Që një individ të licencohet si auditor ligjor, ai/ajo duhet të ndjekë një arsimim profesional në përputhje me IFAC dhe të kalojë provimet e kërkuara me ligj, të ketë një përvojë pune tre vjeçare nën mbikëqyrjen e auditorit ligjor, të jetë anëtar në një nga OPK-të e licencuara në Kosovë, të përmbush standardet më të larta të integritetit profesional dhe të mos jetë i dënuar për një vepër penale në fushat brenda fushëveprimit të KKRF-së. Po ashtu edhe auditorët ligjor të vendeve të huaja mund të licencohen duke përmbushur kriteret e sipërpërmendura përveç që ata nuk kërkohet të kalojnë të gjitha provimet përveç provimit për tatimet dhe legjislacionin e Kosovës. Në BE, kjo rregullohet ndryshe. Auditorët ligjor nga vendet e tjera të BE-së duhet të kryejnë një periudhë adaptimi jo më shumë se tre vjet, si dhe duhet të kalojnë një provim aftësish për të siguruar që ata kanë njohuri adekuate për çështjet përkatëse. Profesionistët nga vendet e treta u nënshtrohen disa kërkesave edhe më të rrepta. Nga ana tjetër, Kosova nuk bën dallime për auditorët e huaj për sa i përket trajtimit.

Që të licencohet një firmë vendase dhe e huaj, ajo duhet të ketë një zyrë dhe të jetë e regjistruar në Kosovë, të ketë të paktën dy auditorë ligjorë të licencuar që përfaqësojnë të paktën 51 përçin të pronësisë dhe shumicën e të drejtave të votimit për menaxhim.

Udhëzimi Administrativ Nr. 01/2019 rregullon më tej licencimin e auditorëve. Ai prezanton kërkesën për Edukim të Vazhdueshëm Profesional (EVP), e cila është në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Arsimit (SNA). Çdo auditor ligjor është i detyruar të kryejë 40 orë EVP, të cilat përfshijnë trajnime specifike relevante për punën e auditorëve ligjorë, nga të cilat 24 orë duhet të jenë të strukturuar, të verifikueshme dhe të regjistruara nga auditori ligjor. OPK-të e intervistuar tashmë kanë filluar me hartimin e trajnimeve të tilla në mënyrë që anëtarët e tyre të përmbushin kriteret Edukimit të Vazhdueshëm Profesional.

Përveç përcaktimit të kërkesave për licencim, ky UA rregullon gjithashtu edhe zgjatjen e afatit të licencimit për auditorët. Sipas UA-së, zgjatja e afatit do të bëhet çdo vit. Përveç kërkesës për të ridërguar të gjitha dokumentet e paraqitura herën e parë, auditorët dhe firmat e auditimit janë gjithashtu të detyruara t'i ofrojnë prova KKRF-së që ata kanë kryer një minimum të caktuar të punëve të auditimit gjatë vitit, kanë përfunduar SNA-të e kërkuara, dhe disa dëshmi se pagesa për zgjatjen dhe mirëmbajtjen e licencës është ekzekutuar. Firmat kanë edhe disa kërkesa shtesë. Përfaqësuesit e OPK-ve e konsiderojnë tërë këtë proces të panevojshëm, barrë shtesë dhe sipërfaqësor në lidhje me mënyrën e zbatimit të tij. Përveç kësaj, ata ankohen për tarifat e rilicencimit të aplikuara për auditorët dhe firmat e auditimit. Aktualisht, tarifa e mirëmbajtjes së licencës për auditorët lokalë është 300 EUR, ndërsa për firmat lokale të auditimit është 1,500 EUR. Në secilin rast, tarifa është fikse, pavarësisht nga angazhimi i auditorit ose firmës së auditimit. Përfaqësuesit e OPK-ve rekomandojnë që kjo të mos rregullohet, por përkundrazi të ndryshojë në proporcion me angazhimet e auditorëve ligjorë (firmat e auditimit), siç është rasti në disa vende të rajonit. Për më tepër, tarifa më të larta aplikohen për auditorët dhe firmat e huaja të auditimit. Kjo shkel parimin e trajtimit kombëtar të garantuar me Ligjin për Shërbime. Tarifat e paguara nga auditorët ligjorë dhe firmat e auditimit derdhen në buxhetin e Qeverisë së Kosovës dhe nuk destinohen për KKRF-në.

Edhe pse auditimi është një profesion i akredituar në Kosovë, nuk është pjesë e ligjit që rendit të gjitha profesionet e rregulluara në Kosovë.

Deri më tani, KKRF-ja ka licencuar 65 auditorë ligjorë dhe 23 firma të auditimit ligjor; përkatësisht rreth 14 përçin dhe 30 përçin e tyre janë të huaj. Përkundër faktit se me ligjin e ri më shumë ndërmarrje janë subjekt i auditimit, numri i auditimeve ligjore dhe firmave të auditimit ka rënë krahasuar me vitin 2018, siç tregon Tabela 3. Kjo ka ndodhur ose për shkak se kriteri i zgjatjes së licencës nuk është përmbushur ose për shkak se vetë auditorët / firmat e auditimit nuk ishin të interesuar për rinovimin e licencës. Në një nga takimet me palët e interesit, u kuptua se njëri nga Katër Kompanitë e Mëdha vendosi të mbyllë njësinë e auditimit në Kosovë. Një shkak i veçantë për rritjen e mungesës së interesimit në shërbimet e auditimit lidhet me kufizimet për të ofruar një pjesë të madhe të shërbimeve jo-audituese (p.sh. shërbimet tatimore, shërbimet e pagave, shërbimet juridike dhe të ngjashme), të cilat përcaktohen në Udhëzimin Administrativ 02/2019. Këto kufizime krijojnë kosto të padurueshme të mundësive për shumë auditorë / firma auditimi, pasi madhësia e tregut për shërbimet jo-audituese në vend duket të jetë shumë më e madhe.

Tabela 3: Auditorët Ligjor dhe Firmat e Auditimit Ligjor

	Vendor (2020)	Të huaj (2020)	Totali (2020)	Totali (2018)
Auditorët ligjor	57	8	65	70
Firmat e Auditimit Ligjor	16	7	23	24

Përpilim nga autori bazuar në të dhënat e KKRF-së (2020)

Kontabilistët e Certifikuar

Që një individ të kualifikohet si "kontabilist i certifikuar", ai/ajo duhet të ketë një diplomë universiteti, tre vjet përvojë pune në kontabilitet dhe të përfundojë programin e certifikimit për këtë qëllim në përputhje me IES IFAC 5, dhe të bëhet anëtar i një OPK-së me një status të rregullt. Një përfaqësues nga një OPK beson se kriteri mbi diplomën universitare është i parëndësishëm. Në Mbretërinë e Bashkuar, nuk duhet të ketë një diplomë bachelor për t'u regjistruar në programe profesionale të kontabilitetit dhe për t'u certifikuar. Deri më tani, në Kosovë janë 765 kontabilist të certifikuar dhe aktiv; 200 të tjerë janë të certifikuar por jo aktiv. Tabela 4 jep më shumë detaje mbi numrin e kontabilistëve të certifikuar të ndarë sipas OPK-ve.

Tabela 4: Numri i kontabilistëve të certifikuar

OPK-të	Aktiv	Jo aktiv	Totali
SHKÇAK (Kontabilistët e Certifikuar)	444	137	581
SHKÇAK (Auditorët e Certifikuar)	188	50	238
IKAF (Kontabilistët e Certifikuar)	84	13	97
IKAF (Auditorët e Certifikuar)	43	0	43
IAAB (Kontabilistët e Certifikuar)	6	0	6
Total	765	200	965

Përpilim i autorit bazuar në të dhënat e KKRF-së (2020).

Ligji parashikon që KKRF-ja dhe institucionet e tjera përkatëse të nxjerrin shtatë akte ligjore për implementimin e mëtijshëm të ligjit. Deri më tani KKRF-ja ka nxjerrë katër akte nënligjore në formën e udhëzimeve administrative; dy të tjerë janë ende në proces të hartimit/aprovimit; dhe një, i cili është nën përgjegjësinë e MF-së, ende nuk është hartuar. Për më shumë informacion, referojuni Tabelës 5.

Tabela 5: Nxjerrja e akteve nën ligjor të ligjit

Aktet nënligjore të ligjit të ri	Po	Jo	Në Proces	Koment
Neni 9: Raportimi i mikro ndërmarrjeve duhet të rregullohet me akt nënligjor nga KKRF-ja	✓			UA Nr.01/2020 për Raportimin Financiar të Mikro Ndërmarrjeve
Neni 14, par. 4: Struktura dhe përmbajtja e deklaratave financiare vjetore duhet të rregullohet me akt nënligjor nga Ministria e Financave, me propozim të KKRF-së	✓			UA Nr. 07/2019 për strukturën, përmbajtjen dhe dorëzimin e raporteve vjetore financiare
Neni 19, paragrafi 2: Format i përmbajtja e informacionit shtesë që duhet të dorëzohet në Agjencinë e Statistikave të Kosovës dhe KKRF për qëllime statistikore dhe qëllime të tjera përcaktohet me një akt nënligjor të lëshuar nga Ministria e Financave.		✓		Kjo është kompetencë e Ministrisë së Financave (MF)
Neni 23, paragrafi 5: KKRF rregullon me akt nënligjor përbërjen, kompetencat dhe funksionet e komisioneve të KKRF-së	✓			KKRF ka rregulluar kompetencat dhe rregullat e procedurës.
Neni 24, paragrafi 5: Të nominuarit për anëtarët e bordit do të zgjidhen në përputhje me një procedurë të pavarur dhe transparente, të përcaktuar me akt nënligjor nga KKRF.			✓	Kjo është pjesë e një metodologjie për sigurimin e cilësisë që është zhvilluar nga Banka Botërore. Kjo metodologji duhet të përkthehet në një UA.
Neni 29, paragrafi 5: KKRF do të nxjerrë një akt nënligjor për zbatimin e paragrafit 1, i cili ka të bëjë me certifikimin e kontabilistëve.			✓	I hartuar por nuk është miratuar ende.
Neni 30, paragrafi 5: KKRF duhet të përcaktoj me një akt nënligjor, kushtet specifike për licencimin e Auditorëve në përputhje me këtë ligj.	✓			UA Nr. 02/2019 për licencimin e auditorëve ligjore dhe firmave të auditimit ligjor vendore dhe të huaja. Më parë ka ekzistuar një UA tjetër për të huajt dhe tjetër UA për ato vendore. Tani ekziston një UA e uniformuar, pavarësisht origjinës.

Burimi: Intervista me përfaqësuesit e KKRF-së (2020)

4.5 Barrierat në Tregtinë me Shërbime dhe Zotimet Ndërkombëtare të Kosovës

Kjo pjesë shtjellon shkurtimisht kushtet në të cilat zhvillohet tregtia në shërbimet e auditimit dhe kontabilitetit në Kosovë, me qëllim të identifikimit të ndonjë pengese të konsiderueshme në tregti. Për të analizuar kushtet në të cilat zhvillohet tregtia në Kosovë, është e nevojshme që së pari të shpjegohet se çfarë është tregtia e shërbimeve. Tregtia e shërbimeve zhvillohet në një mënyrë rrënjësisht të ndryshme nga tregtia me mallra, pasi shërbimet janë të ndryshme nga mallrat dhe shkëmbimi i shërbimeve ndërkufitare është shumë i ndryshëm nga tregtia ndërkufitare e mallrave. Çdo përpjekje për të kuptuar pengesat në shkëmbimin e shërbimeve përtej kufijve duhet të marrë parasysh natyrën e tregtisë së shërbimeve. Në këtë drejtim, ekziston një konsensus ndërkombëtar në përcaktimin e katër mënyrave të tregtisë në shërbime. Kjo është qasja e miratuar në Marrëveshjen e OBT-së GATS, dhe që është transpozuar drejtpërdrejt në Protokollin Shtesë 6 të CEFTA në Nenin 2. 2, dhe është një përkufizim i përfshirë në shumicën e marrëveshjeve tregtare ndërkombëtare që mbulojnë tregtinë e shërbimeve.

Mënyrat e ofrimit të shërbimeve, të cilat përcaktojnë fushën e tregtisë së shërbimeve janë:

(a) Nga territori i një vendi në territorin e ndonjë vendi tjetër (Mënyra 1). Në rastin e auditimit dhe kontabilitetit kjo do të mbulojë të gjitha transaksionet që mund të bëhen përmes internetit ose me mjete të tjera elektronike, që është kontraktimi i shërbimeve jashtë vendit, ose siç është quajtur "offshoring". Kjo mënyrë e shpërndarjes shpjegon një pjesë të konsiderueshme të tregtisë në këto shërbime, veçanërisht në rastin e shërbimeve të kontabilitetit, siç shtjellohet në Pjesën e 2-të të këtij raporti.

(b) Në territorin e një vendi për konsumatorin e çdo vendi tjetër (Mënyra 2). Në këtë rast konsumatori lëviz në një vend tjetër për të blerë një shërbim. Ky do të ishte rasti kur një klient i Kosovës udhëton jashtë vendit dhe blen një shërbim në territorin e një vendi tjetër. Kjo nuk është shumë e zakonshme në rastin e auditimit dhe shërbimeve të kontabilitetit, megjithatë ka një diskutim të vazhdueshëm mbi marrëdhëniet midis Mënyrës 1 dhe Mënyrës 2. Një qështje për të cilën ka pasur mospajtime mes ekspertëve për një kohë të gjatë në kuadër të kornizës së GATS dhe midis Anëtarëve të OBT-së është nëse shërbimet e bazuara në Internet ofrohen si Mënyra 1 ose Mënyra 2. Pyetja është nëse shërbimi i internetit po ofron shërbimin përtej kufijve (Mënyra 1) apo një konsumator po "udhëton" jashtë vendit për të hyrë në një shërbim të Internetit (Mënyra 2).

(c) Nga një ofrues shërbimi i një vendi, përmes pranisë komerciale në territorin e ndonjë vendi tjetër (Mënyra 3). Në këtë rast, ofruesi i shërbimeve, le të themi një firmë profesionale e auditimit dhe kontabilitetit, themelohet në territorin e një vendi tjetër, nën çfarëdo forme ligjore, në mënyrë që të ofroj shërbime për klientët e atij vendi. Kjo është shumë e zakonshme në rastin e shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit, dhe siç diskutohet në Pjesën e 2-të, mënyra mbizotëruese është përmes zhvillimit të rrjeteve me kompani lokale që punojnë me të njëjtin emër dhe me të njëjtat standarde dhe procedura; dhe,

61. Usman Ahmed, Brian Bieron dhe Gary Horlick¹ (2015). "Mënyra 1, Mënyra 2, ose Mënyra 10: Si Duhet Klasifikuar Shërbimet e Internetit në Marrëveshjen Globale të Tregtisë së Shërbimeve?" Universiteti i Bostonit. Revista e së Drejtës Ndërkombëtare: Temat aktuale në të Drejtën Ndërkombëtare www.bu.edu/ilj Nëntor.

(d) Nga një ofrues shërbimi i një vendi, përmes pranisë së personave fizikë të atij vendi në territorin e ndonjë vendi tjetër (Mënyra 4)⁶² Ky do të ishte rasti kur profesionistët e auditimit dhe kontabilitetit udhëtojnë jashtë vendit për të ofruar shërbime për klientët e vendit pritës si ofrues të pavarur, ose lëvizja e të transferuarve brenda korporatave nga një vend në filialin e një firme auditimi dhe kontabiliteti të themeluar në një vend tjetër.

Duhet të theksohet se në shumë raste ofrimi i shërbimit kërkon më shumë se një mënyrë, që do të thotë se ekziston plotësimi midis mënyrave dhe në raste të tjera ekziston një zëvendësim i mënyrave, ku një mënyrë e hyrjes në treg zëvendësohet me mënyrat e tjera. Prandaj, kur ekziston plotësimi, një pengesë që prek një mënyrë mund të ketë implikime të rëndësishme për aftësinë e një furnizuesi për të ofruar shërbime në treg. Ky do të ishte rasti, për shembull kur një firmë auditimi dhe kontabiliteti e krijuar në një vend që nuk është në gjendje të sjellë profesionistë nga jashtë për të ofruar shërbimet e kërkuara. Në lidhje me këtë, është e rëndësishme të vlerësohen pengesat në tregtinë e shërbimeve që ndikojnë në mënyrat e ndryshme të ofrimit të shërbimeve.

Dy lloje kryesore të masave konsiderohen si pengesa në tregtinë e shërbimeve: kufizimet e hyrjes në treg dhe mohimi i trajtimit kombëtar. Natyra e barrierave tregtare në rastin e shërbimeve është përcaktuar qartë në Marrëveshjen e GATS të OBT-së dhe me transpozimin e drejtpërdrejtë gjithashtu në AP6 të CEFTA-së. Kufizimet e hyrjes në treg, siç përcaktohet në Nenin 4 të PV 6, i cili transpozoi direkt listën nga GATS Neni XVI, mund të jenë diskriminues ose jo-diskriminues. Katër nga gjashtë llojet e masave shteruese të renditura në Nenin 4.2 janë të natyrës sasiore, në lidhje me kufizimet në: (a) numrin e përgjithshëm të ofruesve të shërbimeve; (b) vlerën totale të transaksioneve të shërbimeve ose aseteve; (c) numrin e përgjithshëm të operacioneve të shërbimeve ose sasinë totale të prodhimit të shërbimeve; dhe (d) numrin i përgjithshëm të personave fizikë që mund të jenë të punësuar në një sektor të veçantë të shërbimit ose që një ofrues i shërbimeve mund të punësojë. Masat përkatëse mund të përbëhen jo vetëm nga kuotat numerike si në rastin e Nenit 4.2 (a), nga monopolet dhe rregullimet e ekskluzivitetit, por përfshijnë kërkesën e një testi për nevojat ekonomike. Duhet të theksohet se pragjet minimale nuk janë të mbuluara, siç janë madhësia minimale ose kërkesat minimale të kapitalit. Për më tepër, neni 4.2 (e) mbulon masa të cilat kufizojnë ose kërkojnë lloj specifik të entitetit juridik ose ndërmarrjes së përbashkët, ndërsa 4.2 (f) ka të bëjë me kufizimet në pjesëmarrjen e kapitalit të huaj në lidhje me kufijtë maksimal të përqindjes së aksioneve të huaja ose vlerën e investimeve të huaja.

Trajtimi kombëtar, siç parashikohet nga neni XVII i GATS dhe neni 5 i AP 6, do të thotë që shërbimeve dhe ofruesve të huaj të shërbimeve u sigurohet një trajtim jo më pak i favorshëm sesa ai i për shërbimet dhe ofruesit vendor të shërbimeve. Përfituesit e trajtimit kombëtar janë si shërbimet po ashtu edhe ofruesit e shërbimeve. Shërbimet në GATS përcaktohen nga neni I (3) (b), "shërbimet përfshijnë çdo shërbim në çdo sektor përveç shërbimeve të ofruara gjatë ushtrimit të autoritetit qeveritar". AP 6 në Nenin 2 (3) (b) I përfshinë një përkufizim të ngjashëm të shërbimeve. AP 6, sikurse GATS, përcakton ofruesin e shërbimeve në nenin 1 (g) si "çdo person fizik ose juridik që ofron një shërbim". Degëve dhe zyrave përfaqësuese të ofruesve të shërbimeve gjithashtu mund t'u ofrohet trajtim kombëtar.

62. Teknikisht, mënyra 4 përcaktohet në Nenin I.2 (d) të GATS si "furnizimi i një shërbimi... nga një furnizues shërbimi i një Anëtar, përmes pranisë së personave fizikë të një Anëtar në territorin e një Anëtar tjetër". Ky përkufizim zbatohet për shtetasit, si dhe, në rrethana të caktuara, rezidentët e përhershëm, të Anëtarëve të OBT-së që kërkojnë të ofrojnë shërbime jashtë vendit (rezidentët e përhershëm janë të mbuluar kur Anëtarin nuk ka shtetas ose i jep trajtim thelbësishëm të njëjtë me shtetasit e përhershëm) XXVIII (k)]

Bazuar në parimin e trajtimit kombëtar, nuk ekziston ndonjë detyrim për të siguruar trajtim identik për shërbimet dhe ofruesit e huaj të shërbimeve. Trajtimi kombëtar mund të rezultojë nga trajtimi zyrtar identik ose trajtim i ndryshëm. Testi kryesor i trajtimit kombëtar është që masa në fjalë nuk duhet të modifikojë kushtet e konkurrencës në favor të shërbimeve dhe furnizuesve vendas të shërbimeve dhe kundër të huajve. Trajtimi kombëtar mbulon diskriminimin de jure dhe de facto; domethënë, edhe nëse një masë aplikohet njësoj si për të huajt ashtu edhe për vendasit, ajo përsëri mund të jetë diskriminuese nëse efekti i saj është diskriminues ndaj shërbimeve të huaja ose ofruesve të huaj të shërbimeve, duke modifikuar kushtet e konkurrencës. Sidoqoftë, trajtimi kombëtar nuk kërkon që një Anëtar të kompensojë çdo disavantazh konkurrues që rezulton nga karakteri i huaj i shërbimeve përkatëse ose ofruesve të huaj të shërbimeve.

Për të vlerësuar ekzistencën e pengesave në tregtinë e shërbimeve të auditimit dhe të kontabilitetit në Kosovë, është e rëndësishme të identifikohet korrespondimi ndërmjet Mënyrave të Furnizimit të Shërbimeve dhe Direktivës së BE-së për Shërbime, e cila imponon detyrimin për dhënien e të drejtës së themelimit dhe të drejtës për të ofruar shërbime për ofruesit e shërbimeve të Shteteve Anëtare. Në lidhje me këtë, e drejta e themelimit korrespondon me Mënyrën 3 për tregtinë e shërbimeve, ndërsa e drejta për të ofruar shërbime korrespondon me transaksionet e shërbimeve përmes tre mënyrave të tjera të ofrimit të shërbimeve.⁶³

Lidhur me tregtinë e shërbimeve, Ligji i Kosovës për Shërbime ka transpozuar vetëm pjesërisht Direktivën e BE-së për Shërbime, respektivisht vetëm të drejtën e themelimit. Meqenëse Kosova nuk është ende anëtare e Tregut të Brendshëm, ende nuk është bërë transpozimi i së drejtës për të ofruar shërbime dhe kjo duhet të bëhet me rastin e pranimit të Kosovës në BE. Duhet të theksohet, siç u shtjellua më lartë, që shërbimet e auditimit nuk janë plotësisht të mbuluara nga e drejta për të ofruar shërbime, ato i nënshtrohen një rregullimi specifik në BE. Për sa i përket të drejtës së themelimit, kjo është e mbuluar në Kapitullin e MSA-së për Kapitalin dhe Shërbimet, ku kompanive të BE-së dhe Kosovës u njihet kjo e drejtë, përkatësisht themelimi në territorin e palës tjetër, dhe sipas Ligjit të Shërbimeve, Liberalizimi i tregtisë në Kosovë ka shkuar edhe përtej standardit të BE-së. Ndërsa Direktiva e Shërbimeve u jep të drejtën e themelimit vetëm furnitorëve nga Shtetet Anëtare të BE-së, mënyra se si Direktiva është transpozuar në Kosovë garanton të drejtën e themelimit për cilindo ofrues të shërbimeve nga çdo vend në botë. Nuk ka kufizime të hyrjes në treg, në kuptimin e Nenit XVI të GATS të shtjelluar më lart që është në fuqi në Kosovë. Për më tepër, Ligji i Kosovës për Investime të Huaja garanton trajtim të plotë kombëtar për ofruesit e huaj të shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit. Çështja e vetme e identifikuar në lidhje me trajtimin kombëtar, e cila ndikon në certifikimin e firmave të auditimit dhe kontabilitetit, është tarifa më e lartë e certifikimit për ofruesit e huaj krahasuar me ata vendas.

63. Në Traktatin për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (TFEU) BE-ja dallon tre mënyra të tregtisë ndërkufitare të shërbimeve: i) tregtia e pastër në distancë, sot kryesisht përmes tregtisë elektronike ose mjeteve të tjera elektronike; ii) konsumatori kalon kufirin dhe iii) furnizuesi kalon kufirin (për ofrimin e shërbimit të përkohshëm). 3 Mënyra e katërt e BE-së konsiston në investime të drejtpërdrejta ndërkufitare bazuar në 'të drejtën e themelimit', që përkthehet në GATS si mënyra e 'pranisë tregtare'

Lidhur me dispozitat ndërkufitare sa i përket shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit (Mënyra 1), tregtia elektronike rregullohet me Ligjin e Kosovës për Shoqërinë Dixhitale. Nuk ka kufizime në blerjen e shërbimeve jashtë vendit për rezidentët në Kosovë, si nga personat ashtu edhe nga firmat. Nuk ka kufizime në transfertat financiare, përveç detyrimit për të raportuar shumat mbi 10,000 EURO; dhe asnjë kufizim në llojin e shërbimit që mund të blihet nga ofruesit e shërbimeve nga jashtë. Ligji për Auditimin dhe Kontabilitetin është i heshtur për këtë çështje. Prandaj, tregtia është e liberalizuar. Një kufizim mund të jetë që pasqyrat financiare duhet të nënshkruhen nga një kontabilist i certifikuar nga autoriteti kompetent në Kosovë. Sidoqoftë, kjo është një kërkesë shumë e butë pasi ligji kërkon vetëm nënshkrimin e një auditori të certifikuar, ndërsa puna reale mund të kryhet nga kontabilistët jashtë vendit, dhe pastaj pasqyrat financiare të nënshkruhen nga një kontabilist i certifikuar në Kosovë. Në rastin e auditimit ekziston kërkesa e "pranisë lokale", domethënë furnizuesi duhet të themelohet në Kosovë. Kjo është një kërkesë e zakonshme rregulluese për shërbimet e auditimit në të gjithë botën, e cila është në përputhje me rregulloren e BE-së në lidhje me ofrimin e shërbimeve të auditimit nga furnitorët nga vendet e treta.

Lëvizja e personave fizik si ofrues të shërbime në Kosovë rregullohet me Ligjin për të Huajt (Ligji Nr. 04 / L-2019 i vitit 2013) i ndryshuar me Ligjin Nr. 06 / L-036 të Marsit 2018. Ndër të tjera, ligji rregullon kushtet që të huajt duhet të plotësojnë për të qenë në gjendje të jetojnë, të punojnë dhe të ofrojnë shërbime në Kosovë, përfshirë kontratat afatshkurtra të punës, të cilat janë relevante për rastin e Mënyrës 4. Lidhur me ofruesit e shërbimeve të personave fizikë, ndërsa ligji hap mundësinë për punë të përkohshme për disa kategori të të punësuarve, për shembull transferimet brenda korporatave, në përgjithësi imponon kërkesën e një testi të nevojës ekonomike (ENT) në mënyrë që të lëshojë lejet e nevojshme të punës. Kjo është një nga masat e konsideruara si kufizuese për qasje në treg siç u shtjellua më lart.

Duhet të theksohet çështja që disa masa rregullatore, masa jo-sasiore dhe jo-diskriminuese, edhe nëse zbatohen në përputhje me arritjen e objektivave legjitime të politikave, mund të jenë si pengesa të paqëllimta të tregtisë. Siç është shtjelluar në këtë raport, korniza rregullatore në Kosovë është mjaft në përputhje me acquis të BE-së; dhe sigurisht edhe pse ka hapësirë për thjeshtimin rregullator, nuk mund të konsiderohet se sistemi ekzistues krijon pengesa të panevojshme në tregti.

Në kuadër të Protokollit Shtesë 6 të CEFTA (AP6) mbi tregtinë e shërbimeve, Kosova ka bërë angazhime thelbësore për liberalizimin e tregtisë së shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit. Në këtë drejtim, duhet të theksohet se Orari i Konsoliduar i Angazhimeve Specifike mbi Tregtinë në Shërbime të Palëve të CEFTA-s, i Aneksuar në AP6, u bazua në Klasifikimin Qendror të Produkteve të Përkohshme të Kombeve të Bashkuara (KQP), i cili u përdor për negociimin e Listës së Klasifikimit të Shërbimeve Sektoriale (MTN.GNS / W / 120) në negociatat e shërbimeve në OBT. Klasifikimi përkatës për auditimin dhe shërbimet e kontabilitetit sipas KQP-së së Përkohshme është Grupi 862, i cili është i ndryshëm nga klasifikimi në KQP Rev.2 i paraqitur në Pjesën e 2-të të këtij raporti, ku këto shërbime klasifikohen në Grupin 822. Në AP6, Kosova është zotuar për një liberalizim të gjerë, në lidhje me shërbimet e kontabilitetit në veçanti. Kosova është zotuar gjithashtu për liberalizimin e plotë të shërbimeve tatimore në nivelin e grupit (CPC 863), në shërbimet e këshillimit menaxherial (CPC 865), dhe në shërbimet e lidhura me këshillimin menaxherial (CPC 866). Prandaj, Kosova ka miratuar zotimet e plota për liberalizim që mbulojnë gamën e plotë të shërbimeve të ofruara përgjithësisht nga firmat e shërbimeve profesionale të auditimit dhe kontabilitetit.

Zotimet e Kosovës janë miratuar në nivel të Grupit CPC 862, që do të thotë se këto zotime zbatohen deri në nivelin e Nënklasës. Prandaj, të gjitha shërbimet e ndryshme të klasifikuara në këtë grup janë të mbuluara me këto zotime. Kufizimi i vetëm sa i përket këtyre zotimeve ka të bëjë me auditimin, ku raportet e auditimit duhet të konfirmohen nga një kompani auditimi e regjistruar në Kosovë. Kjo është në përputhje me nenin 7 të Ligjit Nr. 06 / L-032 për Kontabilitetin, Raportimin Financiar dhe Auditimin, i cili përcakton se duhet të sigurohet opinioni i auditimit për pasqyrat financiare nga një kompani auditimi e certifikuar nga KKRF-ja dhe e regjistruar në Kosovë. Përveç këtij kufizimi, Kosova është zotuar për liberalizimin e plotë të këtyre shërbimeve, sipas mënyrave të ofrimit të shërbimeve të përcaktuara në kuadër të AP6, domethënë: tregtia ndërkufitare (Mënyra 1), konsumi jashtë vendit (Mënyra 2), dhe themelimi (Mënyra 3). Prandaj, sapo të ratifikohet AP6, Kosova do të detyrohet të mos vendosë ndonjë kufizim të hyrjes në treg për ofruesit e shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit nga Anëtarët e CEFTA-së dhe të garantojë trajtim kombëtar për ofruesit e huaj duke mos imponuar ndonjë rregullore që do të modifikojë kushtet e konkurrencës kundër tyre. Këto janë zotime mjaftë të mëdha të cilat e obligojnë Kosovën që të sigurojë liberalizim të plotë të tregtisë në shërbime të auditimit dhe kontabilitetit. Zotimet e Kosovës për shërbimet e kontabilitetit dhe auditimit përfshijnë Nënklasën "Shërbime të tjera të kontabilitetit" (CPC 86219) e cila mund të ketë implikime domethënëse pasi që çdo shërbim i ri që do të klasifikohet në kuadër të shërbimeve të kontabilitetit dhe auditimit do të mbulohet automatikisht nga zotimet që Kosova tashmë ka miratuar. Aktualisht, në kuadër të GATS, kjo çështje ka ngritur shqetësime të shumë anëtarë të OBT-së në lidhje me zotimet e miratuara që mbulojnë sektorë të ndryshëm të shërbimeve.

Në lidhje me lëvizjen e personave fizik si ofrues të shërbimeve (Mënyra 4), edhe pse nuk është rezervuar asnjë kufizim për këto shërbime, pasi është regjistruar si "asnjë" në Program, për qartësi dhe pas Udhëzimeve të Planifikimit, do të ishte më e përshtatshme që të shënohet në Program "siç parashikohet me zotimet horizontale". Në kuadër të zotimeve horizontale, Mënyra 4 është "e pakufizuar", përveç masave në lidhje me hyrjen dhe qëndrimin e përkohshëm të kategorive të mëposhtme të personave fizikë që ofrojnë shërbime: personeli kryesor (vizitorët e biznesit, transferimet brenda korporatave), kursantët, shitësit e shërbimeve të biznesit, ofruesit e shërbimeve kontraktuale dhe vizitorët afatshkurtër për qëllime biznesi, siç përcaktohet në Aneksin 1 të AP6. Në të ardhmen, Kosova duhet të siguroj mënyra dhe mjete që do të lejonin lëvizjen e lirë të këtyre kategorive të ofruesve të shërbimeve për sa i përket shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit. Është e nevojshme të theksohet fakti që këto zotime janë të pavarura nga çështja e njohjes së kualifikimeve profesionale, e cila duhet të negociohet nga Anëtarët e CEFTA-s siç parashikohet nga AP6. Kjo është një çështje e rëndësishme për këto shërbime, pasi qasja në tregun e shërbimeve të kontabilitetit dhe auditimit është i kushtëzuar nga njohja e kualifikimeve profesionale të ofruesit individual ose nga autorizimi i dhënë firmave të shërbimeve profesionale.

5.

Struktura, Performanca dhe Barrierat në Sektorin e Kontabilitetit dhe Auditimit në Kosovë

Kjo pjesë paraqet strukturën dhe performancën e sektorit bazuar në burimet administrative dhe shtjellon gjetjet kryesore të përpiluara bazuar në një anketë të kryer me një mostër prej 50 firmash në sektorin e auditimit dhe kontabilitetit. Kjo pjesë gjithashtu paraqet këndvështrimet relevante nga takimet me palët e interesit.

5.1 Pasqyra e Mjedisit Afarist

Pika kryesore për qasje në këtë profesion është arsimimi akademik. Në Kosovë, një numër i konsiderueshëm i universiteteve dhe kolegjeve ekzistuese ofrojnë nivelin bachelor për kontabilitet dhe disa prej tyre gjithashtu edhe nivelin master. Në disa raste, kontabiliteti ofrohet në kuadër të fakultetit të ekonomisë dhe në raste të tjera në kuadër të fakultetit të biznesit. Një pjesë e konsiderueshme e studentëve të regjistruar në arsimin e lartë janë në këto dy fakultete, megjithëse nuk ka të dhëna lehtësisht të disponueshme për numrin e studentëve të regjistruar posaçërisht në programet e kontabilitetit në universitete dhe kolegje të ndryshme në Kosovë. Sidoqoftë, numri i të diplomuarve që marrin një diplomë në kontabilitet nuk është një tregues shumë i rëndësishëm i hyrjes në tregun e auditimit dhe kontabilitetit, pasi shumë të diplomuar nuk praktikojnë këtë profesion, përkundrazi angazhohen në ndërmarrje të tjera ose gjejnë një punë në departamentin e kontabilitetit të firmave që veprojnë në sektorë të ndryshëm.

Një tregues më i mirë i synimit për të hyrë në treg për këto shërbime është regjistrimi i firmave të auditimit dhe kontabilitetit. Tabela 6 paraqet të dhënat mbi numrin e firmave të auditimit dhe kontabilitetit (NACE rev 2 6920) të regjistruara dhe të mbyllura nga Agjencia e Regjistrimit të Biznesit të Kosovës (ARBK) në MTI nga viti 2001 deri në vitin 2020. Gjatë gjithë kësaj periudhe, janë regjistruar gjithsej 1,252 firma të kontabilitet dhe auditimit në Kosovë, ndërsa janë mbyllur 107. Kur zberthen të dhënat për një periudhë katër vjeçare, rezulton se ka pasur një trend pozitiv në numrin e firmave të regjistruara për kontabilitet dhe auditim, duke arritur pikën kulmore në periudhën 2017–2020. Trendi i mbylljes së firmave ka marrë formën e U-së së përmbysur, ku numri më i lartë është arritur në periudhën 2009–2012. Sipas ARBK-së, aktualisht ekzistojnë 1,145 firma aktive në këtë sektor. Vini re se kjo është një shifër e fryrë meqenëse përgjithësisht firmat në Kosovë nuk e marrin mundimin të mbyllin zyrtarisht biznesin në rastet kur biznesi nuk funksionon më. Ky pohim mbështetet me të dhënat nga Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK) të paraqitura më vonë në Tabelën 6, të cilat duhet të jenë më të sakta pasi që aty përfshihen vetëm firmat që paguajnë ndonjë tatim gjatë vitit.

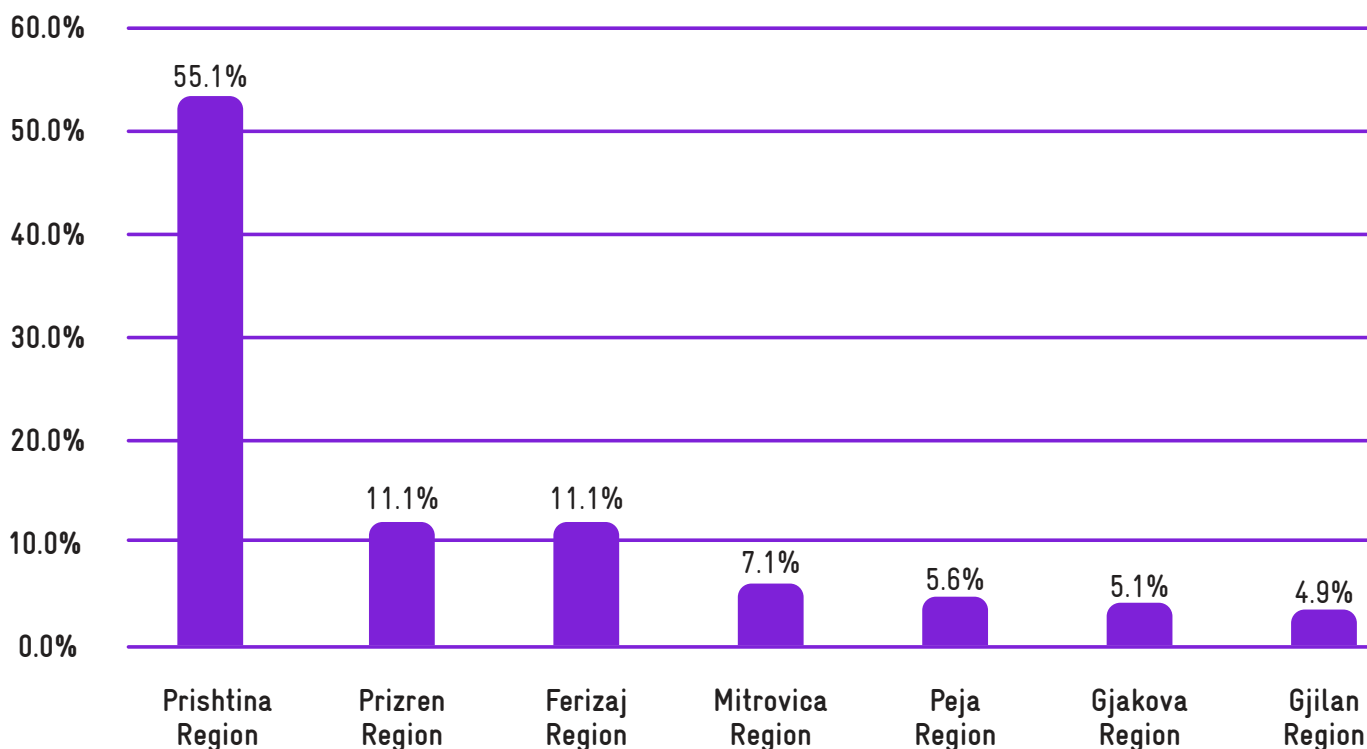
Tabela 6: Firmat e kontabilitetit dhe auditimit të regjistruara dhe mbyllura (2001–2020)

Vitet	Regjistruara	Mbyllura
2001–2004	88	13
2005–2008	184	30
2009–2012	256	37
2013–2016	313	22
2017–2020	411	5
Totali	1,252	107
Aktive in 2020	1,145	

Burimi: Përlllogaritjet e autorit bazuar në të dhënat e ARBK-së (2020)

Sipas ARBK-së, shumica (55.1 përçin) e firmave aktive në sektorin e kontabilitetit dhe auditimit janë të vendosura në rajonin e Prishtinës. Rajoni i Prizrenit dhe rajoni i Ferizajt me 11.1 përçin, ku këto dy rajone janë të dytat me numrin më të lartë të firmave të kontabilitetit dhe auditimit. Shpërndarja e firmave të tilla në rajone të tjera varion nga 4.9 përçin në 7.1 përçin, shih Figurën 2 për përqindje të hollësishme.

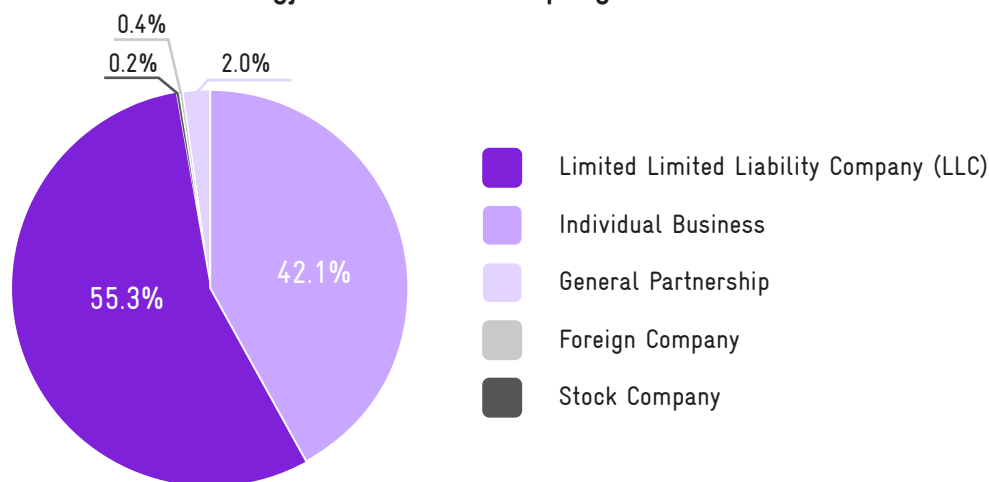
Figura 2: Shpërndarja në rajone e firmave aktive të kontabilitetit dhe auditimit (sipas ARBK-së)

Burimi: Përlllogaritje e autorit bazuar në të dhënat e ARBK-së (2020)

Në bazë të disagregimit të firmave aktive të kontabilitetit dhe auditimit sipas llojit ligjor shihet që format më dominuese janë bizneset individuale me 55.3 përçin dhe shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar me 42.1 përçin. Vetëm një numër i firmave janë ortakëri të përgjithshme, kompani të huaja dhe shoqëri aksionare (SHA) (shih përqindjet në Figurën 3). Vini re se në këtë rast janë marrë në konsideratë rast vetëm të dhënat nga viti 2008 sepse para këtij viti ekzistonin disa forma tjera të klasifikimi ligjor.

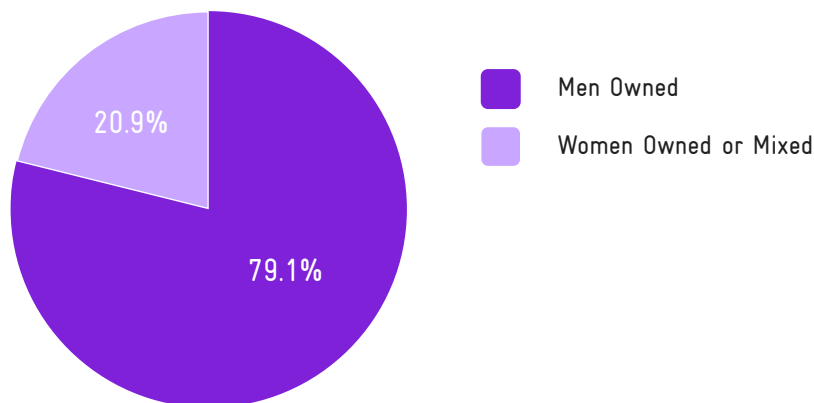
Figura 3: Shpërndarja sipas llojit ligjor të firmave aktive të kontabilitetit dhe auditimit të regjistruara në ARBK që nga viti 2008

Burimi: Përlllogaritje e autorit bazuar në të dhënat e ARBK-së (2020)

Figura 4 paraqet shpërndarjen gjinore të pronësisë së firmave aktive të kontabilitetit dhe auditimit të regjistruara që nga viti 2015. Të dhënat para këtij viti nuk mund të përfshiheshin, sepse nuk ka pasur të dhëna të rregullta. Shifrat tregojnë që 79.1 përçin e firmave të mbuluara janë në pronësi të burrave, ndërsa 20.9 në pronësi të grave ose të përziera.

Figura 4: Shpërndarja sipas gjinisë të firmave aktive të kontabilitetit dhe auditimit të regjistruara në ARBK që nga viti 2015

Burimi: Përlogaritje e autorit bazuar në të dhënat e ARBK-së (2020)

Duke u mbështetur në të dhënat e siguruara nga Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK) që mbulojnë periudhën nga viti 2015 në vitin 2019, Tabela 7 paraqet një perspektivë tjetër të mjedisit afarist në sektorin e kontabilitetit dhe auditimit (NACE Rev 6290). Numri i firmave ekonomikisht aktive, ato që kanë deklaruar një nga tatimet e ligjshme për vitin e referencës, është rritur nga 367 në vitin 2015 në 433 në vitin 2019, me disa lëkundje të vogla prej vitit në vit. Po kështu, numri i punëtorëve dhe paga mesatare në sektor janë rritur në mënyrë të pandërprerë për periudhën e analizës. Sektori kishte 1,292 punëtorë në vitin 2019, 281 më shumë krahasuar me vitin 2015. Paga mesatare ishte 300.3 EUR në vitin 2019, duke shënuar rritje nga 203.4 EUR në vitin 2015. Përkundër trendit pozitiv në numrin e firmave ekonomikisht aktive, numrin e punëtorëve dhe pagën mesatare, në mënyrë interesante, qarkullimi vjetor ka regjistruar një rënie të vazhdueshme nga viti 2015 (15.8 milion EUR) në vitin 2018 (12.9 milion EUR), para se të rifillojë rritjen në vitin 2019 duke regjistruar një total prej 13.6 milion EUR. Të dhënat nga Administrata Tatimore e Kosovës (ATK) mbi pagesën e kombinuar të TVSH-së në këtë sektor tregojnë një trend në rritje në tre vitet e fundit, nga 1 milion EUR në 1.2 milion EUR. TVSH-ja për të gjitha shërbimet e këtij sektori është 18 përçin dhe vlen për ato firma që kanë një qarkullim vjetor mbi 30,000 EURO. Nga ky informacion, ne kemi gjeneruar qarkullimin (përfshirë TVSH-në) e ndërmarrjeve të regjistruara për TVSH në këtë sektor, i cili varion nga 7 milion EUR në vitin 2017 në 7.9 milion EUR në vitin 2019 (shih Tabelën 8). Fakti që të gjithë treguesit përveç qarkullimit total të siguar nga ASK-ja kishin një trend rritjeje, ngre dyshime se mund të ketë ndonjë anomali në të dhënat e qarkullimit. Duke u bazuar në këtë, vlerat për qarkullimin e sektorit të ofruara nga ASK-ja duhet të interpretohen me kujdes.

Tabela 7: Indikatorët kryesor të strukturës dhe performancës së sektorit të kontabilitetit dhe auditimit

Viti	Ndërmarrjet aktive	Qarkullimi (në 000 EUR)	# e të Punësuarve	Paga mesatare (në EUR)
2015	367	15,802,2	1,011	203.4
2016	352	14,986,7	1,053	238.4

2017	401	14,125,4	1,165	272,9
2018	435	12,998,0	1,238	278,6
2019	433	13,650,0	1,292	300,3

Burimi: ASK 2020

Tabela 8: Totali i TVSH dhe Qarkullimi i Ndërmarrjeve të Regjistruara për TVSH

	2017	2018	2019
Totali i TVSH-së së paguar nga ndërmarrjet e Kontabilitetit dhe Auditimit (në 000 EUR)	1,080,3	1,125,6	1,216,4
Qarkullimi total i Ndërmarrjeve të Regjistruara në TVSH (në 000 EUR)	7,082,0	7,378,0	7,974,2

Burimi: Përlllogaritje e autorit bazuar në të dhënat e ATK-së (2020)

5.2 Të Gjeturat Kryesore të Anketës

Kjo pjesë paraqet gjetjet kryesore të përpiluara bazuar në anketën e kryer me një mostër prej 50 firmash në sektorin e kontabilitetit dhe auditimit si dhe ofron disa këndvështrime relevante nga takimet e palëve të interesit. Madhësia e mostrës së sondazhit përbën 11.5 përçin të të gjitha firmave aktive në sektor. Në fillim, duhet të bëhet e qartë se më shumë përparësi iu është dhënë firmave të mëdha, duke pasur parasysh potencialin e tyre më të madh për eksportin e shërbimeve. Bazuar në këtë, shpërndarja e përgjithshme e rezultateve të studimit, në raste të caktuara, mund të ketë trend të lartë krahasuar me popullsinë e firmave.

Anketa është kryer me pronarët ose menaxherët e firmave në 90 përçin të rasteve. Sipas vendndodhjes, 78 përçin e firmave të anketuara janë të vendosura në Prishtinë, ndërsa pjesa tjetër në Prizren (6 përçin), Pejë (4 përçin) dhe në rajone të tjera (12 përçin) – shih Figurën 5. Shumica e firmave që kanë qenë pjesë e mostrës (76 përçin) janë kompani me përgjegjësi të kufizuar (SHPK) dhe biznese individuale (18 përçin). Një pjesë shumë më e vogël (6 përçin) janë Ortakëri të Përgjithshme (shih Figurën 6). Format e tjera ligjore janë shumë të rralla siç tregohet nga të dhënat e ARBK-së; prandaj, ishte e vështirë për t'i mbuluar ato me anë të mostrës.

Figura 6: Lokacioni, në % (P2)

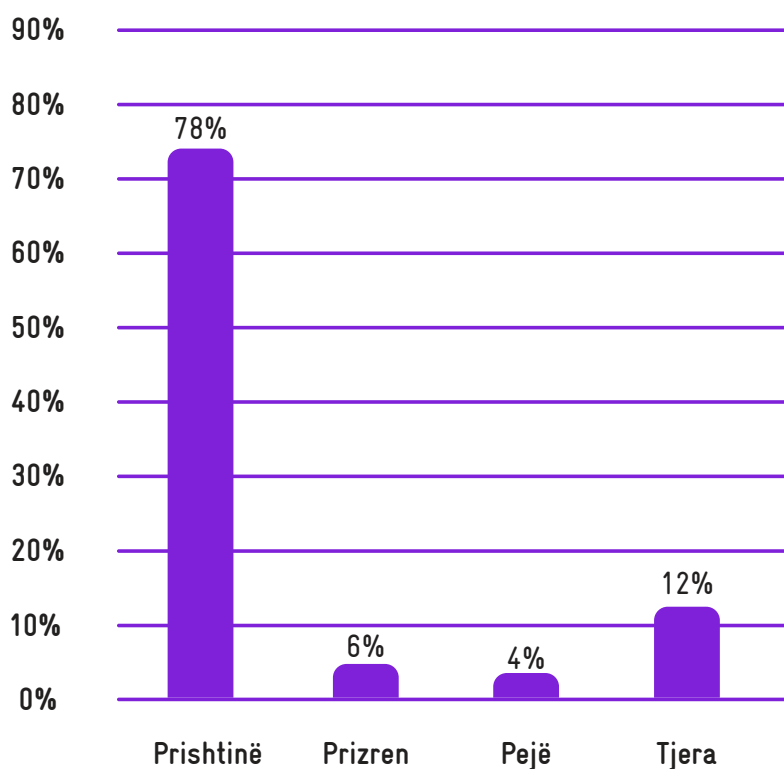
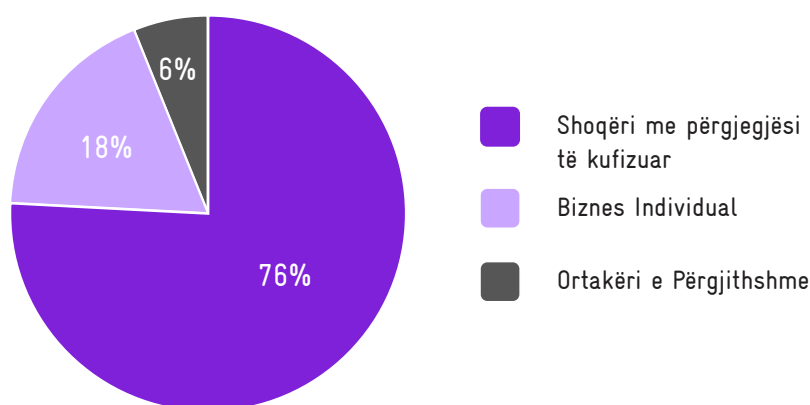

Figura 6: Lloji i kompanisë, në % (P3)

Rreth 54 përçin e të gjitha firmave të anketuara janë themeluar në periudhën midis 2015–2020 – shih Figurën 7. Kjo korrespondon me trendin e firmave të sapo themeluara të kontabilitetit dhe auditimit të treguara në regjistrin e siguruar nga ARBK-ja. Shumica dërmuese e firmave ofrojnë shërbime të kontabilitetit dhe mbajtjes së librave (98 përçin) dhe këshilla tatimore (88 përçin). Një pjesë më e vogël ofrojnë shërbime auditimi (20 përçin) dhe shërbime të tjera (10 përçin), siç janë këshillat juridike, shërbimet e kontabilitetit menaxherial dhe të ngjashme. Totali tejkalon 100 përçin sepse shumica e firmave ofrojnë më shumë se një shërbim (shih Figurën 8).

Figura 7: Viti i themelimit, në % (P5)

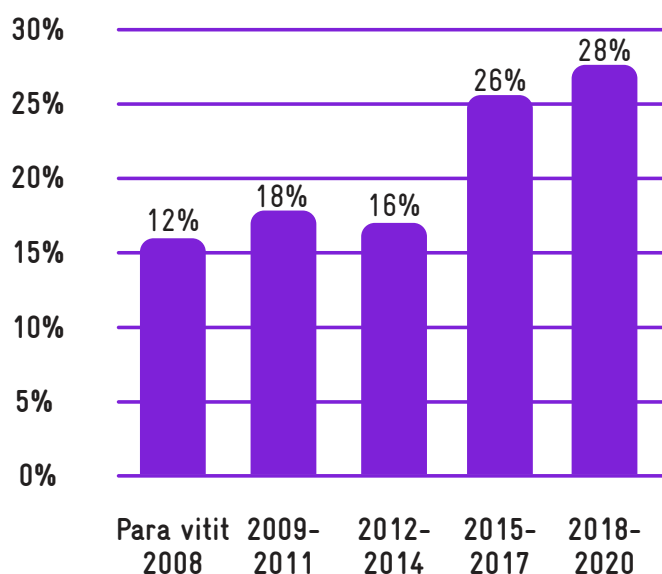
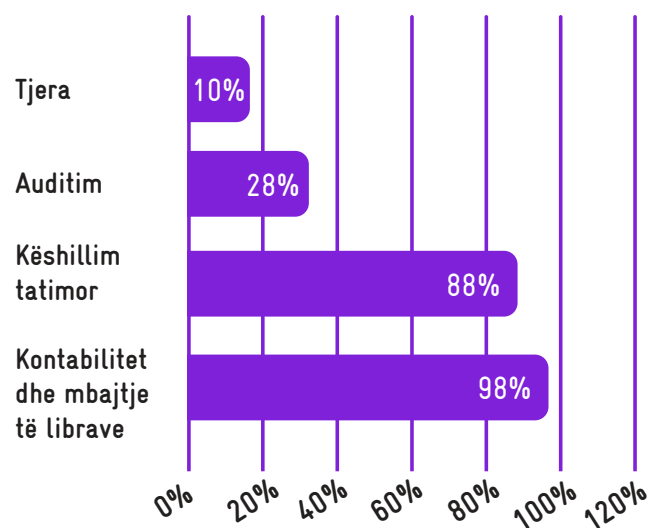

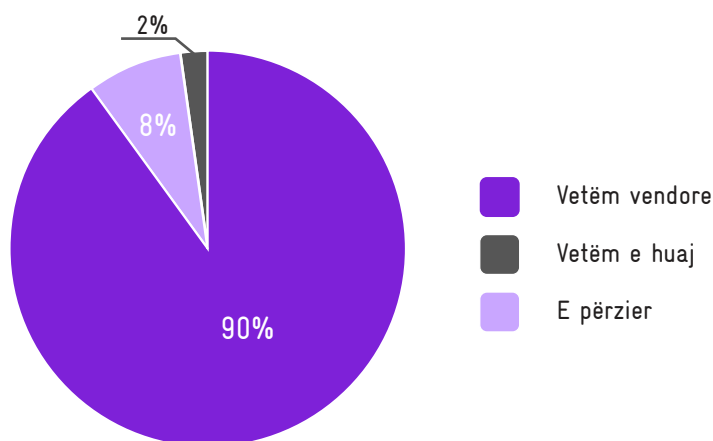
Figura 8: Shërbimet kryesore të ofruara nga firma, në % (P6)

Struktura dhe performanca

Gjetjet tregojnë se 90 përqind e firmave të anketuara janë vetëm vendase, 8 përqind kanë pronësi të përzier, dhe vetëm një pjesë e papërfillshme (2 përqind) janë vetëm të huaja (shih Figurën 9). Dy kategoritë e fundit duket se janë tepër të përfaqësuara në mostër, pasi që sipas të dhënave të ARBK-së, më pak se 1 përqind e firmave të regjistruara të kontabilitetit dhe auditimit në Kosovë janë krijuar me kapital të huaj. Në rastin e firmave të auditimit ligjor, përqindja është disproporcionalisht më e lartë krahasuar me shpërndarjen e përgjithshme të sektorit. Sipas KKRF-së, 30 përqind e të gjitha firmave të auditimit ligjor janë të huaja.

Figura 9: Origjina e kompanisë, në % (P7)

Në lidhje me punësimin, gjetjet zbulojnë se 68 përqind e firmave të anketuara kanë 1 deri në 4 persona të punësuar, 16 përqind nga 5-8 dhe 10 përqind nga 9 në 12. Pjesa tjetër, të cilat përbëjnë firma me më shumë se 13 persona të punësuar përbëjnë 6 përqind (shih Figurën 10). Numri mesatar i personave të punësuar në sektor është 3.76. Nga ana tjetër, mesatarja e ASK-së është pak më e ulët duke qëndruar në 2.98, duke konfirmuar që mostra përbëhet nga firma disi më të mëdha në krahasim me popullsinë.

Vlenë të përmendet se përveç pyetjeve me shkallë, pyetëtori përmbante një pyetje tjetër opsionale për numrin e saktë të punësuarve. Nga firmat që iu përgjigjën kësaj pyetjeje, më shumë se gjysma kanë një ose dy të punësuar. Në 56 përçin të rasteve, paga mesatare mujore varion nga 300 EUR në 500 EUR; 20 përçin e firmave kanë një mesatare që është nën atë nivel dhe 26 përçin mbi atë nivel (shih Figurën 11).

Figura 10: Shpërndarja e punësimit, në % (P8)

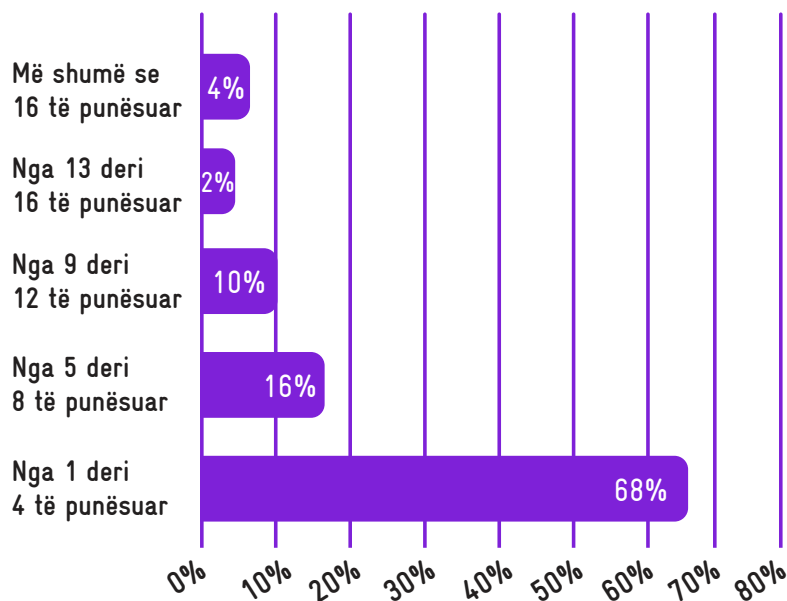
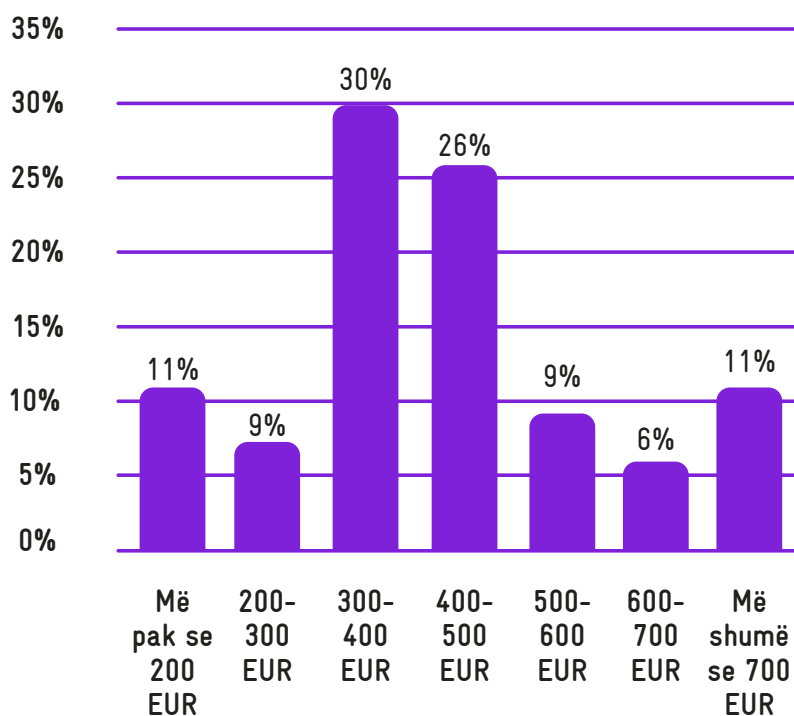
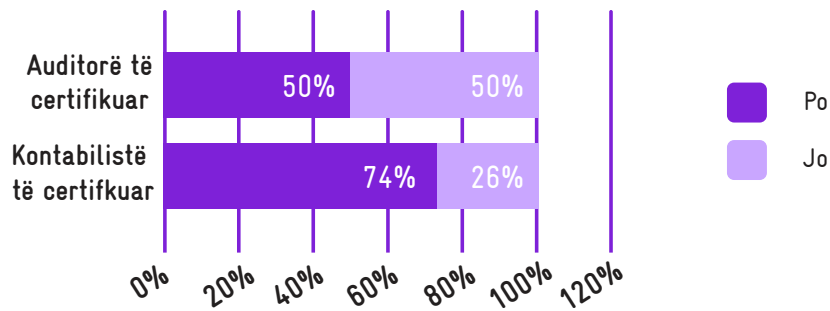

Figura 11: Shpërndarja e pagave, në % (P10)

Firmat janë pyetur nëse kanë kontabilist ose auditor të certifikuar brenda firmës; 74 përçin e tyre deklaruan të kenë të paktën një kontabilist të certifikuar brenda firmës dhe 50 përçin të paktën një auditor të certifikuar (Figura 12). Numri mesatar i kontabilistëve të certifikuar në firmat me kontabilistë të certifikuar qëndron në 1.76, ndërsa në firmat me auditor të certifikuar është 2.0.

Figura 12: Përqindja (%) e firmave me kontabilistë/auditorë të certifikuar (P9)

Krahasuar me vitin 2018, 82 përqind e firmave të anketuara raportuan se kishin pasur një rritje të qarkullimit vjetor, ndërsa 18 përqind deklaruan se qarkullimi i tyre ka mbetur i njëjtë. Asnjë nga firmat nuk ka përjetuar rënie (shih Figurën 13). Niveli i rritjes është mesatarisht 34 përqind. Numri mesatar i klientëve për firmë është 36.2, me minimumin 4 dhe maksimumin 200 klientë. Në pyetjen në lidhje me nivelin e konkurrencës (çmimi dhe cilësia) e sektorit krahasuar me BE-në, shumica e firmave (59 përqind) e perceptojnë atë të jetë ose "më keq" ose "shumë më keq" (për më shumë informacion, shih Figurën 14).

Figura 13: Nryshimi i qarkullimit krahasuar me 2018, në % (P12)

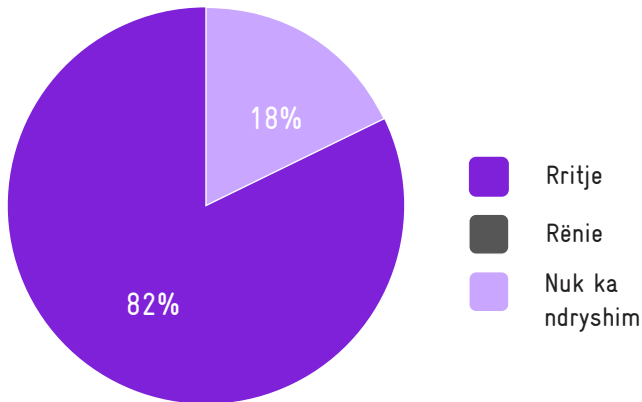
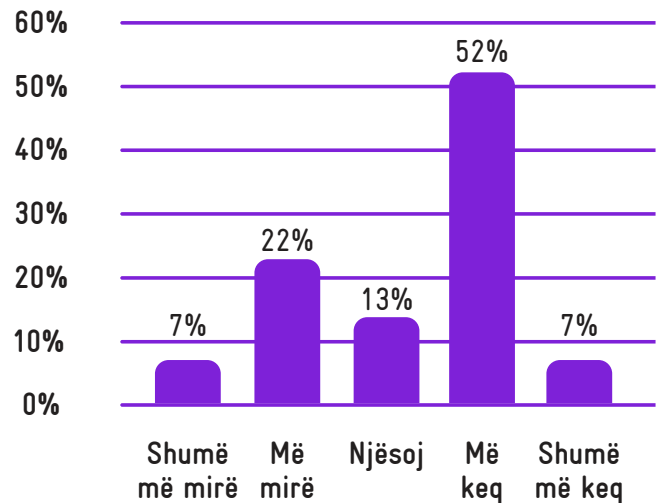

Figura 14: Niveli i konkurrencës krahasuar me BE, në % (P11)

Firmat e mostruara të kontabilitetit dhe auditimit u pyetën për pikat kryesore të forta dhe të dobëta të sektorit. Lidhur me pikat kryesore të forta, përgjigjet më të shpeshta të ofruara përfshijnë 'zbatimin e standardeve ndërkombëtare', 'profesionalizmin', 'transparencën me organet rregullatore', 'kërkesa për certifikim' dhe 'fleksibiliteti'. Nga ana tjetër, përgjigjet më të zakonshme të dhëna në lidhje me dobësitë e sektorit përfshijnë 'tarifat e larta të licencimit', 'çmimet e ulëta', 'cilësia e dobët e arsimit', 'konkurrenca e pandershme' dhe 'mungesa e kontrollit të cilësisë'.

Eksportet

Meqenëse BQK-ja nuk ofron të dhëna të ndara për tregtinë me shërbime në nivel të kontabilitetit dhe auditimit, ne vendosëm të përfshijmë disa pyetje në pyetësor të cilat matin disa aspekte të tregtisë në sektor, duke u përqendruar kryesisht në aspektin e eksporteve. Nga të gjitha firmat e anketuara, 30 përçin e tyre kanë klientë jashtë vendit që do të thotë se ata eksportojnë shërbime (shih Figurën 15). Një krahasim tabelar i të dhënave tregon se firmat me më shumë të punësuar priren të eksportojnë më shumë. Vendet ku ndodhen më së shumti klientët e tyre përfshijnë Gjermaninë, ShBA-të, Zvicrën, Shqipërinë, Maqedoninë e Veriut dhe MB-në. Numri mesatar i klientëve jashtë vendit është 9.5. Këta klientë përbëjnë mesatarisht rreth 20 përçin të qarkullimit të përgjithshëm vjetor për këto firma. Llojet më të zakonshme të shërbimeve përfshijnë kontabilitetin, mbajtjen e librave, deklaratat tatimore, konsolidimin e pasqyrave financiare dhe këshillat tatimore. Ekziston vetëm një firmë në të gjithë mostrën që ofron shërbime të auditimit jashtë vendit. Përfundimet tregojnë se 46 përçin e firmave të anketuara ofrojnë shërbime për klientët e jashtëm përmes internetit, 15 përçin udhëtojnë për t'i takuar ata dhe 39 përçin i bëjnë të dyja (shih Figurën 16).

Në takimet me palët e interesit është diskutuar po ashtu edhe tema e eksporteve të shërbimeve në sektor. Palët e interesit zakonisht pajtohen se ka një numër të vogël të firmave që ofrojnë shërbime për klientët jashtë vendit. Sipas tyre, ata kryesisht merren me aranzhime të biznesit për biznes (B2B), duke ofruar shërbime specifike të kontabilitetit teknik. Ata shtojnë se ka edhe raste të aranzhimeve të biznesit ndaj klientit (B2B)

Figura 15: Firmat me klient të jashtëm, në % (P16)

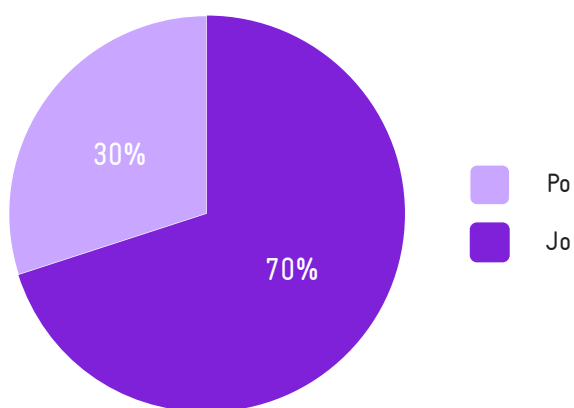
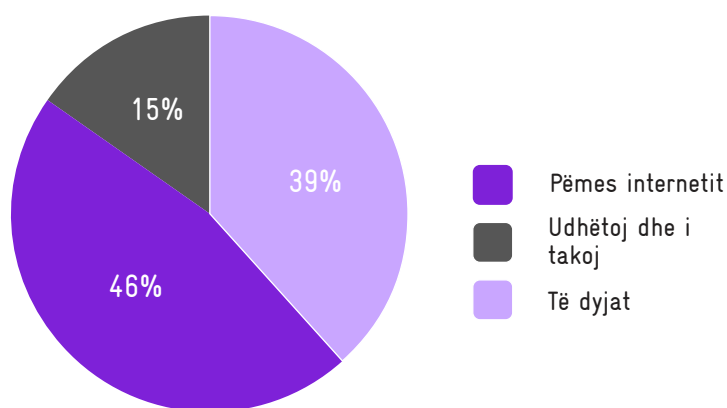
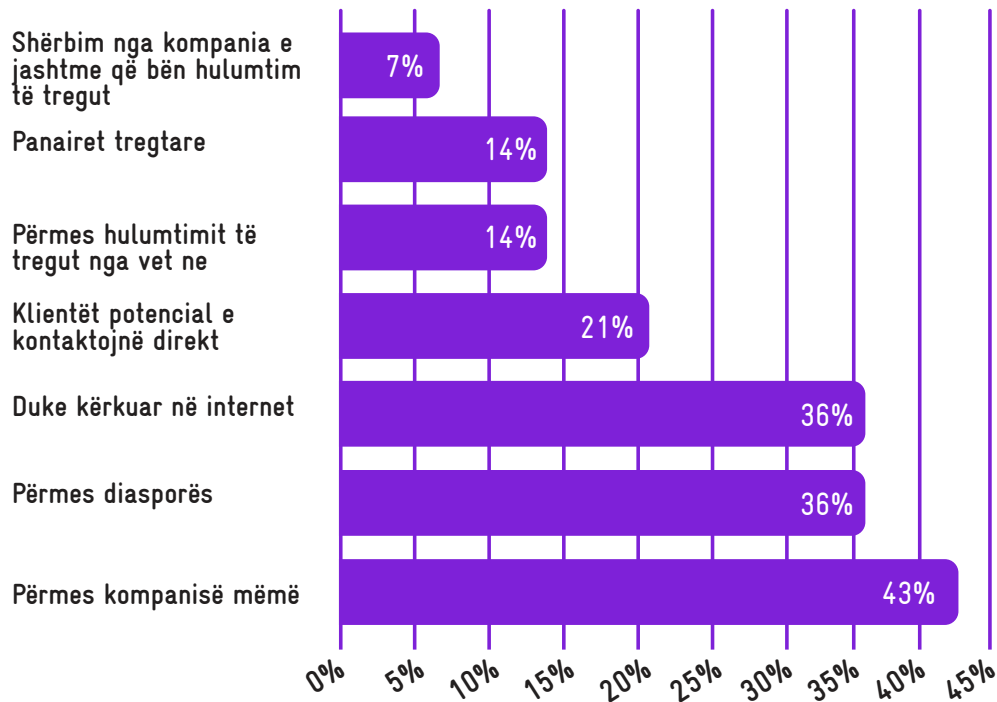

Figura 16: Ofrimi i shërbimeve për klientët e jashtëm, në % (P18)

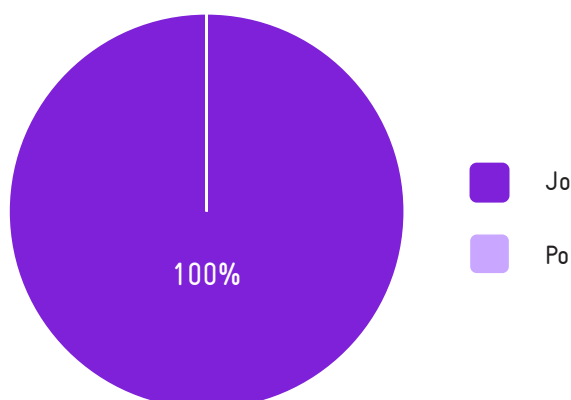
Në pyetjen në lidhje me identifikimin e klientëve jashtë vendit, ata thonë se kryesisht bëhet përmes kompanisë mëmë (43 përçin), diasporës (36 përçin) dhe kërkimit në internet (36 përçin). Mjete të tjera për të gjetur klientë jashtë vendit janë paraqitur në Figurën 17. Vini re se kjo ishte një pyetje me shumë përgjigje prandaj kjo është arsyeja pse totali tejkalon 100 përçin.

Figura 17: Mjetet për identifikimin e klientit, në % e rasteve (P21)

Firmave të anketuara u është kërkuar të rendisin pengesat kryesore që i ndalojnë ata të shesin shërbimet e tyre jashtë vendit ose të rrisin shitjet e tyre të klientëve të huaj. Pengesat e përmendura më shpesh përfshijnë 'paaftësinë për të lëvizur lirshëm/çështja e vizave', 'ndryshimet në legjislacion', 'reputacioni i keq i vendit', 'mosnjohja e certifikatave në vendet e huaja' dhe 'vështirësitë me gjuhët e huaja'. Pengesat kryesore për eksportin e shërbimeve të kontabilitetit dhe auditimit u diskutuan gjithashtu në takimet me palët e interesit. Një nga palët e interesit konsideron se një pengesë serioze lidhet me vështirësitë për të gjetur kontabilist të trajnuar mirë, me njohuri të shkëlqyeshme të gjuhëve të huaja. Ai gjithashtu përmendi reputacionin e keq të vendit si një pengesë hyrëse. Një tjetër palë e interesit theksoi se kontabilistët në Kosovë, pavarësisht nivelit të përgatitjes së tyre profesionale, nuk kanë shkathtësi të buta dhe si rrjedhojë nuk dinë si tu qasen klientëve të mundshëm në tregjet e huaja. Ai gjithashtu shtoi se ata nuk janë të trajnuar në përdorimin e programeve të ndryshme kompjuterike të kontabilitetit. Një tjetër palë e interesit theksoi pengesën që lidhet me njohjen e kualifikimeve në vendet fqinje. Sipas njohurive të tij, nuk ka auditorë kosovar certifikatat e të cilëve janë njohur nga autoritetet përkatëse në Shqipëri dhe Maqedoninë e Veriut. Mungesa e mbështetjes institucionale për eksport ishte një pengesë tjetër e përmendur. Kjo konfirmohet gjithashtu nga një e gjetur e anketës që tregon se asnjë nga firmat nuk ka marrë kurrë ndonjë lloj stimulim nga qeveria për të ofruar shërbime jashtë vendit (shih Figurën 18).

Figura 18: Incentivat për të ofruar shërbime jashtë vendit, në % (P23)

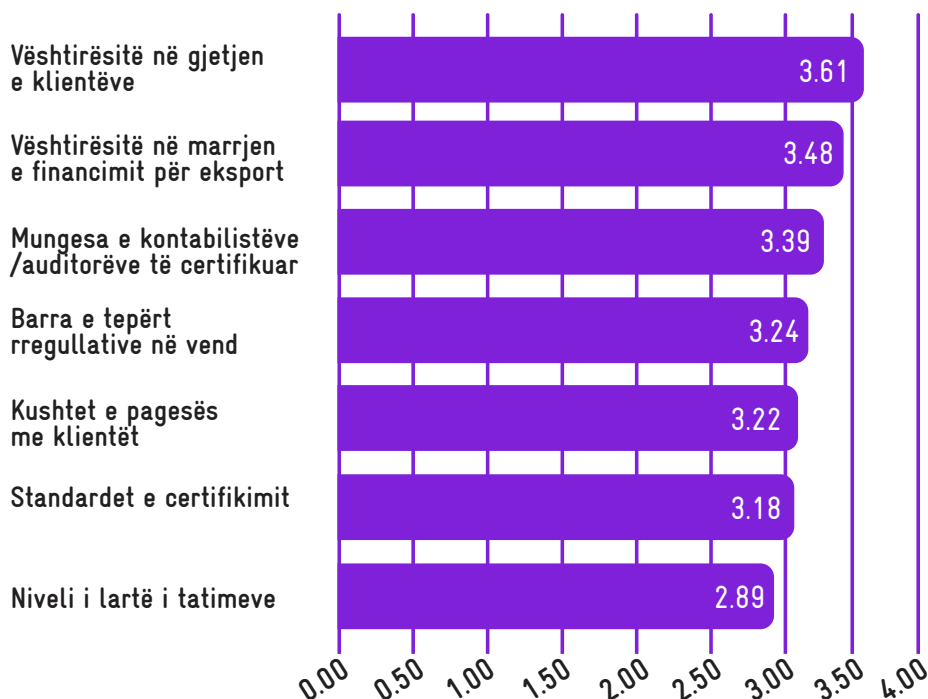

Më tej, nga firmat u kërkua të tregojnë politikat që kërkohen për të mbështetur firmat sektoriale në përpjekjet e tyre për të ofruar shërbime për klientët jashtë vendit. Më poshtë janë përshkruar sugjerimet më të rëndësishme:

- Bashkëpunimi i qeverisë me klientë të mëdhenj të biznesit jashtë vendit për t'u ofruar atyre garanci për shërbimet e eksportuara
- Ndihma në dixhitalizim; duhet të ekzistojë një sistem kompjuterik i auditimit që është i njohur ndërkombëtarisht
- Të mbështet anëtarësimin e firmave të Kosovës në organizata profesionale në vendet e huaja
- Organizimi i panaireve tregtare dhe caktimi i atasheve ekonomik në ambasadat e Kosovës
- Intensifikimi i përpjekjeve për të siguruar liberalizimin e vizave
- Organizimi i takimeve B2B përmes KIESA-së dhe homologëve të tyre në vendet e huaja.
- Zhvillimi i skemave mbështetëse për eksportimin e shërbimeve
- Sigurimi i moduleve të trajnimit për tatimet e vendeve të huaja
- Zbatimi i fushatave që promovojnë shërbimet e kontabilitetit dhe auditimit
- Njohja ndërkombëtare e certifikatave të profesionistëve

Për më tepër, firmave iu prezantua një listë e pengesave të mundshme dhe iu kërkua t'i vlerësonin ato në një shkallë nga 1 në 5, ku 1 – nuk është fare pengesë dhe 5 – është një pengesë e madhe. Figura 19 paraqet renditjen e pengesave bazuar në vlerësimin mesatar. Pengesat kryesore të perceptuara nga firmat janë 'vështirësitë në gjetjen e klientëve', 'vështirësitë në marrjen e financimit për eksport' dhe 'mungesa e kontabilistëve/auditorëve të certifikuar'.

Figura 19: Rangimi i pengesave nga firmat (P26)

Në fund, firmave iu kërkua të rendisnin dhe shpjegojnë tri intervenime që do të përmirësonin sektorin e kontabilitetit/auditimit. Më poshtë janë listuar intervenimet që janë propozuar më së shumti:

- Rregullimi i çmimeve të shërbimeve në treg – vendosja e tarifave minimale dhe maksimale për shërbimet e kontabilitetit dhe auditimit

- Zbatimi i masave të rrepta të kontrollit të cilësisë për firmat, të ndjekura nga ndëshkimet përmes rritjes së burimeve në KKRF
- Përmirësimi i kontrollit të cilësisë për shoqatat profesionale në certifikimin dhe arsimimin e vazhdueshëm të kontabilistëve dhe auditorëve në Kosovë
- Sigurimi i mbështetjes financiare për trajnimin dhe certifikimin e kontabilistëve të rinj
- Mbështetja e pjesëmarrjes në panairë tregtare B2B me klientë të huaj
- Strategjia për eksport në shërbime
- KKRF-ja të përmirësoj raportimin për publikun
- Pagesa për shërbimet e kontabilitetit dhe auditimit të jetë e detyrueshme të bëhet përmes bankës
- Rritja e cilësisë së arsimit për kontabilitet në Universitetin e Prishtinës
- Formalizimi i ofruesve të shërbimeve tatimore

6.

Konkluzionet

Shërbimet e auditimit dhe të kontabilitetit kryejnë funksione të rëndësishme që mbështesin funksionimin e një ekonomie të tregut dhe qëndrueshmërinë e regjimit fiskal. Edhe pse këto shërbime zakonisht ofrohen nga të njëjtët ofrues të shërbimeve, qofshin individë apo firma të shërbimeve profesionale, ato ndryshojnë për nga natyra dhe ndikimi i tyre, duke kërkuar qasje të ndryshme rregullatore në të gjithë botën. Nga njëra anë, shërbimet e kontabilitetit përfshijnë eksternalizimin e funksioneve të brendshme të firmës, të cilat përfshijnë kontabilitetin, përgatitjen e pasqyrave financiare dhe funksione të tjera të ngjashme, ku korniza rregullatore synon kryesisht harmonizimin e rezultateve të shërbimeve përmes vendosjes së standardeve të raportimit financiar. Nga ana tjetër, shërbimet e auditimit përbëjnë një sërë funksionesh rishikimi përmes një ekzaminimi të pavarur të pasqyrave financiare dhe dokumenteve mbështetëse të një firme, ku korniza rregullatore synon të mbrojë "interesin publik". Këto dallime kryesore janë thelbësore për të vlerësuar rregullimin e këtyre shërbimeve, shkallën e fleksibilitetit që mund të aplikohet si dhe reformat e vazhdueshme që po zbatohen në shumë vende.

Sektori i auditimit dhe kontabilitetit po kalon një periudhë transformimesh rrënjësore në të gjithë botën. Përfshirja e teknologjive të reja në procesin e shërbimeve, tregtia e rritur e këtyre shërbimeve, zbehja e kufijve midis këtyre shërbimeve dhe shërbimeve tjera të ndërlidhura me to të ofruara nga të njëjtët furnizues, rritja e vazhdueshme e përqendrimit të furnizimit në nivel global dhe kombëtar dhe zhvillimet e reja në aspekt të rregullimit të këtyre shërbimeve, janë disa nga ndryshimet që duhen nënvizuar. Kosova ka mbetur prapa në përqafimin e këtyre trendeve globale, veçanërisht në lidhje me adoptimin e teknologjive moderne, rritjen e tregtisë së shërbimeve dhe ndërkombëtarizimin e furnizuesve të shërbimeve. Vëmendje e veçantë duhet t'ju kushtohet trendeve globale dhe masave të vendosura për të mbështetur përshtatjen e ofruesve të shërbimeve në Kosovë.

Analiza krahasuese e rregullimit të këtyre shërbimeve në BE dhe Kosovë tregon se rregullimi në Kosovë është mjaft në përputhje me kornizën rregullative mbizotëruese në BE. Ndërsa në rastin e auditimit mund të identifikohet një regjim i përbashkët i BE-së, ku shërbimi konsiderohet si një profesion i akredituar në të gjitha Shtetet Anëtare, në rastin e rregullimit të kontabilitetit u lihet në dorë qeverive kombëtare të cilat kanë zbatuar qasje shumë të ndryshme duke filluar nga regjimet plotësisht të hapura ku çdokush mund të ofroj shërbime të kontabilitetit deri te sistemet ku profesioni është i akredituar, ku kërkohet të bëhet certifikimi për të ofruar shërbime në treg. Edhe në rastin e auditimit, parashihet një nivel fleksibiliteti nga rregullativa e BE-së, e që shfrytëzohet nga Shtetet Anëtare, megjithëse në shkallë të ndryshme. Në rastin e Kosovës, rregullorja e auditimit të BE-së është transpozuar pothuajse drejtpërdrejt dhe mund të vërehet përdorim shumë i kufizuar i fleksibilitetit. Në praktikë, kontabiliteti është kthyer në një profesion të akredituar pasi që pasqyrat financiare të pothuajse të gjitha ndërmarrjeve të madhësive të ndryshme duhet të nënshkruhen nga një kontabilist i certifikuar. Kuadri rregullator mbizotërues i shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit në Kosovë ka krijuar një situatë në të cilën ekziston një mospërputhje midis ofertës dhe kërkesës së këtyre shërbimeve. Numri i ofruesve të shërbimeve është relativisht i kufizuar në krahasim me madhësinë e tregut. Ndërsa nga kjo përfitojnë ofruesit meqenëse nga kjo situatë ndikohen edhe çmimet, ajo mund të bëhet një pengesë serioze për sa i përket zyrtarizmit të aktiviteteve ekonomike në vend dhe rritjes së kërkesës për këto shërbime. Kjo është një çështje që duhet të vlerësohet me kujdes nga autoritetet rregullatore në Kosovë.

Edhe pse korniza rregullative kosovare për shërbimet e auditimit dhe kontabilitetit është mjaft në përputhje me acquis të BE-së, ka disa çështje që kërkojnë vëmendje të menjëhershme. Në radhë të parë, ekziston një nevojë urgjente për të forcuar kapacitetet institucionale të KKRF-së, duke i mundur asaj që të kryejë në mënyrë adekuate të gjitha funksionet që i janë besuar me kornizën ligjore. Aktualisht, KKRF-ja nuk ka kapacitete për të ushtruar plotësisht përgjegjësitë e saj. KKRF-ja nuk ka burime të mjaftueshme njerëzore dhe financiare për të kryer funksionet e saj, ndër të tjera, për të rishikuar deklaratat e dorëzuara financiare dhe për të kryer funksione mbikëqyrëse.

Sidoqoftë, kjo situatë nuk është unike për KKRF-në; ky është rasti për një numër institucionesh publike të cilave u është besuar administrimi i rregulloreve të transpozuar të BE-së. Ekziston një mospërputhje midis transpozimit të një rregulloreje të BE-së në kornizën ligjore të Kosovës dhe kohës që duhet për të zhvilluar kapacitetet institucionale të agjencisë përgjegjëse në atë pikë që rregullorja mund të zbatohet dhe administrohet në mënyrë efektive. Nëse kjo mbetet e pazgjidhur, ekziston rreziku i ndërmarrjes së "reformave simbolike", ku të gjitha rregulloret do të jenë në përputhje me BE-në, por pa kapacitete institucionale për t'i zbatuar ato. Fushat e tjera që duhet të rishikohen në lidhje me KKRF-në janë ndarja e funksionit të mbikëqyrjes nga ajo e vendosjes së standardeve dhe marrëdhënia midis KKRF-së dhe shoqatave profesionale.

Në Kosovë, sipas Ligjit për Shërbime, çdo rregullore në këtë fushë duhet të kalojë testet e mos-diskriminimit, domosdoshmërisë dhe proporcionalitetit. Përveç kësaj, ekziston detyrimi i thjeshtëzimit të procedurave. Në këtë drejtim, është kuptuar që kërkesa për të rinovuar licencën e auditimit, duke dorëzuar të gjitha dokumentet e njëjta që janë dorëzuar herën e parë, është në kundërshtim me dispozitat e ligjit në lidhje me domosdoshmërinë dhe proporcionalitetin. Për më tepër, sipas ligjit, autorizimet e dhëna për një ofrues të shërbimeve duhet të jenë për një periudhë të pacaktuar. Kërkesa e vetme e justifikuar për rinovim, sipas rregullores së auditimit, është ndërtimi i vazhdueshëm i kapaciteteve, që duhet të jetë arsyeja e vetme për rinovim. Dhe në fund duhet të analizohet me kujdes marrëdhënia midis Ligjit për Profesionet e Rregulluara dhe rregullimit të shërbimeve të auditimit dhe kontabilitetit, veçanërisht pasi që përveç profesioneve të përfshira në ligj në mënyrë të eksplicite, ligji zbatohet edhe për "profesionet e rregulluara të përcaktuara si të tilla me legjislacionin në fuqi", siç është rasti i auditimit dhe kontabilitetit.

Korniza rregullative është përgjithësisht miqësore dhe jo-diskriminuese ndaj firmave të huaja. Ligji për Shërbimet garanton të drejtën e themelimit dhe trajtimit kombëtar për të gjithë ata që synojnë aktivitete në sektorin e shërbimeve, pavarësisht nga origjina. Përveç kësaj, të gjithë kandidatët e huaj me tituj dhe kualifikime të tjera gëzojnë të drejtën e njohjes së titujve dhe kualifikimeve të tilla në Kosovë. Të gjithë OPK-të kanë zhvilluar skema efikase për njohje të kualifikimeve. Kjo ilustron nga numri relativisht i konsiderueshëm i auditorëve ligjorë dhe firmave të auditimit në vend. Nga ana tjetër, sipas palëve të interesit të intervistuar, vendet fqinje nuk ofrojnë trajtim ekuivalent për kontabilistët dhe auditorët nga Kosova të interesuar për të ushtruar profesionin e tyre atje. Praktika e vetme diskriminuese që kemi gjetur ndaj të huajve në këtë sektor në Kosovë është pagesa e (re) licencimit për auditorët e huaj ligjorë dhe firmat e auditimit, e cila është më e lartë krahasuar me atë të aplikuar për kandidatët vendas. Meqenëse kjo shkel parimin kombëtar të trajtimit të garantuar me Ligjin për Shërbime, KKRF-ja duhet të rregullojë tarifat e licencimit dhe t'i bëjë ato jo-diskriminuese.

Gjetjet e anketës tregojnë që sektori është i përbërë kryesisht nga firma me një ose dy persona. Për shkak të burimeve të kufizuara, këto firma e kanë të vështirë të lidhin marrëveshje me firma të mëdha që zakonisht kërkojnë vëllim të madh pune. Përveç kësaj, firmat e vogla në parim kanë aftësi të kufizuara të absorbimit të teknologjisë. Kjo kërkon politika që ndihmojnë zhvillimin e lidhjeve midis firmave. Nga ana tjetër një gjetje premtuese është se shumica dërrmuese e firmave në sektor kanë pasur rritje të qarkullimit në krahasim me vitin e kaluar, gjë që është një tregues se sektori përgjithësisht po rritet. Përkundër kësaj, niveli i konkurrencës (çmimi dhe cilësia) ende perceptohet të jetë më i keq ose shumë më i keq në krahasim me BE-në. Sipas firmave të anketuara, dobësitë kryesore që karakterizojnë sektorin përfshijnë tarifa të larta licencimi, çmime të ulëta, cilësi të dobët të arsimit dhe mungesë të kontrollit të cilësisë. Autoritetet përgjegjëse duhet të ndërmarrin menjëherë veprime për të adresuar këto çështje.

Është me rëndësi që të rregullohen tarifat e licencimit për të marrë parasysh kapacitetet financiare të kandidatëve; për më tepër, tarifat për rinovimin e licencës duhet të përcaktohen në përpjesëtim me angazhimin. Mund të konsiderohen çmimet e dyshemesë për shërbimet e auditimit, për të përmirësuar cilësinë. Sa i përket arsimimit, KKRF-ja dhe OPK-të duhet të punojnë ngushtë me institucionet arsimore për të harmonizuar më tej programet mësimore. Për të përmirësuar kontrollin e cilësisë, nevojitet fuqizimi i KKRF-së, si në aspektin e buxhetit ashtu edhe të burimeve të kualifikuara njerëzore.

Një pjesë e firmave në këtë sektor eksportojnë shërbime të tilla si kontabiliteti, mbajtja e librave, deklarimi i tatimeve dhe këshillat tatimore, kryesisht në Gjermani, SHBA dhe Zvicër. Ata kryesisht angazhohen në aranzhime Biznesi për Biznesin (B2B), duke ofruar shërbime specifike teknike, ndërsa ka edhe raste të aranzhimeve biznesi ndaj klientit (B2B). Pengesat kryesore që parandalojnë firmat të ofrojnë shërbime jashtë vendit përfshijnë pamundësinë për të lëvizur lirshëm (qështja e vizave), ndryshimet në legjislacion, reputacioni i keq i vendit, vështirësitë me njohjen e certifikatave, mungesa e shkathtësive të buta, vështirësitë në gjetjen e kontabilistëve të trajnuar mirë dhe me shkathtësi të shkëlqyeshme të gjuhëve të huaja, mungesa e dixhitalizimit dhe kostoja e lartë e zbulimit. Firmat dhe palët e interesuara përgjithësisht pajtohen se ka mungesë të mbështetjes institucionale kur bëhet fjalë për përmirësimin e tregtisë së sektorit. Duke pasur parasysh këtë kontekst, qeveria duhet të zhvillojë një sërë ndërhyrjesh për të adresuar pengesat, për të përmirësuar tregtinë e sektorit dhe për të përfituar nga diferencat e pagave ndërmjet Kosovës dhe vendeve të huaja. Disa nga rekomandimet e identifikuara të propozuara nga firmat e anketuara dhe palët e interesuara institucionale përfshijnë sigurimin e ndihmës për dixhitalizim; ofrimi i programeve trajnuese për shkathtësitë e buta, për gjuhët e huaja dhe regjimin tatimor të vendeve të synuara; organizimi i takimeve B2B; zhvillimi i skemave për financimin e eksportit; fillimi i fushatave promovuese sektoriale. Gjithashtu është e nevojshme një strategji për shërbimet, ku kontabiliteti dhe auditimi janë ndër aktivitetet parësore.

Ankset

Aneksi A: Pyetje Orientuese

Për intervistën me Këshillin Kosovar për Raportim Financiar (KKRF)

1. A ka përgatitur KKRF-ja raporte për raportimin e pasqyrave financiare për 2018 dhe 2019? Raporti i fundit në dispozicion në internet është për vitin 2017.
2. A janë ndarë me Ministrinë e Tregtisë dhe Industrisë (MTI) pasqyrat financiare të dorëzuara në KKRF nga ndërmarrjet e mëdha, të mesme dhe të vogla siç kërkohet me Ligjin për Kontabilitet, Raportim Financiar dhe Auditim?
3. Si do t'i vlerësonit kapacitetet e Sekretariatit Administrativ të KKRF-së?
4. A ka KKRF një Bord të Mbikëqyrjes Publike siç kërkon Ligji për Kontabilitetin, Raportimin Financiar dhe Auditimin? Nëse po, si do ta vlerësonit performancën e tij?
5. A ka ndonjë lloj bashkëpunimi midis KKRF-së dhe institucioneve arsimore (publike dhe private) në Kosovë?
6. A ka KKRF-ja faqe të vet të internetit?
7. A e dorëzojnë ndërmarrjet e Kosovës pasqyrën e pozicionit financiar, llogarinë e fitimit dhe humbjes dhe informacione shtesë në lidhje me KKRF-në dhe Agjencinë e Statistikave të Kosovës (ASK) siç me Ligjin për Kontabilitet, Raportim Financiar dhe Auditim?
8. Cilat do t'i konsideronit si pengesat më serioze të sektorit? Ju lutemi shtjelloni.
9. Ju lutemi rendisni dhe elaboroni tri ndërhyrje që do të përmirësonin sektorin e kontabilitetit / auditimit.
10. Tabela e mëposhtme rendit aktet nënligjore që duhet të nxirren në përputhje me Ligjin për Kontabilitetin, Raportimin Financiar dhe Auditimin. A e dini nëse këto akte nënligjore janë hartuar dhe aprovuar?

Aktet nënligjore të ligjit të ri	Po	Jo	Koment
Neni 9: Raportimi i mikro ndërmarrjeve duhet të rregullohet me akt nënligjore nga KKRF-ja			
Neni 14, par. 4: Struktura dhe përmbajtja e deklarave financiare vjetore duhet të rregullohet me akt nënligjor nga Ministria e Financave, me propozim të KKRF-së			

Neni 19, paragrafi 2: Formati dhe përmbajtja e informacionit shtesë që duhet të dorëzohet në Agjencinë e Statistikave të Kosovës dhe KKRF për qëllime statistikore dhe qëllime të tjera përcaktohet me një akt nënligjor të lëshuar nga Ministria e Financave.			
Neni 23, paragrafi 5: KKRF rregullon me akt nënligjor përbërjen, kompetencat dhe funksionet e komisioneve të KKRF-së			
Neni 24, paragrafi 5: Të nominuarit për anëtarët e bordit do të zgjidhen në përputhje me një procedurë të pavarur dhe transparente, të përcaktuar me akt nënligjor nga KKRF.			
Neni 29, paragrafi 5: KKRF do të nxjerrë një akt nënligjor për zbatimin e paragrafit 1, i cili ka të bëjë me certifikimin e kontabilistëve.			
Neni 30, paragrafi 5: KKRF duhet të përcaktoj me një akt nënligjor, kushtet specifike për licencimin e Auditorëve në përputhje me këtë ligj.			

Aneksi B: Pyetësori

A. Informata të përgjithshme

1. Emri i kompanisë: _____
2. Komuna: _____
3. Lloji i kompanisë
 - a. Biznes Individual
 - b. Ortakëri e përgjithshme
 - c. Ortakëri e kufizuar
 - d. Shoqëri me përgjegjësi të kufizuar
 - e. Shoqëri aksionare
4. Statusi i personit që plotëson pyetësin:
 - a. Pronar
 - b. Menaxher
 - c. Tjetër (ju lutem saktësoni): _____
5. Viti i themelimit: _____
6. Ju lutemi zgjidhni shërbimet kryesore që ofron kompania juaj? Vëni re: Ka mundësi për më shumë se një përgjigje.
 - a. Kontabilitet dhe mbajtje të librave
 - b. Auditim
 - c. Konsulencë tatimore
 - d. Të tjera (ju lutem saktësoni): _____

B. Struktura e përgjithshme dhe performanca

7. Pronësia në kompaninë tuaj është:
 - a. Vetëm vendore
 - b. Vetëm e huaj
 - c. E përzier
8. Sa punonjës (përfshirë edhe juve) ka kompania juaj?
 - a. 1-4
 - b. 5-8
 - c. 9-12
 - d. 13-16
 - e. Më shumë se 16

Vendosni numrin e saktë [opsionale]: _____

9. A mundeni ju lutem të saktësoni numrin e kontabilistëve/auditorëve të certifikuar në kompaninë tuaj? [Vëni re: nëse asnjë, ju lutemi vendosni zero kur plotësoni pjesët bosh më poshtë.]

a. Numri i kontabilistëve të certifikuar: _____

b. Numri i auditorëve të certifikuar: _____

10. Cila është paga mesatare në kompaninë tuaj?

a. Më pak se 200 EUR

b. 200–300 EUR

c. 300–400 EUR

d. 400–500 EUR

e. 500–600 EUR

f. 600–700 EUR

g. Më e lartë se 700 EUR

11. Si do ta krahasoni konkurrueshmërinë (çmimin dhe cilësinë) e kompanive të kontabilitetit/auditimit në Kosovë me të atyre në BE?

a. Shumë më mirë

b. Më mirë

c. Njësoj

d. Më keq

e. Shumë më keq

12. Krahasuar me 2018, si ka ndryshuar qarkullimi juaj në 2019?

a. Rritje: _____ %

b. Rënie: _____ %

c. Nuk ka ndryshim

13. Sa klientë keni? Ju lutemi saktësoni: _____

14. Ju lutemi renditni tri pika të FORTA që karakterizojnë sektorin e kontabilitetit/auditimit në Kosovë?

a. _____

b. _____

c. _____

15. Ju lutemi renditni tri pika të DOBËTA që karakterizojnë sektorin e kontabilitetit/auditimit në Kosovë?

a. _____

b. _____

c. _____

C. Tregtia

16. A ka firma juaj klientë jashtë vendit?

- a. Po, saktësoni numrin: _____
- b. Jo [Vazhdoni te pyetja 22]

17. [Vetëm për firmat me klientë jashtë vendit] Çfarë shërbimesh specifike u ofroni klientëve tuaj jashtë vendit?

- c. _____
- d. _____
- e. _____

18. [Vetëm për firmat me klientë jashtë vendit] Si ua ofroni shërbimet klientëve tuaj jashtë vendit?

- a. Përmes internetit
- b. Udhëtoj dhe i takoj
- c. Të dyja

19. [Vetëm për firmat me klientë jashtë vendit] Sa ishte shuma e faturave nga klientët jashtë vendit në qarkullimin e përgjithshëm të biznesit tuaj në 3 vitet e fundit?

- a. 2017 _____ %
- b. 2018 _____ %
- c. 2019 _____ %

20. [Vetëm për firmat me klientë jashtë vendit] A mund të saktësoni vendin/vendet ku ndodhen klientët tuaj?

- a. _____
- b. _____
- c. _____
- d. _____
- e. _____

21. [Vetëm për firmat me klientë jashtë vendit] Si i identifikoni klientët në tregjet e huaja? [Vëni re: Ka mundësi për më shumë se një përgjigje]

- a. Përmes hulumtimit të tregut nga vetë ne
- b. Shërbim nga kompanitë e jashtme që bëjnë hulumtim të tregut
- c. Përmes lidhjeve familjare dhe personale në diasporë
- d. Duke kërkuar në internet
- e. Përmes panairove tregtare
- f. Klientë nga tregjet e huaja na kontaktojnë direkt
- g. Përmes kompanisë mëmë
- h. Tjetër, [ju lutem saktësoni]: _____

22. A mund t'i renditni tri pengesa kryesore që ju ndalojnë të shisni shërbimet tuaja jashtë vendit ose të përmirësoni biznesin tuaj me klientë të huaj?

- a. _____
- b. _____
- c. _____

23. A keni pranuar ndonjëherë ndonjë lloj stimulimi nga qeveria për të ofruar shërbime jashtë vendit?

- a. Po
- b. Jo

24. Nëse përgjigjja e pyetjes së mëparshme është PO, ju lutemi saktësoni çfarë stimulimi: Përgjigje e hapur:

25. Çfarë politika kërkojnë për t'ju mbështetur në përpjekjet e juaja për të siguruar shërbime për klientë jashtë vendit dhe çfarë ndikimi do të kenë ato në biznesin tuaj?

Përgjigje e hapur:

D. Të tjera

26. Si do t'i vlerësonit këto në vijim në një shkallë nga 1 në 5, ku 1 - aspak pengesë dhe 5 - pengesë e madhe?

1. Barra e tepërt rregullative në vend	1	2	3	4	5
2. Standardet e certifikimit	1	2	3	4	5
3. Kushtet e pagesës me klientët	1	2	3	4	5
4. Niveli i lartë i tatimeve	1	2	3	4	5
5. Vështirësitë në marrjen e financimit për eksport	1	2	3	4	5
6. Mungesa e kontabilistëve/auditorëve të certifikuar	1	2	3	4	5
7. Vështirësitë në gjetjen e klientëve	1	2	3	4	5
Tjetër (saktësoni):	1	2	3	4	5

27. Ju lutemi rendisni dhe shtjelloni tri ndërhyrje/masa që do të përmirësonin sektorin e kontabilitetit/auditimit në Kosovë:

- a. _____
- b. _____
- c. _____

Faleminderit për kohën!